

VICENTE RISCO

O PORCO DE PÉ

"NÓS" PUBLICACIÓNS GALEGAS E IMPRENTA

A CRUÑA - Real 86-1,"

1928

R. 8540

Para José Luis López Cid, que é,
en, que ás veces creio que fui.
21 años
despois. *M. Ribco*

O PORCO DE PÉ

ALLARIZ

BVR
1908

Obras de Vicente Risco

PUBLICADAS

Do caso que ll'aconteceu ó Dr. Alveiros, novela, 1919.

Teoría do Nacionalismo galego, divulgazón política, 1920.

O lobo da xente e A trabe d'ouro e a trabe d'alquitrán, leendas, 1925 (agotada).

A Contada, novela, 1.ª ed. 1926 (agotada).

O Castro de Caldelas, monografía, Sep. dos Arquivos do Seminario d'Estudos Galegos (fóra de venda), 1928.

EN PUBLICAZÓN

La provincia de Orense na Geografía del Reino de Galicia de la Casa Alberto Martín de Barcelona.

EN PREPARAZÓN

Os Europeos en Abrantes, novela.

A dona do Liconio, novela.

Aventuras do Dr. Alveiros no Brasil, novela.

Antioquia, novela.

A Contada, novela, 2.ª ed. moi aumentada.

O Bufón d'El-Rei, drama.

Kodolb, Marjolaine, Brocellande, contos e prosas.

Un caso de lycantropia, disertazón académica.

Mitoloxía popular galega, estudos folk-loricos.

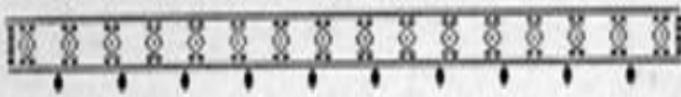
Resumo d'Etnografía galega.

Resumen de Metodología histórica.

Prosas galegas, política.

Poemas arcaicos.

Estudos críticos.

O PORCO DE PÉ

NA post-guerra, Don Celidonio ascendeu de porco á marrán e chegou á Alcalde. A parenta inflou com'o fol da gaita.

Agora é persidente da Xuntanza Cibdanna e d'outras Sociedades. A parenta botou abrigo de chinchilla e petit-gris. Fixeron casa nova e teñen outro automóvil. Ainda podían ter mais.

Vouvos referil-a vida de Don Celidonio e do seu sogro e principal Baldomero García, aquil que lle berraba ós seus mancebos: «Cando na miña casa entra unha peseta, pra que volva saír, compre facer un espediente!!!»

D'este xeito veredel-o que vai de tempos á tempos.

De camiño tamén vos hei contar algo da do seu antitético antagonista o Dr. Alveiros, o libertador da momia de Tutankamen, pois se non pode concebir a unha sen a outra, xa qu'ademas de todas as outras cousas qu'e-

VICENTE RISCO

qui se han ver, alquímicamente, con respecto ó diñeiro, o Dr. Alveiros é o *Solve*, e Don Celidonio é o *Coagula*.

Non ha vir mal unha definición d'enteleguias:

Coagula.—Teño eu feita a descuberta da lei do diñeiro, que hoxe é a lei fundamental da Economía política. Esta lei é a seguinte:

«O diñeiro atraixe un ó outro en razón direita da sua masa, e sen consideración ó cadrado da distancia.»

Cand'eu esta lei espuxen na mesa do fondo do Café Novelty, ó lado da porta d'espellos biselados por ond'un vai ó mexadeiro, dixome Aser das Airas:

—Esa non é descuberta; eso non é mais qu'a lei da «acumulación da super-valía», de Carlos Marx. Esa lei é a que fai concentrar o capital. E ademais é unha cousa boa, como vostede pode ver no parágrafo 18 do capitulo II do resumo de Bujarín, porque somentes mediante a concentración do capital se pode chegar a unha socialización centralizada da produción, e somentes estando a produción centralizada pódese chegar á organización comunista.

A cousa non ten volta; o Señor Daniel das

O Porco de Pé

Airas fixo os cartos que tiña cos réditos, co-as hipotecas e cos pautes de retro; o seu fillo, o Samuel fixoos medrar pol-o mesmo procedemento; así foi coma se fixo co-a frábia e co-as minas. O neto, o Aser, é comunista. O pai e mais o abó non fixeron mais que preparal-o advenimento do comunismo. Si tarda molto en vir, o Aser seguirá cos preparativos...

Boh! Que mais ten! Pr'o meu bulso non ha correr endexamais a plus-valía, nin co comunismo, nin sen ill; ver si corre pr'o de don Celidonio, e mais pr'o de Samuel das Airas...

Solve.—Fora Calros Marx, fora eu, quen descobriu a lei do diñeiro, o que sei é que dar, dáse. Ora tamén, cand'ó diñeiro lle pega a forza centrífuga — coma ll'acontez cand'eu xunto unhas cadelas — d'aquela non hai quen o conte; devala y-escoa com'a y-auga...

Dos Celidonio é gordo e artríteco. O carro lo saille pra fora; na calva ten unha que outra serda; ten as fazulas hipertrofiadas, da

VICENTE RISCO

coor do magro do xamón, e tan lustrosas, que semella que botan unto derretido; as nádegas e o bandullo vánsele un pouco pra baixo.

O lardo rezúmalle por todo o corpo, e no vran súdao en regueiros aceitosos y-en pingotas bastas, com'as que deitan os chourizos cand'están no fumeiro.

Así coma é graseto o corpo, tamén o miolo de Don Celidonio. Se ll'escacharan a testa, que tiña que ser con pau-ferro e pica-raña, en lugar d'unha sesada habfan atopar un unto. Corpo e y-alma, tanto ten, todo é grasa e manteiga. Don Celidonio é igoal por adentro que por afora: carne y-esprito son a mesma zorza, misturada e revolta, co mesmo adubo d'ourégano e pemento.

POISKE, Don Celidonio veu de Castela, de mancebo do Baldomero García, onde botou moitos anos curtindo os sabañós, enzoufado no aceite e no bacallau.

Tamén Baldomero García viñera de Cas-

O PORCO DE PR

tela, vendendo queixo de pé de mulo pol-as portas, c'unha blusa azul curta, cirigolas e chapeu com'o dos charros de Salamanca. Era pequeno, feito de cordas e sarmentos, e tiña a gadoupa enguruñada, adoito pr'apafinal-as cadelas.

A poder de pasar fame, puxo unha tenda n'un buraco cheirenio y-escuro; alumado con vela de sebo, e durmía na trastenda. Despois ganou e chegou a mercar a casoupa en que vivia. Logo ganou mais, alugou a tenda e mudouse pra outra meirande, e trouxo da sua terra a Doña Emerenciana, co seu capacho e o seu periquito no cume do peinado, que metía na praza moeda falsa, e rifaba co-as regateiras e cos parroquianos, e à Nicasia, a filla, a quen non deixaba medrar a nail, que tiña un xenio com'un can adoecido.

Os tres cheiraban a bravío, com'as cabras. Mais a forza de fame, aforraban e daban a réditos, E chegaron a mercar outra casa na Praza Maior. E despois ganaron mais, e mercaron a casa en que vivian e tiñan a tenda e as rentas d'un señor velliño qu'ali morreu e que lles debía cartos.

E fóreronse achinando. A larota era boa, mais o negocio iba pra diante, e por fin

VICENTE RISCO

arriscáronse á levar a tenda pr'a Praza Maior, xa que non tiñan que pagar aluguer. D'aquela foi cando trouxeron ó Celidonio.

Había na vila comerciantes vellos, de moita fachenda, qu'andaban no comercio c'un puchón negro de raso de seda e trataban co-a xente principal.

Cando o Baldomero iba algúñ domingo pol-a rúa, co seu vestido gris, e topaba co-aquiles comerciantes tan aseñorados, de bimba e de barba, de sobretodo negro e botinas de charol, que paseaban ó millor co Presidente da Audencia, o Baldomero saudaba moi homilde, sacand'o chapeu:

—V. lo pase bien, Don Laureano... Que vaya V. con Dios, Don Nicanor...

Iles acenaban complacentes co-a testa, dend'o seu señorío, e respondían moi graves:
—Adiós Baldomero.

E seguían pra diante, latricando co Presidente da Audencia.

Don Laureano crebou, e o seu negocio foi dar ás maus do Baldomero Don Nicanor morreu, e os familiares meteron empeños pra qu'o Baldomero Iles collera o traspaso,

O Porco de Pr

— — —

CANDO chegou Don Celidonio o seuprincipal non levaba ainda cravata.

D'aquela, Don Celidonio era un rapaz moi novo, gordo e case bonito. Se non cheirara a queixo fresco e á aceite, e ainda por tempos a gás, ainda, ainda... A filla do Baldomero estaba afeta ó cheiro.

Era mais vella que Don Celidonio, mais ancha que outa e non tiña pescozo. Non era tan enrabechada nin tan rabela com'a nai. Cortaba tan ben o enxabón, c'un aramio delgadiño, que mais ben daba de menos que de mais.

Anque xa ascenderan a ter mostrador de mármore (o que tiñan na outra tenda era de zinc), principal e mancebo levaban a longa blusa azul do seu mester. Nela Don Celidonio limpaba as maus e sonaba os mocos, e o Baldomero secaba a pinga que lle caía do narís no inverno.

Por aquil tempo, o Baldomero tiña unha capa con bandas encarnadas e un traxe gris, mercado n'unha tenda de roupas feitas. Doña Emerenciana puña mantilla os dominigos.

VICENTE RISCO

Os domingos ó serán, iban o matrimonio, a filla e D. Celidonio por unha estrada adianto, case sempre calados. O resto do día, Doña Emerenciana empregábaoo en rifar co home, co-a filla, con Don Celidonio ou cos vecíños.

Un día Doña Emerenciana enrabechouse de tal forma porque lle faltaron tres cadelas, que se puxo negra com'un condanado, e moreu de xenio, botando lume polos ollos. Coma non podía falar, engarabitaba as maus adoecida; a y-alma volviáselle rayos e centellas, e botouna pol-o bico, ardendo com'unha moxena do inferno.

Foi o modo de poñeren cravata Baldomero e Don Celidonio.

E Don Celidonio, que se lle fora o medo cervical que lle puña Doña Emerenciana, caou co-a filla, e o pai interresouno no negocio,

Ru non quero de ningunha maneira maximizar o que sería a noite de bodas, anque desde logo había ser cousa dina de ser referida. Deben ser un idilio, o de Don Celidonio co-aquela rebola, enzoufado, farturento y espeso, que se podería cortar con coitelo com'o touciño, e pesar pol-a libra galega.

Ru quixera cantar istes amores crasos e lardeiros, aquela mistura farta de duas al-

O Porco de Pe

mas que se derreten unha na outra coma se derreten na tixola a grasa dos roxós.

Práculos amores amansados, de tépeda quentura, qu'abala a y-alma dormifenta, que se sinte por illes lubrificada, e sinte un pracer dondo e lene, coma cando ll'untan a un o narís con sebo pra curar un costipado, ou a barriga c'unha untura d'aceite d'arruda, pra sandar un doer de ventre, c'unhas fregas suaves, a gusto e a modiño...

— 13 —

Así como Doña Emerenciana morreu do mal xenjo, Baldomero García do Comercio d'esta plaza, morreu tamén coma vivira: morreu restrinxido.

Toda a vida fora un rafia, que non pensou mais qu'en apretar y-apretar y-apretar: apretal-a bulsa, apretal-a gorxa, apretal-a barriga, afinal, apretousell'a tripa e xa non andivo mais. Morreu aforrando,

O xastre Nogueira fixo de D. Celidonio un señor; chaqueta e chaleque negros; pantalón de listas; camisola branca, co cuello almidonado; cravata escura, con clavillo de brillantes; leontina d'ouro, delgadíña, nos bolsos d'abaxio do chaleque; botinas lustradas, polainas grises; bimba na cabeza, sortillas nos dedos, con pedras finas, guantes de gamuza, abrigo de peles, sobretodo con solapa de raso de seda, retó d'ouro, moedeiro d'ouro, carteira de pel de Rusia, cayada de Java, pipa d'ambre pra pito e pra puro, pano de seda pr'os mocos...

Tamén tén traxes de levita, de chaqué e de fraque.

De que meteu os miolos na chistera, don Celidonio fixose outro. Cando come, ainda fai clape, clape, com'os porcos na maseira, mais xa non come cos dedos, nin lambe o prato nos convites.

Eu penso que non é que metera a testa na chistera, senón a chistera que se lle meteu na testa, de sorte que hoxe domina toda a súa psicoloxía.

O PORCO DE PE

Unha chistera, semella que non tén nada dentro, dádeslla a un d'ises prestidixitadores ou ilusionistas que fan títeres nos teatros — mester que precisa protección por parte do Estado, pola trascendenza da sua función social; o ilusionismo enche d'abouido a necesidá de sobrenatural, de miragre que pode sintil-o púbrico dos *variétés*— e principia a tirar d'ela fitas de coores, ovos, pombas que ceiba e voan, vasos d'auga con peixes vivos, bonecos, froles, nenos pequenos, e ainda pode que haxa algúin que saque automóveles, casas, e canto se lle meta na suapanteña de máxico de barracón... Mais iso non val ren: o que ninguén pensa é qu'unha chistera tamén leva dentro ideias, e mais leva todal-as qu'enchen os Diarios de Sesións das Cámaras, as autas dos Concellos e das Diputaciós, as revistas académicas, os artigos de fondo, e a Gaceta.

Hai moitos que namentras nona puxeron eran calqueras, e despois chegaron a Ministros.

Ideias foi o que tirou da chistera D. Celidonio.

Todo o que hoxe sabe tocantes ó Orden Social, á Lei do Progreso, ó Principio d'Au-

VICENTE RISCO

toridade, os Adiantos das Cencias, e ás maravillas da Mecánica e da Eletricidade—que pouco mais é que o convencimento de que «son unha gran cousa», coma dicía da virtude o director-redactor-adeministrador-repartidor da *Ilustración gallega* e presidente-fundador-segredario da Academia d'Escritores Gálegos laureados—sacounos da chis-tera.

Non é que Don Celidonio non levara enantes dentro do corpo todos aquiles principios, todos aquiles respeitábeles e incommovíbeles axiomas en qu'asentía toda sociedade ben constituída, e que si nalgún tempo pareceron esquecidos, hoxe, gracias ós providenciais gobernos que con sabencia guían os destinos dos pobos, volven ser base i-asento e pedra angular da civilización. Mais esas ideias, antes de ter chis-tera, eran ainda esvaídas modulaciós da enerxía dixestiva a bateren docemente nas cordas do escaso sistema nervoso, sen qu'houbieran pasado de ser ci-
sixencias do aparello gastro-intestinal pra se precisaren en conceitos. Foi preciso que D. Celidonio adautara á sua cúpula unha caixa de resonanza, pra que se convirtiran en flatulencias ideolóxicas.

O Porco de Pe

Podemos sentar esta derradeira hipótese de colaboración do ventre co-a chistera na formanza da ideoloxía de D. Celidonio, basándonos nas doutriñas de Turró, que pon a orixe da intelixencia nas sensaciós tróficas; porque si asegún iso, a fame é a que da nacencia ó coñecemento, que non fará a fartura?

A chistera ergueu, non a alzada físeca, senón tamén a alzada moral de D. Celidonio.

A chistera abrulle as portas da Represen-tación púbrica.

Don Celidonio moraba xa na Praza Maior, e gardaba a roupa nun armario d'espeiro.

Tiña catro mancebos e tiña quen lle levara as contas. Era aicionista do Banco d'España, da Luz Eléctrica e dos Teléfonos Urbanos. A pouco principiou a tratar en grande en fariñas. A fariña de Castela, antes todos dicfan que tiña cal, e si de pedra caliza trabican en Francia polvos d'arroz, ben se vé qu'a xente non iba descamiñada.

VICENTE RISCO

E a *salchicha* castelán qu'il vendía, estreitiña, que mesmo semellaba morcilla da que levan os municipás pra botarlle ós cás qu'andan sin bozo? Pois tamén dín qu'a fán das bestas, dos machos, dos cabalos e dos burros que morren de morte natural, e por iso lle botan tanto picante e tanto adubo, pra qu'a xente non sinta o sabuchón.

Outro tanto pódese dicir da *mortadella*, que por iso pica co-a salmoira, das lñgoas a la *escarlata*, embermelladas con pintura, pra que non se vexa os días ou meses que levaba morta cando a prepararon, ou a triste doença de que morreu o dono.

A *cabeza de jabalí* é cousa millor sabida: esta sábese ben que os qu'a preparan mercan pra iso as sobras dos pratos dos hóspedes dos hoteles e das pousadas, e picanha ben picada.

A xente que come de tenda non se decata de qu'os métodos centíficos dos Envenenadores de Chicago áchanse hoxe estesos e postos en práutica por case todo o mundo, e pensan que comen pementos, e melocotóns e frutas escarchadas, e membrillo en caixa, e o que comen son peladuras de patacas e de nabo, cañotos de berza, pau, virutas e tra-

O PORCO DE PR

pos vellos preparados na botica. Botanlle uns ácidos e uns menxunxes, e semellan cousa de comer. Os orellós, por eixempro son cachos de coiro con zucré e unha esencia.

O mais dino de nota pol-o ben discurrida qu'está, é a frabicación do bacallau. Iste prepárase con trapos vellos prensados con aceite de lñaza disolto en alcohol d'arder, que logo evapórase n-un forno especial, e deixa o gusto do bacallau verdadeiro. Cando foi da guerra empregaban pra esto os algodós e as gasas e vendaxes, usados dos hospitás e das ambulancias, e a roupa interior dos mortos. As aletas sácanas tamén das lavaduras dos hoteles, dos cuarteles e ainda das casas. As frábicas de bacallau teñen axentes en todos lados pra mercatas. D'iste xeito, acontez con seguranza qu'ns aletas do bacallau qu'arestora tendes na mesa, n-unha fonte capa, cocido con patacas, con aceite rustrido e ben pemento, qu'é com'está millor anqu'o pemento seña serruxe tinguido—por mais que tamén guisado na tarteira, capa de bacallau capa de patacas, cortadas cóma pra fritir, e con ben aceite, e cebola, tamén está moi ben—estiveron xa en moitas follas de bacallau, que outros comeron, cocido ou

VICENTE RISCO

n-outro guiso, e quen sabe si chucharon n-elas...

E non queremos falar das pastas pra sopa, dos flás *huevos* e das trescentas mil porcilladas que nos venden e comemos.

A industria moderna non hai cousa que non faga; non hai onde non chegue o progreso do século XX.

É o que dicía o outro: «N iste mundo todo se ll'aproveita.»

É o que dicía D. Celidonio pol-a muller: «Mi Nicasia es muy habilidosa: de cualquier cochinada, hace un plato.»

TAS ben campaba D. Celidonio, que fixo unha conquista. Falando de certo, foi ela a qu'o buscou.

Era unha vellona falangueira e despepitada, mais ainda en bó uso, e mais que nada, era unha dona principal, que somentes trataba con xente de categoría.

Enfeitada con pedras falsas e gayos adubios, aquela vella gaiteira, maquillada, oxi-

O PORCO DE PRÉ

xenada e peiteada *d'la garconne*, aquela soberba e respeitábele viuda de reis, de ministros, de cardenais e de xenerales, pasaba enantes arrentes de D. Celidonio co seu cortexo de señorós con boa roupa e condecorados, que falaban com'a campaña grande da Catredal, e tan xiquera reparaba n'il.

Aquela dona, ainda fermosa, digan o que queiran, churrusqueira e chea d'un engado que ten mal pr'os homes, era a Politeca. A politeca, esa aduaneira que nunca perde amñas, que se deita con todos, e poucos son os que ó erguérense do seu leito de prumas perfumado e mol, atopan a roupa que traígan ond'a puxeron.

Tampouco a D. Celidonio se llíban os ayes trás d'ela. Non vira ainda o negocio no seu trato, e o touciño de porco matado ou porco morredizo, o aceite anque fora de tasa, e as fariñas da sua terra, misturadas con serraxe e con cal, tiñan mais densidade que non a beleza vaporosa y-espirtual de mais pra il, d'aquela dona fidalga e finquiteira.

Mail-a chistera abriull'os ollos.

A Politeca, de qu'o viu enhisteirado y-levitado, principiou a chiscarlle o ollo cand'o atopaba, e com'il de pirmeiras non somella-

VICENTE RISCO

ba decatarse, chegou a acenarlle co-a man
dend'a fenestra.

Tanto fixo, que D. Celidonio ó fin rindeu-
se, y-ela non pudo estar co-il mais derretida.

Do seu trato co-a politeca, sacou D. Celidonio moito proveito. Chegou a s'enteirar de qu'eisistían uns sorte d'apparatíños, ou cousas así, chamados libros, da feitura dos que tiña na tenda o seu tenedor, mais que en troques de teren números escritos á mau, tiñan letra d'imprensa, igoal qu'os periódicos ises que tran as noticias, e que sirven pr'empaquetar e pra outros usos reservados e traseiros. E aquiles apparatíños—case todos eran moiio mais pequenos qu'os da tenda—algúns señores refollaban e fan n'illes com'il tiña visto que outros facían tamén cos periódicos. Crar' está que había moitos que nonos tiñan mais que por gusto de telos, enringleirados en alzadeiros com'os da sua tenda.

Esta foi a sua mais sonada descuberta. Naturalmente qu'il tiña visto xa cousas moiio millores, onde s'iban comparar! o gramófono e a radio. Aquelas si qu'eran inventiós ben prodixosas. A radio sobretodo; olla qu'estamos eiquí escotando o qu'están cantando en Londres, mismo semella cousa do

O PORCO DE PE

demo. É unha monada!.. Todol os señores do xeito de D. Celidonio están predestinados a teren un aparello de galena. Como qu'a radio cásque s'inventou pra iles.

Emporiso, non deixou de chamarlle a atención a D. Celidonio aquello dos libros. E púxose a matinar canto ganarían os frabican tes de libros. Cando soupo qu'os facían os impresores, inda se pasmou mais; molto debían saber-los impresores pra fragueren libros que o mesmo falan de comercio, que de políteca, que d'inventos, que de todo, ata de *toros!* E logo que ata os fan en língoas estranxeiras, en francés, en inglés... son capaces de facelos en chino!

So xastre Nogueira foi quen fixo señor a D. Celidonio, quen fixo señora à sua muller, foi a políteca. A pesar de levar sombreiro, ela e as fillas—qu'andaban n'un cole xio de monxas—non había de qué; a costurera non tiña poder pra conferir ordes de cabaleiría.

VICENTE RISCO

Ela foi a pirmeira que se decatou dos sorrisos garimosos da coqueta vella pr'o seu home, animouno e principiou a darse tono, e falar co-as suas amigas, do alcalde e dos diputados provincias. Por algo s'empeza.

De que casara, Nicasia García millorara de fisico no senso da latitude; en peso e volume ganou o que perdeu en pescozo, e muito mais ainda. Collera a feitura d'un tarro com'os das boticas, que tiñan na tenda pr'a pementa en pó. Mais dentro d'ela pouca pementa había, por mais que da nai herdara algo do xenio enrabechado.

Despois, co sombreiro, a pelica ó pescozo e o bolso na manu, ollada a certa distancia, semellaba unha señora feita e dereita.

De perto, o bafo cheirar cheiráballe a allo, mais calquera llo dicta; era tan franca que decifallas na cara a calquera. Ay, esot!

As fillas eran grandeiras, moles, seborrentas, leitosas, esbrancuxadas, enxaugadas, destocidas, destinguidas, descoloridas, como se chovera moito por elas, ou estiveran moi tempo n'auga e lles marchara a pintura, imitantes a duas bonecas feitas de queixo fresco, inspiradas na mocedá menos mal de D. Celidonio, con parecencia de manteiga

O PORCO DE PÉ

sen sal, non ruín de todo, e doada pra recibi-la cheda eficaz pr'os namorouzos, da grasa-senta fortuna achegada pol-a tenda.

Aquiles *encantíños* xa sabían dicir; *e logo, fatche a tí boa faltiña e estate por ahí que xa te chamarei*, e no Colexio deprenderon a dicir: *Comdr vñ porté vii—tré bien e vñ—tré bien mersi*, a tocal-o piano e a cantar *Dous amores, Unha noite na vira do trigo e a Java*. Ainda amostraban a sua esquisita distinción falando da *Caraba*, pónense n'un *plan jamón e haciendo el indio...*

As nenas, pol-o tanto, estaban en disposición d'alternar. Había base pr'o ascenso.

D. Celidonio era suscitor do A B C. Sempre resulta ben que na casa de un, véxase riba da mesa o boletín de D. Torcuato, que é o periódico dos ricos e o que defende o Orden social e a integridade da Patria, pra que se decate a xente de qu'un é persoa ben situada e que non ten nos miolos esas mouras vexigas que lle nascen a algúns e que se chaman ideias. Aparte de que, o A B C trai moitos santos ben bonitíños e moitas follas, e presta pol-o tanto moito servizo n'unha casa onde se come ben.

VICENTE RISCO

Don Celidonio principiou a carreira en calidad de Forza Viva.

Ben me decato que non é doadó espricar o que son as Forzas Vivas.

As Forzas Vivas son unha entidade misteriosa e invisible que debe ter un poder estrano e tremendo, xa que non sai a relocir mais que nos instantes solemes da vida dos pobos, ou nos casos de calamidade púbrica, com'o Moloch dos fenicios. Todo dios fala de ela e ninguén pode dicir coma é; mantense n'unha outura que ninguén pod'abranguer, calada e reservada com'un deus...»

Ouservai que dixen *entidade* e non *entidds* porqu'as Forzas Vivas endexamais operan isoladamente, arredadas unhas das outras, senón de cote xuntas, en feixe apreixado de tal forma, en tan estreita misturanza e cumplida unidade, que certamente non hai forma escorreita de que digamos *unha força viva*, mais compre dicir sempre *as forzas vivas*, coma si soltas non tiveran eisistencia.

Son unha sorte de Santa Compañía, ou com'a hoste dos Dhyan-Chohan, ou com'os

O Porco de Pr

Kabiros de Samotracia, ou com'as Madres misteriosas que Fausto foi buscar armado c'unha chave d'ouro, guiado por un trébede aceso, ou com'as Parcas, ou com'as Emicénides, ou coma calquer outra divindade corporativa, xa-qu'agora lévase tanto o corporativo, das que s'acochan nas mais escuras covas olímpicas.

Facer non fan ren. Axúntanse, deliberan e móvense d'un xeito inconcreto e vago, por meio de telegramas e comisiós, que son a sua esteriorizazón visible, sen que tal esteriorizazón poida dar ideia do recóndito ser de que son emisarios.

N'unha d'estas comisiós figurou D. Celdonio.

Co gallo d'unhas aceras pr'as que cobizaban unha subvención do Estado, xuntáronse as Forzas Vivas, no salón da Diputación Provincial, antre peluche verde, retratos d'etiqueta con cruces e bandas, e arañas de vidro, abatidolos stores brasonados e con porteiros d'uniforme en total-as portas.

A sesión foi magna. Houbo fermosos e atinados discursos ond'o progreso dos pobos modernos foi posto no lugar que merecía, ond'os eixemplos de Londres, Berlín, Lyon,

VICENTE RISCO

Melbourne, Tokio, Milán, Ottawa, Nova York, Chicago e San Francisco de California animaron os congregados a traballar pol-as aceras con entusiasmo e con fé; houbo lumiosos e documentados informes d'inxenieros e arquitectos; houbo presupostos cheos de cálculos comparativos, dos segredarios das Corporacíós; houbo eruditas dissertacíós históricas en col do pasado e do porvir da cidade; houbo lunch; recuncaron unha e outra vez, e na terceira sesión, despois de maduro ensame, remataron por nomear unha comisión pra que fora a Madri falar co Ministro de Fomento.

— — — — —
En Madri, Don Celidonio divirtíuse ben.

A subvención o último, conseguir non se consigreu e as aceras se non fixeron. Mail-o Ministro estivo moi fino, prometeu faguer canto estivera da sua mau, e a Comisión surtiu moi satisfeita da sua entrevista.

Despois pasaron ús días de pándiga.

O Porco de Pé

O espollista de D. Celidonio foi o enxifereiro da Diputación, que pavonexaba co-a sua cencia de Madri. Era d'ises que díu:

— «Bajaba yo por la acera dela calle de Alcalá y al meterme por la del Barquillo, donde yo vivía, en el 23, 2.ª izquierda, encima de una tienda de calzado que hay al lado del bazar de Pérez, cuando en la misma esquina, donde hoy está el Banco Español del Río de la Plata, encontré, etc.»

Hai que ver o esquisito, o ríguoso coidado, a prolixa esaititude, a precisión miuciosa e detallada que poñen na localización topográfica dos mais banals acontecimentos da sua vida cortesán, os que van a Madri. Observai que todos gastan moito mais tempo incomparabremente, en dicir onde foi, qu'en referir o que pasou. Coma qu'o que pasou, sendo en Madri, non ten importancia; o que ten importancia é que fose en Madri, e acontecendo ali, calquera cousa ten importancia, pol-o mero feito de ser precisamente en Madri. Pol-o tanto, compre localizal os acontecimentos qu'un refire n'un sitio cuio madrileñismo seña tan patente, que non admite confusión posíbel, e que resulte expresado d'un xeito cabal nas verbas da toponi-

VICENTE RISCO

mía urbán qu'un emprega. Non hai que dar lugar a qu'os amigos qu'escoitan poidan sospeitar qu'o que fala non ten de Madrid unha coñecencia tan cumprida coma se fora nado baixo das faldras da Cibeles. Calquera erro n'esta materia—sendo coma é a de Madrid unha cencia esauta—non somentes estripa o conto, pois sempre haberá quen saia reutilizando ó narrador, e ainda polda acontecer que s'arme porfia por si a rúa do Marqués de Leganés é a pirmeira ou a segunda *bocacalle* á mau direita asegún se sube, da de San Bernardo, e ainda haberá quen saque un lápiz e emprincipie a trazar riscadelas n'un papel, dicindo: «Esta é a praza de Santo Domingo; por eiñu báixase pr'a praza d'Isabel II; eiñu vai San Bernardo; veleiqui o café tal, etc.»; senón que tamén se compromete fondamente o creto do narrador. Vaguei o esprimento, e veredes com'a todos l'intresa mais o plano de Madrid, que non o que ibades contar.

Por iso hainos mais discretos, que pramostraren qu'estiveron en Madrid, non din ren, e somentes deixan o chapeu coma quen non quer a cousa, de forma que se poida ler no forro: «Rivas, Preciados» ou o ga-

O Porco de Pé

bán, pra que se vexa a etiqueta da Calle da Cruz ou d'Espoz y Mina...

D. Celidonio viu en Madrid o que nunca vira: o *Metro*, a bola de Gobernación, a parada... ata viu o Rei co-a Raíña e os Infantes e moita familia, n'un paleo do Real.

Nos teatros viu pezas de moita risa, con moitos chistes e con mulleres qu'amostraban tod'o que Deus lle deu. Aquilo si que lle gustou a D. Celidonio, e mais ainda o que facían ó saírem do teatro, cand'a noite tend'o seu manto e froxescen as rúas con engados baratiños, baix'o firmamento e o ceo azul... O certo é que non hai como Madrid...

Levárono a un concerto. Crer'está qu'en cada tocata botou unha soneca, co disimulo maior que pudo; mais comprendeu qu'aquello debía ser cousa ben boa, pois a xente aplaudía moi e había moitos tocando. E sinteu moi non levar ás fillas, qu'entenderfan aquello.

D'unha das veces que prendeu no sono, principiou a roncar con estrondo. Tocaban *As Nubes* de Debussy, e de súpito o roncar de D. Celidonio rolou horrísono e grondante com'un tremendo trono por riba do teatro arripiado, com'a s'as nubes qu'a orquesta de-

VICENTE RISCO

señaba houberán tomado corpo real e bateran unha na outra en espantosa treboadas... O estornudo que botou D. Celidonio cand'o espertaron, sonou com'o chás! da chispa ó bater no apararrayos da paralizada batuta do direitór da orquesta.

O enxiñeiro levou a D. Celidonio á cas d'unha dona italiana ond'entraron pol-a cancela entr'aberta, fregando ó pasar no corpo d'unha muller calada, envolta na penumbras d'un longo portal, e que lles ergueu unha cortina pr'entraren na sala baixa, ond'a Señora enorme, rouca e bigotuda, tapando c'unha bata antiga azul páleido as carnes so brabondosas, fofas, hinchadas, desfeitas en brandura e gordura augacente e xelatinosa com'unha caixa de jalea, e amostrando unha face chea de pintas e binchocas, semellaba, pousada no diván de damasco marelo con almofadas e coxis de brocado e tapicería, o Gran Buddha de Ramakura, do qu'a mesifia oriental que tiña diante co té, o licor, os bombons, os pitos, er'a mesa d'ofrendas.

Femenino Buddha vivente da Era Moderna de ferro e de carne, filla d'Emoia, libertadora inmorrente do Rayo Celeste pechado na Materia Cega pol-o Demiurgo, avatara

O PORCO DE PRÉ

da Elena de Homero e Simon Mago, descendenza inesgotable do sangue virxinal deitado en sacrificio en Paphos e Babilonia, As-tarté, Lilith, Nana, Nonó, Divinia Infecunda, Afogadora dos xérmolos da vida, Criadora de Nirvánas, Poboadora do Limbo, Acalmadora de febre, Descanso da Líbido, Resolutora do Probrema do Sexo de Freudes e Ma-rañones, Mar estañado do final da vida, *ego te absolvo!*

Vinde, vinde, enxiñeiro sabido, testa acugulada de cálculos e de fórmulas, encarnación da mecánica e da cencia apricada, e ti, Celidonio, xenio da suma sen resta, ventre acugulado de farrapos de circulación fiduciaria; sodel-a Cencia e o Capital; sodel-os donos do presente e do futuro do Mundo... Vinde prestal-o voso homaxe á *Venus Victrix*!

Por baixo dos seus xamós habedes pasar, mal que vos pese; atrás d'ela habedes andar cheirando com'os cás ás cadelas... Veleiqui o Pasado-Futuro imenso, pesado, inmóbel com'un Himalaya de carne: baixen as varas da vosa soberbia, e vindelle lambel-as carrañas dos pés... Veleiqui o burato por'on d'escoa tod'a civilización!

VICENTE RISCO

D. Celidonio pasmouse dos divás e cortinaxes de damasco marelo, dos espellos, das cornucopias, dos plafons, dos recuadros, dos confidentes dourados, dos tapices, das credencias, da alfombra, dos púcaros de china con froles frescas, das peles de raras bestas, do cheiro de pachuli e de sen-sen que faguía cóxegas na gorxa e subiase á cabeza.

Frente á imponente deidade, unha riola de fermosas mulleres enchía outró diván. Non levaban mais qu'a camisa atada ós brancos hombreiros con lazadas rosa ou azul faguendo xogo c'un xustillo, e co-as ligas con qu'axustaban as medias por riba dos xionllos; os zapatos eran de tacón Luis XV. As faces eran coma grandes rosas bermeñas, cos bicos entrabertos amostrand'os dentes brancos, e algunha a puntiña encarnada da língua collida cos dentes, e os ollos brillantes coma d'esmalte, onde xogaba a luz.

Ó principio chuse non distingueu ben, desvistado pol-os esprendores de luxo e de carne d'aquela cova máxica das mil e unha noites e moitas mais, d'aquí Edén encantado, d'aquí lugar de delicias no que todo era pasmo e maravilla, ond'o Amor ledo e ridei-

O PORCO DE PÉ

ro andaba solto, aboyando no ar, vorboleando arredor das frentes qu'acariñaba coas suas leyes asas de mosca d'ilusión, mosca tsé-tsé qu'en lugar do sono infunde o deseexo, pulsando as cordas do gran simpático c'unha uña de óxix, prendendo sanguíñas rosas no baixo ventre de quén atinaba a entrar n'aquil paraíso de miragre...

Non sabía ben ond'estaba: parecía lle qu'estaba n'un mundo de vapor e de soño. Sofocouse todo, púxose com'un pemento escuro, o sangue batíalle nas tempas e fibasell'a cabeza. Com'antr'ópalescenzas d'ants disolto n-auga, enxergaba as testas douradas, arripladas com'as dos Papuás da Nova Xineira, ou escuras e lambidas, e unha morena co-a carreira moi aberta, que se cría no deber de levar unha enorme peineta bermella, e monudeaba baixiño unha cántiga da qu'outra, co-a testa deitada soñadora no seu hombreiro, levaba o compás petando agustiño co-a punta do pé na alfombra. Había outra morena chea e lanzal c'unhas patillas cuspidas apegadas nas fazulas firmes, ond'un podería chantar os dentes coma n'unha laranxa, e peitos de bailadora de rumba.

D. Celidonio sinteu un arreguizo que lle

VICENTE RISCO

remexía os untos e non podía revolver a lín-goa. D. Celidonio estaba en celo.

Por fin, o enxiñeiro foi sacar parexa pr'o enxebre baile das sábanas brancas, D. Celidonio levou tamén á sua morena. A escalaera alfombrada e cheirando a común levaba ó paraíso de Mahoma.

Na cámara d'espellos e almofadas, cando D. Celidonio quixo consumal-o atentado, a fermosa deulle un tarantán qu'o deixou deitado no leito. Logo emprincipiou a cachouvar o lavabo.

E foi tal a ollada dos seus ollos, que don Celidonio tremeu de medo. Lembráronll'os ollos da sogra qu'en groria estea, e o seu folgo amoroso tronzouse e deitouse coma cana no vento. Ollou pr'a porta pechada con chave e ferrollo; ollou pr'o chaleque, deitado n'unha butaca, onde tiña a carteira; ollou pr'as barreñas i-esponxas nas qu'andaba a fermosa, e c'un arripió espantoso maxinou o fraude, o furto, o roubo, a morte, o asesinio, a alevosía, o asañamento, a premeditazón, a noiturnidade, a estraugulazón, o coitelo, o puñal, a navalla da barba, as tesouras, a corda d'esparto, o martelo, a picaraña, o patíbulo, o cadalso, e todol-os suprios

O Porco de Pé

e todal-as torturas e todol-os xéneros de morte... E sin estreverse nin tan xiquera a rebulir.

Xa viña a outra, disposta a emprincipal-os preparos pr'a sesión de xinasia rítmica. Il comprendeu por fin, e quixo protestar. Respondeu en lingoa estranxeira. Chamoule:

—Mon amour!

D. Celidonio non entendía, nin ela semellaba comprender. Tivo que ter resifación e prestarse á que ll'apricaran os sabios coidados da clínica francesa.

Sudar, sudou, pro, menos mal.

En Madrid ouvíu falar moito D. Celidonio d'unha cousa, qu'esa si qu'era arripiante: os sindicalistas.

Eran uns obreiros qu'había en Barcelona qu'andaban pol-as rúas armados con pistolas automáticas, atrás dos ricos, dos frabicantes e negociantes. Onde vián un, tirábanlle unha man de tiros e deixábanlo seco. Mataban niles com'en coellos. Apareceran tamén en Zaragoza e en Valencia.

VICENTE RISCO

D. Celidonio colleu tanto medo que se non estrevía nin a falar d'illes. Escoitaba calado, xiado d'espanto, co-as bágoas pralle sair dos ollos, o qu'os señores referían no café, falando das novas que tragufan os xornaes.

Había unha tremenda organización que collía xa toda Hespaña; calquera día principiarían os atentados en Madrid, en Sevilla, na Cruña. Iba vir a revolución social, iba ser moi pior qu'en Rusia, vaiche boal ibase deitar moito sangue. Os ricos, a xente ben fardada, canto sonara a señor, iban perseguir nos derradeiros currunchos, anque s'acocharan debaixo da terra... Don Celidonio lembraba o qu'ouvira cantar aló o Pirmeiro de Maio:

Los burgueses traidores que nos atropellan,
Bajo el yugo de la explotación
Serán barridos mal y de mala manera
Y perseguidos sin compasión!

Anqu'ouvir cantar aquello lle non chistaria nunca moi; anque ver pasal-a manifestazón, cos berros de mando e as olladas feroces do Restituto Mendes, o chaqué do

O Porco de Pr

Profesor de Física do Istituto, qu'iba ó fren-te en compañía do abogado coxo e de cinco ou seis escolantes, co-as bandeiras berme-llas de raso de seda con tres oitos borda-dos en prata, o enchería de desacougo; anque tampouco lle chistara atopar o Restituto Mendes na rúa, anque fora un día solto cal-querá, nunca pensou que por fin a revolu-ción chegara. Sempr'andaban falando d'ela, dende qu'il era rapaz, e por fin non viña.

E mais xa a vira perto d'unha vez, cando foi do asalto das tendas. D'aquela os seus mancebos baixaran a tempo as corredeiras de ferro, e apostáranse no portal con pisto-las ben carregadas. II, a Nicasia e as fillas metéranse debaixo dos colchós das camas. Unha das criadas que fora á praça, xuntá-rase cos assaltantes, e ainda trouxera pr'a casa duas ducias de chourizos e unhas can-tas latas, das collidas n'outra tenda que roubaran e que se comeran na casa cando o pobo ficou tranquilo... Mais d'aquela xa iba tempo.

Il non s'estrevía a falar, cáxeque non quería saber ren pra non coller mais me-do; mais ó mesmo estaba desexando ouvir falar ós outros. Somentes que non com-

VICENTE RISCO

prendía ben o qu'iles falaban, de maneira qu'un día decideuse a preguntarlle ó enxíñeiro. Iste, que mireaba moitos libros de coberta bermella con letras brancas, obras de Lenín, Bajarín, Chicherin, Larín, Smirnoff, Golubkof, Bogdanof, Bazarof, Plechanof, Kantski, Wolski, Losofski, Trotsky, Nikolsky, Prevbragenski, Pokrovyski, Krzivitzky e Lunacharsky, deulle unha longa conferencia da que D. Celidonio surtiu c'un revulismo na testa tal, que gracias a que logo esqueceu todo. A il que non lle viñeran con contos:

—Si suprimen os ricos, despois, quen lle vai pagar ós obreiros? Si se chega a suprimir o diñeiro, despois, con qué se van mercar as cousas? Si todo é de todos, pode vir un e querer pôr o meu gabán de peles; e si non lle sirve?

Istes argumentos non tiñan volta, e contr'esta dialéctica tiña que se desfaguer toda a lóxica do marxismo e do bolchevismo.

O pior era qu'o enxíñeiro se non daba por vencido. Aquil condanado atopaba moi natural qu'un home estivera toda a sua vida ganando atrás d'un mostrador e aforrand'o que podía e qué logo llo viñeran levar todo

O Porco de Pé

co gallo de que todo era de todos... Ata lle non parecía mal de todo qu'os probes frabíantes, pol-o feito de seren ricos, foran asasinados pol-os desalmados obreiros. Parece mintira que unha persoa decente, que leva roupa limpia e botinas lustradas poida pensar d'ise xeito... Si os señores son os primeiros en dárenles a razón, e en decir cos obreiros, así si que virá a revolución. Mais iso de que non haxa propiedade, iso de que non haxa ricos, iso de que non haxa probes, iso é pior qu'a revolución: iso é a fin do mundo!

D. Celidonio amouuse tanto pr'o enxiñeiro, que case chegou a esquecer os seus servizos proxenéticos.

Ex Madrid foi onde D. Celidonio foi presentado ó Conde. D'aquela decatouse de que ainda tiña que deprender a xogal-o tresillo, e propúxose adestrarse na casa, co-a Nicasia e mais as fillas.

O Conde amostrouse moi garimoso. Unha das veces amostroulle un cadro que viña

VICENTE RISCO

de mercar e que seica era pintado por un señor d'alo da *terriña*.

Estar estaba tan ben feitiño, tan rematadíño, que mesmamente nin que fora unha fotografía en coores podía estar millor.

Perguntáronlle canto lle custara.

—Bótenlle—dixo o Conde.

D. Celidonio tiña dous cromos no comedor, con perdices e coellos mortos, laranxas, mazás e meio queixo, moi bonitos. Custáranlle a catro pesetas cada un, e a catorce os marcos. O marco era millor iste do Conde.

—17.000 pesetas paguei por il — dixo o Conde.

D. Celidonio ficou abrayado. Estar estaba ben feito aquil rapaz comendo nas uvas; os bagos mesmo se podían coller, e ademais aquiles señores aseguraban—anque D. Celidonio nono vise, anque se puxo d'un lado e d'outro e de frente—qu'o rapaz saírase do cadro... Tiña que ser unha cisaxeración, porque si o rapaz se saíra do cadro, pois xa non ficaba ali mais qu'o fondo mouro—que por certo, non sei porqué lle poñen ós cadros un fondo tan feio; non sería millor azul, ou rosa, ou c'unhas casinhas e uns arboriños ben feitos?—Crar'está qu'o cadro estaba ben,

O PORCO DE PR

era bunito; mais tan ben estaban as perdices e o queixo dos cadros do comedor, e non lle custaran mais que a catro pesetas. Pois o marco tampouco. O marco era fermoso, ben dourado e ben reviriecocado, mais non deixaba de ser de pau. Aquil pintor tiña que ser un ladrón, e o Conde un parvo pra iso de mercar alaxes. Aquela fora unha *primada*.

Despois enteirouse D. Celidonio de qu'os pintores de sona adoitaban levar ainda mais polos seus cadros, e qu'algús d'estes vendíanse por centos de milleiros de pesetas. Aquele escandalizou a D. Celidónio mais se candra qu'os crimes dos sindicalistas... Aquefa si qu'era boa! De xeito qu'un pintor, un artista, por pintar catro macacadas calquera n'us cachos de lenzo, podía chegar se candra a ganar tanto coma il, que tiña un negocio! Ata podería chegar a se faguer rico c'aquele! Non collía dúbida; o mundo estaba perdidio.

Mais ó mesmo tempo, o home que paga dazasete mil pesetas por un cadre non é calquera cousa. Pol-o menos ten as dazasete mil pesetas de sobra. Mete respeto. O Conde ganou co-elo moito ós ollos de D. Celidonio,

VICENTE RISCO

Fixéronse amigos, D. Celidonio ofrecéuselle, e na primeira ocasión foi concexal,

Tamén visitou D. Celidonio, co-a Comisión en pleo, os talleres de A B C, onde todos se pasmaron moi do ben qu'estaba todo, e sacáronlle a estampa a todos xuntos, con todo o persoal, dend'o mais outo ó mais baixo, e d'alf a douis días, saíron retratados no xornal, moi tesos e moi ben postos, uns mais abaixo e outros mais enriba, c'un rótulo por debaixo que dicía:

La Comisión gestora de las aceras de la avenida principal de Oria, en su visita a los talleres de A B C y «Blanco y Negro».

E D. Celidonio saliu mismamente pegadizo a D. Torcuato, e pudo despois, cando volveu, amostral-o fotograbado ós mancebos e ós amigos, dicindo ó señalar os personaxes:

— Iste é Luca de Tena, iste son eu...

O PORCO DE PÉ

ENANTES d'iso, a pouco de voltar de Madri,
D. Celidonio púxose tan maliño, qu'estivo si marcha si non marcha.

Non sefan mal pensados, que non foi d'iso.

Non parece senón que...; pois non señor, nono foi. O enxíñeiro coñecía tan ben Madri, e ibao deixar collar unha enfermedá?

A doença era estrana si as hai. De primeiras coidaron qu'era a escarlatina, porque principiaron a aparecerlle uns lamparós rubios pol-o corpo. Andaba antr'os 39 e 40 gra-dos de febre e deliraba que metía lástima.

Os pés do leito, un cadro reperzentaba unha cazata. Os cás feroces botábans'a dentadas a un porco bravo que tiña antr'as patas outros cás sangrando ou co-as tripas fora d'arrastro, e tripaba n-elas nameñtralos compañeiros lle chantaban os dentes e o sangue coláballe pol-as serdas. Os señores e as señoras d'acabalo, con levitas bermellas galopaban nos seus faquitrós, tocando as trompas douradas por baixo das polas dos carballos.

VICENTE RISCO

O enxiñeiro, con risa torta, achegaba a face á de D. Celidonio e berráballo:

—Outrora os señores fagüian cazatas de porcos bravos; agora o proletariado fai a gran cazata dos porcos mansos!

Entón, unha das señorás do cadre, qu'era a fermosa morena d'aquela noite de Madrid, botouse car'o doente decíndolle apaixonada:

—*Mon amour! Mon amour!*

Levaba na man un longo coitelo de matar porcos.

Tres estaban xa, cada un no seu banco, gordos, lustrosos, trementes as barrigas de xelatina, as brancas barrigas moles, as respeitábeles barrigas case humanas, tranquilas, sedentarias, confiadas, ignorantes da sorte que lles agardaba de seren trasformadas en mondongo e cuchipanda, en sanguinenta zorza tráxica... En sacrificio ós deuses futuros, o enxiñeiro, a morena e o Restituto Mendes botáronse cada un ó seu, hierofantes do ventre, e emprincipiaron a metérenlle os coitelos pol o pescozo. Os porcos berraban coma nenos pequenos. O Restituto Mendes decíñalle asañado:

—Pra isto vos mantínamos, pra isto vos cebábamos, pra isto vos enchíamol-a masei-

O Porco de Pr

ra, e non tiñades outro mestor que rafinal-o corpo nas pedras do curral, e logo?

E ría ó velos patexar, mais o curazón de D. Celidonio estaba traspasado.

Ergueróns'os porcos, e postos de pé, cada un co seu coitelo espetado na gorxa, o sangué devalando a fio pol-as barrigas respeitábeles, coma nos crimes dos estandartes dos cegos, adiantaron car'o doente, rubiron ó leito os tres e increpárono:

--Fratricida! Fratricida!! Fratricida!!!

E emprincipiaron a beital-a danza da morte.

D. Celidonio botouse do leito cheo de terror, fuxiu, foi correndo por toda a casa, perseguido pol-os tres matós cos seus coiteiros; o enxifeiro, a morena e o Restituto Mendes. Abriu a porta e fuxiu á rúa,

Era a Gran Vía de Madrid, somentes que moi longa, moi longa, moi longa, moi longa... Toda de raña-ceos e non había ningún. D. Celidonio, que se volvera súpetamente porco manso e podía correr a catro pés, correu moito, moito, moito, moito, e os outros atrás d'il, e xuntáronse moitos mais, todos de blusa e gorra bilbaína, armados de pistola Star, que lle zorregaban tiros e mais

VICENTE RISCO

tiros, que sonaban atrás d'il coma triquitrakes, e as balas andábanll'antr'as pernas, e costantemente tropezaba con balas ciscadas no asfalto mouro e liso, onde cintilaban os carrís de ferro dos carros eléctricos. Don Celidonio seguía correndo a mais correr, coas suas catro perniñas miudas, e dar daba gusto correr d'aquil xeito, pois con catro patas correse millor. Maiñ-a rúa non acababa e os pistoleiros tampouco cansaban.

Aquello debía ser Barcelona. Craro, era Barcelona. Era Barcelona e xa non había remedio: en cada esquina habería unha banda de sindicalistas agardando, por iso rian tanto o enxíñeiro, a morena e o Restituto Mendes. Mais quen sería o treidor qu'o trouxo a il a Barcelona? Quén o viñera meter na boca do lobo?

E correu, correu, correu, correu, por Barcelona adiante... Pasaban portales, tendas, teatros, cines, garaxes, cabarets, bancos, escritorios, cafés, bares, cerveceirías, leiteirías, almacés, casas consignatarias, casinos, escolas, eirexas, clubs políticos, bibliotecas, bodegas, consulados, museus, oficinas, cuarteles, facultades, despachos, fábricas, santicarios, imprensas, tabernas, redaúcios, obra-

O Porco de Pr

doiros, talleres, ademinsistraciós, hospicios, estancos, fendas, hospitás, casas de xogo, alfaiaterías, libreirías, asilos, hoteles, manicomios, conventos, casas de comidas, zapateirías, telefonos, casas de mulleres, casas de cámbio, farmacias, confiteirías, cárces, laboratorios, reloxeirías, clínicas, colexios, salós de baile, casas de socorro, loxias masónicas, prazas d'abastos, restaurantes, centros espiritistas, telégrafos, xusgados, cámara de comercio, recaudaciós, centros teosóficos, audiencias, gobernos, milleiros de milleiros de milleiros de mostras, de rótulos, de pracas, de lápidas, de letreiros: de madeira pintada, de mármore, de bronce, de latón, de vidro con letras douradas ou con letras prateadas, d'esmalte, de ferro forxado, de fundizón, pintados na parede, feitos con letras de bulto prendidas nos balcóns, de lenzo, de cartón, de papel, d'aluminio, de celuloide... E todo pechado, e a rúa non acaba ba, e D. Celidonio a correr, e os outros a correr atrás d'il e a tirar tiros. E así légoas e légoas, e légoas, correndo nas catro patínas curtas de porquín castelán, verdadeiro «ventre qu'en catro patas corre»...

Xa non podía ser Barcelona. Xa non era

VICENTE RISCO

Barcelona; era a Gran Cibdade, a Gran Cibdade que dá volta ó mundo e ocupa o mundo inteiro, e enche o mundo, enche o mundo de tal forma, que xa non hai terra pra sementar catro pataquiñas. A terra toda está coberta d'asfalto e de carrís de ferro. A chuva d'asfalto qu'asolagou Sodoma e Gomorra coallou na Gran Cibdade moderna, qu'enchia o mundo inteiro.

D. Celidonio podía correr sen descanso a terra inteira, sen saír d'aquela rúa maravilhosa, podía correr cheo de ledicia pol-a Gran Cibdade... Mail-os outros viñan atrás d'il; ond'il chegaba, chegaban tamén os amaldiçoados sindicalistas, que non sei de que tocos infames surtían, cecais de debaixo da terra, com'os *Morlocks* de Wells, desexosos d'abriren en canal as rosadas barrigas dos prácidos burgueses inofensivos, que foran os costrutores da Gran Cibdade, na qu'iles cobizaban vivir...

Por fin, chegou un sitio en qu'os raiñaceos fóreronse erguendo mais e mais, e por fin don Celidonio chegou a unha sorte de peirao onde remataba a rúa. Daba riba d'un ancho río d'augas de betún, de tan solermiña corrente, que semellaban quedas i-estañadas.

O PORCO DR PR

Da outra banda un bosque de cheminelas fumegaba mouras nubes, e atrás das chemineias, a bermella luz do abrente emprincipiaba a tinguil-o ceo, com'un cristal de permanganato que se deita na i-auga. Xuntaba as duas bandas do río, unha xigantesca ponte trasbordadora, que erguía a sua erdueira de ferrallos diante da amanecida.

D. Celidonio cheo de pasmo, ollou pr'as augas tintas do río. Algo rebulía n-elas na soma, debaixo mesmo da ponte.

Era unha testa humán, unha sorte de calívera d'ollos fosforescentes, que s'erguía angustiño das augas, c'un coitelo de matar porcos collido nos dentes...

VIRONO moitos médecos, e coma si nada,
Por fin chamaron ó Doutor Alveiros.
O Dr. Alveiros é o libertador da momia de
Tutankamen, pol-o qual foi chamado *o novo
Orfeu, o Orfeu do século XX*.

Por certo que cando foi da descoberta de
Mr. Carter e de Lord Carnarvon, moveuse

VICENTE RISCO

unha estrondosa porfia no mundo científico, porfia que trascendeu e chegou a encher as planas de toda a imprensa d'Europa, Asia, África, América e Oceanía. Nela terciaron os mais sonados exiptólogos: A. Moret, Flinders Petrie, J. de Morgan, o Abate Moreux, y eu que sei quen mais. Aínda os mortos foron chamados ó-velador: Moisés, Manethón, Herodoto, Plutarco, Flavio Josefo, Jamblico, Eusebio, Champollión compareceron ás evocacións de Conan Doyle.

O probremo era o seguinte: si o Dr. Alveiros ceibou a momia de Tutankamen das súas envolturas máxicas, a qu'atoparon Mr. Carter e Lord Carnarvon, non podía ser a momia de Tutankamen.

O Dr. Alveiros acarrou todo n'unha intervención que publicou toda a imprensa mundial.

Unha cousa non tiña que ver co-a outra. A momia atopada por Mr. Carter e Lord Carnarvon no Val dos Reis, podía moi ben ser a do faraón Tutankamen, anque o Doutor Alveiros nono aseguraba. Si a houbera visto, houbera dito si o era ou non; coma nona vira, nono podía asegurar de ningún xeito. Ora que poder, podía. O que dende qu'il fixera o seu viaxe ó mundo dos mortos,

O PORCO DE PRÉ

as momias exipcias poideran ir a cotío á Danza Macabra, e de feito fosen seguramente todas elas, non quería dicir que pol-o día non repousaran nas tumbas ou nos museus. D'outro xeito, houbérase notado a falla das momias nos museus de Bulak, Británico e Louvre. Crar'está qu'a sua viaxe ó mundo dos mortos fora feito no noso mundo fisico, onde nós estamos e nos movemos, e non no mundo astral, que si fora no mundo astral, xa dende logo que podían acontecer sen que no mundo fisico ninguén s'apercibira; mais é qu'os sabios esquecen—escarriados ademais agora, se cadra, pol-as teorías de Einstein—as dimensións superiores á terceira.

Pode qu'esta espricadeira satisfacera ó púbrico mundial. O que é na pátreia do Dr. Alveiros, había duas maneiras de pensar; os mais supuñan qu'a viaxe do Doutor ó outro mundo era unha trola, e o Doutor un trampon; os menos supuñan qu'o Alveiros recibira diñeiro de Lord Carnarvon por non desmintir qu'a momia qu'il atopara fose a de Tutankamen.

VICENTE RISCO

O Orfeu do Século XX era un home, despois de todo, de corpo nin moi outo nin moi baixo, senón mediano e moi no seu ser, reentrante en si mesmo com'a circunferenza, e perfectamente axitado ó que tiña que facer no mundo. Era magro y ergueito, dereito com'un fuso, enfesto chantado no piso com'unha coluna, hermético pol-o tanto niste respeito, terminal, coma qu'en realidade era un marco no llindeiro de duas edades da historia.

A testa, de deseño cubista, cortada a bisel en todol-os sensos, poliédrica e maciza, tiña tres sortes de cabelos: brancos, loiros e bermellos, dispostos en gradazón serial, con moita entrada, coma doux portelos, un de cada lado d'unha frente mais larga por enriba que por embaixo, e botados pra trás.

Sómentel-os calvos débense peitear co d'atrás pra diante, faguendo unha carreira arredor do carrolo e tapando despóis a bola de billar, queixo de bola ou croio polido. Os outros débense peitear co d'adiante pra trás,

O Porco de Pé

pirmeiro porque asina corrense millor os piollos, e logo, concruyen mais aixiña co penteado, e ainda por riba d'esto, si teñen moito cabelo, asenta millor, e si teñen pouco, disimula mais.

Tiña ollos de gato, con pérfebas loiras, e traguíaos metidos en duas vitrinas de cristal: uns anteollos con montura d'ouro e cristais ochavados, com'os diabíños estranos, iban pechados na sua grileira, non fora que fuxiran, porque hai veces qu'os ollos queren fuxir do dono, com'os do Baldomero García, o sogro de D. Celidonio atrás das cadelas, e os de D. Celidonio en Madrid atrás das raprígias, e o dono pódese quedar sen iles, e com'hai veces que nos ollos s'arreconchega a y-alma toda, elo é un perigo manifesto. O Alveiros tiña unha perfeita mestranza sobr'o seu corpo e sobre cada unha das suas partes, adequirida mediante as práuticas do Yoga, mais emporiso sabía moi ben que cada órgao ten a sua y-alma de seu, que se pode convirtir en vida independente — e sinón que o digan os cabelos de muller: coma si cada muller fora unha Gorgona, póndoos de remollo en auga n'un frasco ben tapado, co tempo convirteuse en serpentes — e pol-o

VICENTE RISCO

tanto sabía apricar a cada órgao os meios de contención que lle son debidos. Cand'un ten tendenza ó roubo, é bó portile unha pulseira de cadea pra lle suxeital-a mau; pois ben: o meio de contención dos ollos son os anteollos, millor de vidro, que sorb'os raios ultra-violeta, que non os de cristal de roca, qu'os deixan pasar.

Apesares de levar o bigote caido pra baxo, viaselle ben o bico. Porqu'o bigote era un bigote aberto com'os cortinaxes d'un dosel d'ises que hai nos salós oficiais, e que teñen debaixo o retrato do rei, e a tres tintas, com'o cabelo.

O pescozo safalle d'un cuello de paxarita com'os do Peleteiro, apeggado a unha pechera almidoadha de brilo, tesa e dura, d'esas que fan clo, clo, cando se move o corpo que vai dentro, habitude xermánica indicante de que sempre fora Señor o Dr. Alveiros e qu'impon unha dependenza indubidábele coma condición d'unha cencia seria e concenciuda. Masaki Yodogawa, o descobridor da Espada Máxica de Pontevedra—espada que seguramente o Dr. Alveiros non colleu a dereitas—aconsellaba moito o pranchado alemán coma disciplina do caraute.

O PORCO DE PR

A cravata de seda, de cadriños brancos e negros, levábaa sempre un pouco baixa, amostrando a polea dourada do cuello. Nela levaba un clavillo feito d'unha chapinha circular d'ouro, de nove milímetros de diámetro coberta d'esmalte onde figuraba dous triángulos entrambilicados, un branco co-a punta pra riba, e outro mouro, co-a punta pra baixo, o qual moitos pensaban qu'era a marca dos automóveis Dodge Brothers, cand'en realidade era a Grande Exalfa Salomónica, qu'encerra todolos misteirois d'iste e do outro mundo.

Deixaremos iste retrato en óvalo. Os retratos de corpo inteiro son bós pr'os quintos e mais pr'os horteras.

CANDO chegou o Dr. Alveiros, D. Celidonio tña corenta grados e non daba tino cuando lle falaban.

O Doutor eisamíñouno ben, e viu com'os lamparós bermellos iñan cubrindo tod'o corpo. Ser, era unha febre eruptiva, mais ende-

VICENTE RISCO

xamais il tal vira n'un cristián... Dixo qu'o deixaran repousar, qu'il xa voltaría, e marchou pr'a casa co convencimento de que Don Celidonio tiña o *mal roxo*.

Todos os fisiognómistas saben qu'hai unha correspondenza esauta entre certos tipos humanos e certos tipos animais. Fisiognomicamente hai unha sorte d'home-agua, unha sorte d'home-lobo, etc., etc. Estas semelhanças non se dan somentes no fisico, senón tamén no psíquico, e esto d'un xeito ríguroso, de maneira qu'o home que no fisico s'asemeilla a unha rá, e que por isto feito podemos chamar home-rá, ten a mesma psicoloxía das rás, e o home-perdiz ten alma de perdiz.

O qual proba qu'existete unha sorte de consanguinidade astral, de ligadura hiperfísica qu'avencella un gran fato d'homes con determinada especie animal. Velequí o fundamento do totemismo, pois non hai dúbida qu'os pobos de cultura totémica coñecían e coñecen iste feito qu'os civilizados esqueceron. En realidade, o qu'acontez é que cada home aseméllase ó seu totem, e pertence á natureza totémica da besta a que s'asemella.

Ainda proba outra cousa; qu'ainda son ben poucos os homes verdadeiramente homes que

O Porco dit Pe

hai no mundo. Os mais son homes na aparen-
cia e bestas na sua natureza íntima. Homes no
físico e bestas no astral. Pois no astral resi-
de a y-alma animal, que temos en común
co-as bestas. E como o corpo astral confor-
ma ata certo punto a apariencia do corpo
físico, d'equí qu'empreste ós homes certos
rasgos esteriores de bestas, e por isto tamén,
nunca un home é tan besta por fora coma
por adentro.

Quen cría estas afinidás totémicas é a evo-
lución kármica en combinación co-a indu-
ción astrolóxica, cuyas determinantes levan
os principios inferiores cara determinadas
formas físicas, sempre que tais principios
teñan aptitude kármica pra elo.

Esto esprica a caste da doença de D. Cel-
donio.

Cando nono coñecía mais que de vista, o
Dr. Alveiros tivo a D. Celidonio por un filis-
teu calquera. Crar'está qu'un filisteu é un
fruto da pedagogía, que son os escolantes,
os programas da escola, os métodos, os pro-
cedimentos, as leíciós de cousas, a xinasia
rítmica, as mesas-bancos uni, bi ou pluri-
persoais, os contos, os traballos manuás,
as istituciós circum e post-escolares, os que

VICENTE RISCO

frabican os filisteus, servizo púbrico de primeira necesidade—pois un Estado pode vivir sen nada, agás sen filisteus, que compren pr' o desempeño de todal os cárregos do Estado, da Provincia e do Municipio—centralizado nos Ministerios d'Istrucción púbrica e Belas Artes, que disponen o xeito d'os producir en serie.

Agora resultaba que D. Celidonio era socialmente un filisteu, mais psicolóxicamente non chegaba a iso; era filisteu por mimetismo, non por efecto dos métodos e dos programas escolares. Era unha natureza subhumana que se quer afacer á estación bípeda, e d'equí sen dúbida a crise qu'orixinou a sua doença; a natureza subhumana deféndese con todal as suas forzas das taras da educación, da cortesía, da polftica, da figurancia, que lle queren botar enriba, coutando o pulo dos seus apetitos pra axeitálos ás apariencias impostas pol-a costume social, e da sua doença resulta unha doença propia da sua natureza. O porco quer voltar á maseira; por unha beira, o porco trabúcase, porque ó cabo, no fondo trátase do seu ben; quen ha ir ganando, en resumidas contas, é il. Ora que, por outra beira, o porco ten

O Porco de Pé

razón en non querer qu'o saquen do seu, xa qu'o seu ideal sería o super-porco, e non o home... Mais nós temos qu'axudar á natureza humán.

Pra se confirmar na sun idea, o Dr. Alveiros estudiou o tema xenetíaco de D. Celidonio, e o tema da revolución; o árbore xenaolóxico; ollouno por un lente de coor pra ll'estudal-a envoltura auríca; analizoulle os catro humores; apalpoulle ben o bandumlo.

Do mal roxo, mais do 20 por cen, poden sandar, o caso é evitar complicaciós. O doutor Alveiros botou polo burato do común todal-as meiciñas que lle puxeran os outros médicos. Fixoo estar ás escuras e moi arrougado, e á dieta ausoluta, e non deixou que ninguén lle falara.

E salvouno.

CANDO D. Celidonio chegou a Alcalde, quixo facer ó Dr. Alveiros médico do Autamento.

VICENTE RISCO

A Nicasia chegou a figurar na xunta da Cruz Roxa, e as fillas principiaron a ir ó *tennis*, e ós tés do Hotel París, a pintal-los ollos e os beizos e a dárense carmín nas meixelas. Afellas que lles cumpría.

Emprincipiaba ali a Edade do Comercio, dos Escritorios, das Comisiós e das Representaciós.

Na cibdade rural e fidalga, había moito tempo que baixaran os Señores da executoria e rubiran os políticos e os empregados; agora baixaban os empregados e rubían os tendeiros. Os fillos dos fidalgos apuntábanse nas imensas hostes dos horteras que papaban a vida inteira da terra aquela. E os donos das tendas e almacés, xefes d'aquiles exércitos da compravenda, da circulazón e do creto, tiñan ó seu mandado á nobreza toda do Tempo dos Pardos, dos Madrugas e dos Andrades. Fillos de Coroneles, de Maxistrados, de Xefes d'Adeministración, de Médicos, d'Abogados, de Catedráticos, barrían os locales, carregaban os fardos, midían varas de xénero e pesaban zucré e pemento nos baixos e nos sótanos das tartas de pedra e cemento do Negocio, herdeiras dos pazos da Fidalguía.

O Porco de Pr

O Linaxe fora suprantedo pol-a Razón Social.

Algún tempo, o espírito ainda fora conservado pol-os artesáns, e por algúns señoritos enxebres. Iste espírito antigo manifestábase un pouco pol-a admiración car'os intelectuás nativos da cidade ou que levaban n-ela moitos anos, un pouco mais pol-a afeizón á pández e ás esmorgas, e mais que nada pol-o apaixoadamento pol-o Orfeón, aquil Orfeón grorioso, a quen viñan de moi lonxe téinicos os mais esperimentados pra lle sorprenderen o *matiz*...

Mortos todolos deuses antigos, o Orfeón ainda seguía tendo un culto, anque xa se non poderan comparar os seus esprendores cos d'antano. Outro viñera compartir coit: o futbol, mais o futbol tiña mais xente. Ata D. Celidonio iba ó futbol...

O futbol é un xogo moi bonito sempre que ganen *os d'elegut*. Crer'está que si non ganan, ainda pode un falar mal do *referee*. É moi bonito: pirmeiro corren todos pra un lado; despois corren todos pra outro; despois tocan un pito. Despois, un supoñer, xogan os de Santiago contr'os de Lugo; ganan os de Lugo, pois en Santiago xa non poden

VICENTE RISCO

ver a ninguén de Lugo; ganan os de Santiago, pois en Lugo xa non poden ver a ninguén de Santiago. Despois a xente leva aquilles escudíños tan bunitos na solapa... O pior é ter que ler todolos boletís que falan d'eso, e ter que saber quen é Zamora, e quen é Ramón—Ramón Gómez de La Serna, can do dín por elí RAMÓN, coida que é por illa; mais non é certo, que é pol-o do futbol—e quen é Pinilla, e quen é Otero e todo iso é matarse a cabeza de mais por mor dos pés...

O *tennis* en troques, era cousa reservada á xente escollida e elegante: iban a muller do enxiñeiro da Diputación, a do enxiñeiro de Minas, a do enxiñeiro de Montes, a do enxiñeiro Agrónomo, a do enxiñeiro da Luz, as dos enxiñeiras d'Obras púbricas, as de Gómez, as de Pérez, as de López, as de Martínez e as de González. Iban as fillas de D. Celidonio. Iba Aser das Airas. Unhas vegadas xogaban; outras as donas fagulán crochete, macramé, frivolité, encaixe Richelieu, calceta, punto por cima, punto de marca, bordado a realce, namentralos cabaleiros dicían *chistes*.

Aser das Airas era moi estimado no *tennis*

O Porco de Pr

pol-as suas bufandas e pol-os seus chaleques de calceta. Era fino e polido com'unha rapaza, loiro, con todal-as direitrices da faciana soave e linda converxentes car'a punta do narís afiado, d'agume branco, e tan a xeito co-a sua llingoa, que mais semellaba que fababa co-aquill narís de subela que non é doce bico femenino. Era d'unha elegancia perfeita, bellaba moi ben o *tango*, o *shimmy*, o *charleston*, e sorbia por unha-palla o *cock-tail*. As veces levaba monocle. Na mán esquerda, escultural, de cera, con uñas d'ónix artificial—pasta rosa e polisoir—preciosa mán de muller fermosa, con dedos cónicos—a mán artística, da clasificación do Capitán d'Arpentigny — pesadas sortellas con cabuxós de pedras raras, sostiña o exipcio recendente a poemas de Poe. Anque disparado com'unha frecha car'o porvir, mais pol-o arco de Barbusse que pol-o de Marietti, semellaba un sobrevivente da xeración dos Frencuse e dos des Esseintes.

O fillo do Samuel das Airas saiu poeta, cal no espiño nace a rosa, asegún a cursi expresión de Richepin, por mais que fora il tamén unha rosa espíñenta.

O que Platón pensaba dos poetas—d'acor-

VICENTE RISCO

do n-iste punto co foro interno de Don Celidonio, si Don Celidonio tivera foro interno, e si tendo foro interno ou nono tendo, soupera Don Celidonio o que é un poeta—non estaba mal pensado. Anque Don Celidonio, anque poidera pensar coma Platón, con seguranza nono había dicir, ó ver qu'a xente ademira os poetas sin leelos e principalmente cando nonos lee—por iso fan moi ben os poetas simbolistas, futuristas, unanimistas, cubistas, simultaneistas, neoimaxinistas, expresionistas, creacionistas, dadistas, ultraístas, surrealistas, espritonovistas, postsimbolistas, postfuturistas, postunanimistas, postcubistas, postsimultaneistas, postneoimaxinistas, postexpresionistas, postactivistas, postcreacionistas, postdadaístas, postultraístas, postsurrealistas, postespritonovistas, postavanguardistas, neosimbolistas, neofuturistas, neounanimistas, neocubistas, neosimultaneistas, neoexpresionistas, neocreacionistas, neodadaístas, neoultraístas, neosurrealistas, neoespritonovistas, neorealistas, neoabstivistas, supersimbolistas, superfuturistas, superunanimistas, supercubistas, supersimultaneistas, superneoimaxinistas, superexpresionistas, supercreacionis-

O Porco de Pr

tas, superdadaistas, superabativistas, superavanguardistas, superultraístas, superespiritonovistas, superpostsimbolistas, etcétera etc. e os pasatistas, postpasatistas, neopasatistas e superpasatistas, en escribiren de xeito qu'a xente nonos entenda. Porqu'os poetas bótanse de qu'a xente nonos sabe estimar, e non é certo. Estímaos moito; o que fai é que non os lee. Así é millor; léense ás os outros, e asina todo queda na casa.

O Samuel das Airas podíase permitir o luxo de ter un fillo poeta, e o fillo do Samuel das Airas podíase permitir o luxo de selo.

O Aser das Airas iña todolos días tomar café ó Novelty, na mesa do fondo, ó lado da porta d'espelliños biselados por ond'un vai ó mexadeiro.

Don Celidonio non vai endexamais ó café, porque non sab'o que é bó. Cand'un entra no café, de qu'un pón o pé, un día de chuvia, un supoñer, no serruxo mollado do piso qu'apaga as pisadas; de qu'un sint'o barullo da xente e o estrondo do dominó; de qu'un respira o ar tépedo e neboento de fume e de eisalaciós humáns; de qu'un sinte o cheiro do café e dos puros, a l-alma énchese de lealdicia e de paz, e os mais enconados entrece-

VICENTE RISCO

Ilos desenrúganse, e o sorriso píntase nos beizos mais rebeldes. Logo chega un á sua tertulia, tira o abrigo e o chapeu, e ponos no alzadeiro de barras douradas. Séntas'un, pide café, e a pouco, a orquesta emprincipia a rañar as cordas, e no tabondo aparez a cupletista co seu sombreiro picador e as suas castañolas. Nunha mesiña apagados á orquesta, coma si foran suplentes de violón, fitana os namorados. Son catro ou cinco, sempr'os mesmos. Todol-a queren e mais non rifan; andan xuntos; os outros entreteñen á nai, tíia ou acompañanta, namentres cada un d'iles fala co-ela; pagan o gasto por turno, e moitas veces ningún d'iles consigue nada.

Na vila de que falamos se non concibe un café sen cupletista. Son tan estimadas, qu'houxo un tempo en que, a que s'atopaba sen contrata, viñase pr'alf, na seguranza de qu'a sostifian.

Vou pór eiquí a lista dos concurrentes á mesa do fondo do Café Novelty, ó lado da porta d'espelliños biselados por ond'un vai ó mexadeiro:

O Aser das Airas. O Aser das Airas era xa mozo d'unha das fillas de D. Celidonio: a

O Porco de Pé

Emerenciana. Era comunista e poeta d'avanguarda. No café leia os versos ôs amigos:

Dourado dia de ouro
pendurado das nubes

Rubes

ô ceo frolecidó
pámpanos, pimpiñelas campanulas
badal d'ouro
tesouro
tanxente na tarde
que arde
no poente
e s'apaga
apagada
sen decir nada,

Baixas ennubecido de nubrada néboa en-
[loitada]

Noite

o mundo empanicado roda no carro
e a Eclíptica é o muelle da cama
onde dorme Brahma.

VICENTE RISCO

O Doutor Alveiros, coma vivía só e xantaba cedo, chegaba enantes que ninguén, ás duas e quarto, e lia un xornal sorbendo o café recén feito, que arrecendía e caíalle no estómego quentido e con moita cafeína, e tonificado d'iste xeito na molice do diván e no ar tedo e tépedo do local,inxurxitaba a prosa perfumada de café do que tiña ainda o rico amargor nas papilas gustativas engarrabitas de ledicia, e zafumada pol-o habano que collido ante'os dedos de Xúpiter e Saturno da mau esquerda, fa ceibando feble fume azur que deseñaba no ar as letras d'un poema d'ilusión. De cando en vez, o Doutor botaba un discreto arroto ou unha trompada no charuto, que logo surtía pol-o narís en tafaradas coor hábito de San Antonio... As catro marchaba visitar. Ás seis íña merendar a outro café. A noite, pol-o regular, voltaba ó Novelty.

O Profundador chamábase Xoquín González, e acallalle ben iste nome xermánico. Iste profundador non é un barbeiro de sábadu, anque tampouco soupera latín, eso qu'o aprobou n'unha Universidade con Residencia d'Estudantes e todo, que hai que ver o que é isto! Naturalmente, era filósofo, case o

O PORCO DE PÉ

filósofo oficial; coma se dixéramos; o encarregado, virtude da división do traballo social, de profundar pol·os que non profundan, qu'elqui son todol·os outros pol·o menos asegún il pensaba. Os outros disfrutan e viven da anéudota; a il quedalle o mundo da categoría. Mais coma, si non hai ren no entendemento qu'enantes non estivera nos sensos, hai pol·o menos o mesmo entendemento, e o que se pensa, anque non seña ren fora do pensamento qu'o pensa, é independente do mesmo pensamento qu'o pensa e de ser pensado pol·o pensamento as cousas consisten na consistidura e a consistidura é a que lle busca o filósofo, com'os cinco pés do gato, e os filósofos d'iste xeito é seguro que Ilos encontran. Tamén Xoquín Gondulfez Ilos encontrou, e si lle chega a buscar seis, encóntrallos tamén. As ideias, os conceitos lóxicos, estiran y·encollen, de modo e de maneira que consiste en estarricalos ben pra que cheguen ond'a un lle conveña.

Por suposto, Xoquín Gondulfez era un filósofo tamaricense, cecais levado do exemplo do de Tamarica—sempre que non seña en Tamarica ond'estaba o Café Novelty, e onde vivían D. Celidonio e o Dr. Alveiros—

VICENTE RISCO

sen ler o libro, moi posterior a istes acontecimentos, que trata da vida d'aquil filósofo. O outro profundador, o barbeiro de sábado, se soupera latín, mais profundara; en troques iste profundaba mais por non saber latín. Chegáballe co-a *Revista de Occidente*.

A filosofía de Xoquín Gondulfe consistía na apricación de duas regras metódicas:

- 1.ª Revolver as cousas co d'ndiante pra trás.
- 2.ª Apricar a filosofía o tecnicismo do sport e da hixiene.

Asegún a pirmeira regra, a filosofía era esencialmente inversión do pensamento. D'iste xeito resultaba por exemplo, que quen ama a realidade non é o realista, porque o amor á realidade consiste precisamente en pensar que non hai realidade, polo que quen ama a realidade é, por definición, o idealista; e quen ama o pasado non é o tradicionalista, porque amar o pasado consiste precisamente en querer qu'o pasado estea xa pasado; logo quen ama o pasado, por definición, é o futurista. Asina, o verdadeiro sabio non é o que sabe, senón precisamente o que non sabe, nin xiquera o que sabe que non sabe, senón o que sabe non saber. O

O Porco de Pt

Único díño de saberse é o que non importa; a filosofía é importante porque non sirve pra nada, si servira pra algo, non tiña importancia. O contrario do que se pensa é sempr o certo, e todo iso que semella contradiutorio nono é: somentes serfa contradiutorio si n-elo non houbera contradición. Todo o que non seña esto, é pensamento vulgar.

Asegún a segunda regra, unha escola filosófica era un equipo, un Congreso de filosofía unha olimpiada, un argumento era un *upper-coup*, unha porfía era un *ring*, unha digresión era un *corner*, un profesor era un entrenador; había ideias asépticas, antisépticas, desinfeitantes, antitóxicas, antigonocócicas, tónicas, recostituientes, etc. Había toxinas inteleituás, formentos, vitaminas, hormonas, etc, com'había viraxes, frenaxes, voltaxes, drenaxes e paisaxes. Era o xeito de darlle autualidade á filosofía.

Fuco Barbelto, o abogado coxo (unha perna mais longa e outra mais curta, sobretodo gris, cayanda de prata, anteollos afumados, bimba, leite acedo), non estaba conforme con nada: nin co-a eirexa, nin co-a monarquía, nin co-capitalismo, nin co-a sociedade, nin co-a muller, nin co-a sogra, nin co-sogro,

VICENTE RISCO

nin co-a cuñada, nin co cuñado, nin co-as irmás, nin cos irmáns, nin cos fillos, nin co-as fillas, nin co tribunal de dereito, nin cos xurados, nin cos testigos, nin cos procesados, nin co fiscal, nin co tenente fiscal, nin co abogado fiscal, nin cos fiscais sustitutos, nin co acusador privado, nin co Código civil, nin co Código penal, nin co Código de Comercio, nin co-a ley de Enxuciamento civil, nin co-a lei d'Enxuciamento criminal, nin co-a lei Hipotecaria, nin co-a d'Augas, nin co-a de Minas, nin co-a Orgánica do Poder Xudicial, nin con ningunha outra lei, nin co costume, nin co-a xurisprudencia, nin co dereito suxetivo, nin cos clientes nin co abogado da parte contraria. Anque non era d'ises que traxan as ideias envoltas en papeis, com'o filósofo Gondulles, non se sabe ben qu'ideias tiña, somentes qu'eran moi avanzadas. Iba ós enterros civís, anque non coñecera o difunto, manifestaciós do Pirmeiro de Mayo, autos conmemorativos do 11 de Febreiro, banquetes de promiscuación do Viernes Santo, cultos da capela protestante, repartos de prémios da Escola Laica, mitis repubriconos, socialistas, anticlericais, anarquistas, agrarios, federales, sindicalistas e

O Porco de Pé

comunistas, e falaba n'iles, falaba horrores do Goberno, dos erezos, dos burgueses, da ignorancia, da superstición, do fanatismo, das inxustizas sociás, do caciquismo, das beatas, da inquisición, do feudalismo. A D. Celidonio púñansell'os pelos de punta cando lle viñan contar o que dixerá aquil masón, aquil dinamiteiro, aquil sindicalista, aquil malfeitor, aquil facinerozo, aquil delincuente, aquil palanquín, aquil nemigo dos homes, dos frades, das mulleres e dos nenos.

Restituto Mendes, obreiro honorario repubrico revolucionario social sin lleal agroanarquico-munista, terror de D. Celidonio, ocupado somentes en cospirar contra os fundamentos do Orde Social, abalar os cimentos do mundo civilizado e guindar co-llo no caos sanguíñento do bolchevikismo ruso, a cuio ouro semelhava vendido, posto que todolos días tomaba café, copa e puro.

O pintor d'avangarda que ten qu'haber en todal as vilas, e qu'anque seña pintor, ainda non emprincipiou a pintar por duas razós d'honradez artística que son as seguintes: primeira, porque enantes d'emprincipiar ten que deprender todal-as teorías de todolos xefes definidores de todal-as estéticas das

VICENTE RISCO

mil setecentas cincoenta e seis escolas d'avanguarda que ten habido dende que Cézanne pintou os *Xogadores de Cartas*—e segunda, porque pra emprincipiar a pintar, ten qu'agardar a que vénia a última moda, non seña que dispois vaia ser catalogado antr'os pintores pasatistas.

Fallan n'esta lista o arqueólogo, o filólogo, o psicólogo, o exíptólogo, o xeólogo, o astrólogo, o etnólogo, o endocrinólogo, o mineralólogo, o asiriólogo, o fisiólogo, o lexicólogo, o biólogo, o paidólogo, o bacteriólogo, o frenólogo, o ontólogo, o histólogo, o otorinolaringólogo, o epistemólogo, o bacteriólogo, o fenomenólogo, o psicopatólogo, o radiólogo, o odontólogo, o zoólogo, o paleontólogo e o teratólogo.

Istes todos e os outros do principio, do meio e da fin da lista, eran os sobreviventes do Pasado, páleidas pantasmas d'outro tempo, ánimas en pena cazadores de musaranas, ollando pr'os bños bardos e papando a mosca coma pasmós, lacazás respeitábeles precisos pr'o decoro das naciós, mantidos co-as sobras com'os gatos durmientes que fan a rosca nos sofás das solteiras vellas e beatas, e que soñaban qu'estaban criando o

O PORCO DE PRÉ

Futuro, cand'o que faguián era estar esquecendo a fala dos viventes que xa lle non dan tino.

Esto era o que sabía e calaba o Dr. Alveiros, namentral-o Aser das Airas espricaba:

— Así coma hoxe os fillos dos antigos señores—os fidalgos—sirven ós novos señores—os tendeiros—mañá os fillos dos antigos e dos novos señores han servir ós señores do día aquil—os proletarios.

Dixo o Dr. Alveiros:

— Os ventres fartos vencidos polos ventres famentos, e sempr'os ventres.

A historia contemporánea non fai mais qu'andar dando voltas arredor do paquete intestinal e do seu veciño d'abaixo. A providenza de Paulo Orosio os autores ideolóxicos de Kant e de Hegel, os autores xeográficos de Ratzel, os valores de Windelband, xa non interveñen na evolución da humanidade. Agora moven o mundo o autor gástrico e o autor xenésico. Ollai os grandes símbolos de Spengler: o Camiño, o Corpo isolado, a Cova, o Espazo infinito, das grandes culturas exipcia, antiga, arábiga e occidental... Agora o símbolo é o *souper-tango*... Na sua interpretazón abdominal da historia,

VICENTE RISCO

Calros Marx trabucábase pra outros tempos, mais atinou pr'os d'agora, por ter nado no tempo da Banca e da Bolsa... Dito está que hai tres mundos: o Mundo Espiritual, o Mundo Anímeo e o Mundo Material. A istes tres mundos corresponden as tres almas do home, que Platón puxo respetivamente na testa, no peito e na barriga. S'arreparades na historiá, ollaredes que hai tempos en qu'a testa goberna, outras en que manda o peito, e outras en que vence a barriga: as primeiras son as épocas contífecas, as segundas as épocas heróicas, as terceiras as épocas comercias e industriás. Nos séculos derradeiros emprincipiou na Euro-américa a Era da Barriga, e as duas columnas do Templo chámense Avaricia e Luxuria; a primeira representá a *Congula*, e a segunda o *Solve* da alquimia trascendental.

Segue o diálogo antr'o Aser das Airas e o

Dr. Alveiros:

— Xa entendo: a Era da Barriga é a era do capitalismo.

— E a do marxismo, qu'é igual.

— Vde, é un pessimista século XIX. Hoxe a mocedadé é leda e optimista.

— É cupletanguista.

O PORCO DE PR

- É idealista!
- É futbolista!
- Millor!
- Velehti estal!
- Pois craro.
- Que ch'aproveite!
- Pois dí Unamuno...
- Parvadas!
- Vosté que sabe?
- E tí?
- Pois sí!
- Pois non!
- Vostede é un fóssil!
- E tí és un feto!
- Boh!
- Boh!
- Con Vosté non se pode falar.
- Vai rezar pol-a bula!

E ainda pasaron mais cousas:
Veu o Conde, e foi parar á casa de
D. Celidonio; nada menos qu'o Conde.
D'aquela, a casa de D. Celidonio estaba

VICENTE RISCO

moi ben posta e alaxada, xa. Tiña un comedor estilo hespañol, herméticamente pechado, onde non entraban mais qu'a Nicasia e as fillas, pondo enantes d'entrar unhas pantuflas de felpo, e andando moi agustiño pra non lixar a cera do piso, qu'estaba com'un espello onde se podían ollar as caras, e podíase comer n'il millor que nos pratos.

Naturalmente, o Conde estreou aquil comedor de mouras e austeras solenidades salomónicas e de severos entallamentos barrocos, que fagüian qu'os que pousaran as nádegas n'aquelas cadeiras señoriñas, semellaran persoas, e ainda que colleran ó falaren un ton grave e doutoral de sabio e serio arcaísmo, imposto pol-o estilo erudito e pendente dos mobles e dos adubios.

D. Celidonio entraba con medo n'aquil comedor imponente, trataba sen querer á mesa, ás cadeiras, ós trincheiros, ó escano, c'unha respeitosa considerazón; cáxeque lle pidía licencia denantes de se sentar, pouco lle faltaba pra lles pedir perdón cando tropezaba coeles, sintiase devecido e pequeno n'aquil lugar, e se non estrevía mais qu'a falar baixiño, coma nas sancritas e nas antestás, il que tan campante ocupaba a pre-

O Porco do Pr.

sidenza do Concello, e tan tranquilo s'achaba no despacho da Alcaldía... Mais ali, no comedor estilo hespañol, sintase indino de tanta grandeza, a pesares da ausencia de todo prexuízo histórico.

Por certo que o Conde gustoule moito, e perguntou ond'o fixeran, e falou de Felipe II e de D.ª Berenguela, dos Reis Católicos; de Cervantes e do Alcipreste de Hita, naméntras D. Celidonio acenaba co-a testa dicindo que si...

Ainda volvے o Conde, e trouxo a Señora, e pararon outra vez na cás de D. Celidonio, e a Nicasia e as fillas andiveron co-a Condessa pol-a rúa, a pé y-en coche, ás tendas e ás visitas.

D'aquiles días data unha millora importante na casa de D. Celidonio; o cuarto de baño.

* * * * *

Un día chegou o demo de visita á cás do Dr. Alveiros.

Chegou n-automóvele; mais non viña ves-

VICENTE RISCO

tido de *Caballero*. Non viña de levita e chistera e con gardachuva, coma se lle presentou ó Teodoro en Lisboa, nin era un pálelo e tristeiro Príncipe no desterro, nin viña disposto a recitar versos de Milton, nin a cantal-o prólego do *Mephistophele*. Ainda non está, apesares da crise da post-guerra, no caso de ter que dar concertos en provincias. Viña atal e coma il é: ispido e peludo, con cornos e rabo, con pezuña fendida nos pés e poutas nas maus, con cara de coello e cheirando a chofre, e cecais unha migia a corno queimado e sola de zapatilla, e ainda co-a forquita de duas gallas e o cù recachado beixado das bruxas, que lle deixan n'il todo os días, e especialmente o de San Silvestre, o cuspe e as babas dos bicos sin dentes, cansos de rezaren pol-o día nas eirexas, e sedentos da sede do seu xubileu que somentes s'acalma cos beixos que xa só o cù do 'demo recibe con pacencia, ó tempo que lles dá alento e vida.

Era o demo verdadeiro das clavículas e dos grimorios, do circo goccio das evocacions negras e dos pautos sinalados con sangue e rubrados co selo pendente das bulas satânicas de Bodin e de Martín del Río, o das Mi-

O PORCO DE PR

sas Negras onde s'escuartiza un neno non bautizado sobr'o corpo encoiro d'unha muller, e cómensell'os fígados ainda quentes e ademais chanfaina, e dos aquelarres onde se reparten as moscas. Era o demo negro, mouro, louro, inmundo, cachondo, torto, re-torto, manicho, barbado, tiñoso, raposo, peludo, pelado, cornudo, rabudo, co cù reca-chado, mintirán, lacazán, fuciñudo.

Era o demo enxebre, auténtico, sen falsifi-cación posíbele, que non íñamos nós pôr eiquí un diaño de celuloide com'o d'outro es-critor calquera.

E coma Satanás é un dos poucos qu'aras-tora cumpren a concencia co-a sua obriga-zón, fica dito que viña tentar ó Dr. Alveiros,

—Que esquecido me tés, Alveiros! —dixo-lle así que se sentou. —E mais eu sempre fun teu amigo... A proba é qu'eiquí veño, sen tí chamáresme, namais que pol-o teu ben, pra que vexas que me lembro de tí. Eu non che son coma tí; non esquezo os bós amigos. E tí tampouco deberas esquecer o moito que me debes, e non cho recordo pra que t'avergonzes, senón pr'espertal-as virtudes que dormen no teu curazón, porque non quero qu'os meus amigos señan ruís y es-

VICENTE RISCO

quecidos... Xa sei que tí sabes canto m'acalofía a xente dicindo qu'eu aconsello a maledá e o pecado, e qu'ando precurando a perdición dos homes, pra tevalos comigo ás carceas do Inferno, cando n'é certo, antes ben o qu'eu quero é advertilos co meu eixempro pra que se non perdan coma m'eu perdín... A proba é que che veño dar un bô consello, que tí atenderás ou non atenderás, alá tí; mais eu com'amigo teño a obriga de cho dar pra proveito teu e ben de todos.

O Alveiros, calado.

—Pois xa tí vés... Soupen que faguías moitas migas con D. Celidonio, o Alcalde... E... vouche dar unha ideia... Porque tí, crar'está, xa che vai chegando o tempo. Xa non és ningún neno, e francamente, así com'estás, non estás ben. Iso tí ben o coñeces, non compre que cho eu diga... Ademais, moito estudar, moito traballar, e qué? Que ganaches con todo iso? Trinta mil pesos que che deu o faraon Tutankamen, e que derreteches aixiña no Brasil... E antes e despois, gastando do que che deixaron teus pais; más crar'está, a renda era pouca, tiveches qu'ir vendendo, hoxe unha leira, mañá outra, e xa non tés moitas mais que vender.

O PORCO DE PRÉ

Calquera día, terás que vender tamén a casa esta... O que vai ser de tí d'eiqui a algúns anos, nono sei... Tí verás; mais eu coido que tiñas que coller outro camiño; non che parez?

O Alveiros, calado.

— Estiven no baile que deu o Gobernador, cand'estivo eiqui a muller do Conde—cand'hai xuntoiro de polítecos, eu estou sempre convidado... e cand'hai baile, métome éu—e vin ás fillas de D. Celidonio. Non che bailan mal... e ainda s'apretan ben... Non tés arreparado n-elas? Mal feitas non son; a carne é un pouco floxa e mol, mais é tépeda, e branca, e lisa... hase apegar ben á d'un, e non estaría mal nadar n-ela unha migia... É certo qu'a coor das caras é crebada e ruín; mais agora coma se dan aquiles colores, disimulan ben, e os ollos co-ise menxunxe que lle botan, tampouco deixan de faguer efecto... E logo, vinte mil pesos de renda cada unha, pol-o d'agora: que mais lles vas a pedir? Qué che parez, Alveiros?

O Alveiros, calado.

— Vinte mil pesos de renda, catro casas, automóvele—e xa sei que van mercar outro

VICENTE RISCO

— recomendacíós pr'o Conde, as que querías...

O Alveiros, calado.

— Está ben qu'a Sociedade manteña e crée ós homes da caste de D. Celidonio, e qu'os cebe coma se ceban os porcos; mais, pra qu'os vai criar, senón é pr'a mantenza dos membros escolleitos da Sociedade?... Qué finalidade pode fitar o istinto social da especie ó encherllas a maseira, senón é pra que d'ela s'aproveiten os homes que teñen espírito?... Eu aconsello de cote ós sabios, ós escritores, ós artistas, que raptén as fillas dos filisteus. E non é unha cousa xusta?

O Alveiros, calado.

— E logo que o diñeiro non é malo en si; o que compre é resgatalo da escravitude en que s'atopa nas maus d'esa xente... O diñeiro crama e apelida pol-a liberdade; o qu'il quer é rolar das arcas pra fora, e compre qu'il tamén s'emancipe...

O Alveiros, calado.

— Por outra beira, a Táboa d'Esmeralda aconsellache que rubas da terra ó ceo, e descendás do ceo á terra se qués ter tod'a gloria do mundo,

Foise o Demo,

O PORCO DE PÉ

O que non lle dixo o Dr. Alveiros foi que viña de falar co-a Nicasia, e qu'estivera meténdolle na cachola, sen gran traballo porqu'era de cortiza e nela entraba o berbigui com'en manteiga, que debía casar unha das fillas co fillo do Conde que remataba aquil ano a carreira d'enxiñeiro.

A outra xa estaba entruchada co Asér das Airas. E non iba mal.

D. Celidonio iba ter un xenro d'ises que se divirten escribindo unhas cousas en ringleiras uñas mais longas e outras mais curtas, que seica chaman versos—D. Celidonio xa deprendera moitas cousas—e que todas rematan igual; cousa de tolos. Mais com'o consogro non tiña outro fillo, había que se conformar co-aquil.

Tampouco o Dr. Alveiros tiña xa ond'es collar; tiña que se conformar co-a que quedaba, ou co-a que sobraba, ou co-a que lle deixaban, ou coma vos pareza millor.

O certo é que Satanás falar, falaba com'un libro vello, ou com'un libro novo, ou com'un frade, ou com'un amigo vello, ou com'unha

VICENTE RISCO

amiga vella, ou com'unha persoa da familia, ou com'un amigo novo, ou com'unha amiga nova ou com'un home d'esperencia, ou com'a mesma concencia do Dr. Alveiros, cando lle petaba espertar do sono en qu'a abalaba a cencia, e queria espilir ó seu dono berrándolle dentro do peito, antr'o esófago e o cerrizo, e petando cos cotonos na arteria aorta:

— Alveiros, que fixeches no mundo!

— Alveiros, que fas no mundo!!

— Alveiros, que vas facer no mundo!!!

D. Celidonio non tiña unha concencia tan algueireira com'a do Dr. Alveiros. Endexamais se lle meteu antr'o esófago e o cerrizo nin lle berrou nunca. Andaba difusa no lardo e no unto, com'unha linfa ou flema traslucida, viscosa, neutra e inerte. Así com'hai uns poucos homes que precuran andar d'acordo co-a sua concencia, a de D. Celidonio andaba sempre d'acordo co-il; endexamais pensou mal d'il nin o acusou.

Tan ben falou o demo, qu'ós poucos días, xa lle gustaba ó Dr. Alveiros a filla de Don Celidonio que ficaba sen nolvo.

Topoulle unha beleza d'edredón pr'os días d'inverno, ou de baño quente sulfuroso, ou de manta de viaxe, unha beleza que daba

O Porco de Pr

sono e canseira a un tempo, d'unha delicuescenza bioquímica. Buscando nas tradicionás evocaciós botánicas, nona podería comparar c'unha rosa, nin c'un carabel, nin c'unha camelia, nin c'unha dalia, nin c'un miramelindre, nin c'unha bágoa de San Pedro, nin c'unha tullimerenda, nin c'un cabrinfollo, nin c'un estraloque, nin c'unha canafrecha, nin tan xihera c'un repolo; tiña que ser c'unha criptógama, c'un chouparro, por eixemplo, un sopoñer, poño por caso, coma se dixéramos... Unha beleza mais tactil e gustativa que visual, ou olfativa, ou auditiva; debía ser coma quen sorbe un grolo de leite recén munguida.

Mais ainda enantes de chegar ó fondo do corazón do Dr. Alveiros, a pantasma chea de rosas e corais d'artifizo da Celidonia, tivo que rifar toda unha noite con Teofrasto Paracelso grabado en madeira por un artista alemán do XVI, da escola de Xan Burkmaier, e arrodeado d'unha leenda en latín en carauteres góticos, pendurado no gabinete de traballo do Dr. Alveiros. Armado co-a Espada de Fernan Soares d'Alveiros, Xefe dos Irmandiños e descendente do escudeiro Pai Soares, fundador da Casa d'Alveiros, da

VICENTE RISCO

qu'o Doutor herdara o maorádego, Paracelso defendeu á nova Eurídice mantegosa e páleada, a entrada do Inferno da Cencia e da Xenealoxía, onde viña en precura do Orfeu do século XX, baixando ós rolos, levada dos seus oitenta kilos.

Venceu, porque postos na romana a carne e o contrapeso, baixaban mais qu'os vapores de cinco séculos de fidalguía e trinta anos de doutorado. O Diario, o Mayor, o Libro d'Inventarios e Balances e o Copiador de Cartas e Telegramas, pesan ben mais qu'os infolios e as executorias.

— 1 —

COMA quen mexa nas augas mortas d'unha laga estañada e tranquía, o Dr. Alveiros deitou a quentura do seu amor na y-alma augacenta e pasmada da Celidonia, e o seu amor derreteuse n-ela com'o sal no caldo, dando sabor a unha vida qu'o agradeceu, inda que non fora mais que pra non ser menos qu'a irmá.

Chegárons'a querer moito, xa fora o demo

O PORCO DE PÉ

a soprar na flama do Dr. Alveiros pra que mal-o palleiro de Doña Nicasia, xa fora por qu'efetivamente a moza tivera engado, non pra calquera, mais si, se cadra, pr'a sensibilidade espilida de mais do seu cortexo, capás de descobrilos ond'os ollos non iniciados nonos ven. Porque, ó millor esto da beleza das mulleres resulta que é cousa que ten o seu segredo com'os tesouros encantados; un de nós non vê cousa ningunha, e coida qu'o ouro é carbón; mais chega o predestinado, e vólyeselle ouro...»

Todas as cousas d'iste mundo son asegún. Semella qu'esto non dí ren e dío todo; todo d'un pulo coma n-un aforismo ou n-un pantáculo. Todo consiste, non precisamente na consistidura, mais no transporte. Non no transporte terrestre nin marítimo; no transporte musical, ou pol-o menos, cousa imitante. O mais imitante. A mesma é unha cousa ou outra interiormente, sendo a mesma por afora, *asegún* o plano, non de materia ou esprito, senón de sinificación.

Ou sexa:

Dr. Alveiros	—	Don Celidonio
Celidonia	—	Nicasia

VICENTE RISCO

Quero dicir qu'o idilio pre-talámico do Dr. Alveiros co-a Celidonia foi o de Don Celidonio co-a Nicasia, co-a difrenza de todos os imponderábeles. Foi o de Don Celidonio co-a Nicasia querubizado, arcanxélizado, serafinizado, entronizado, dominacionado, etc. *transportado* da lama ó empíreo, do trollo á idealidade, do bulleiro ós conceitos platónicos, dantealighierizado, petrarquizado, leouhebraizado, lardo desfeito en mirra y-en encenso, unto evaporado en arrecendor de gomas d'Arabia, touciño erguelto ás xeometrias celestes, harpas, gaitas, laúdes, címbalos e mandolinhas, violas, citolas, sistros, mísseca celestial, touciño do ceo...

Cand'estaban no millor, o diaño amostrou o rabo.

— — —

O fillo do Conde rematou a carreira. O Conde cobizou pra li unha auta. Iba haber elecções parciais pol-o distrito de Solveira. Chegou o Conde co fillo. Pararon na cas de Don Celidonio.

O Porco de Pe

O mago Amor aduba a carne das mulleres millor qu'un bó cocíñeiro a de porco. Deita n-ela rosas e sorrisos do abrente, e primaveiras frolicidas e recendos e arroubos e bater d'ás de pombas e craror de soles e luar de luas e lumiar d'estrelas e albor d'esumas e arrolo de rolas, e chiar de cotoyfas e abalar de xuncas e de canas e de canafrechas e de xestas duradas e de xestas brancas e tremer de follas e chover de froles e dozor de meles e sabor de pavins e de uvas e de mazás e de peras e de laranxas e de figos e de pexegos e soprar da brís e pérotas d'orballo, a cito, con profusión barroca, coma n-unha pintura d'esas nas qu'un canistro acugulado de froitas e de froles, non sabe xa coma sostor tanta beleza.

A Celidonia, dende qu'o Amor andaba ás cóxegas co-ela, principiaba a trasparental-o Abril e o Mayo que levaba no peito, e o fillo do Conde era galante e fino, e tan chistoso, que falaba igual que falan os chulos de Madrid.

D.ª Nicasia era toda mel pra illa, y-eu non sei que arte endiañado ll'aprendera o Diaño.

Don Celidonio estaba faguendo unha casa nova.

VICENTE RISCO

Xa se sabe aquelo de:

O flirt é un fío dourado
sobre un río pendurado,
todo lüs

Amor é o nome do río;
quen non sabe andar no fío,
catapús!

Pois o fillo do Conde e mais a Celidonia,
catapús, catapús, catapús.

Dend'o pirmeiro istante, a prácida face da
Celidonia trasparentou a treición. Se non
podía trabucar o discípulo de Cardán e de
Lavater,

Ademais de que dend'a sua casa, o Doutor
vía moi ben a da sua noiva, de xeito que ai-
xiña s'enteirou do *pldn* en que estaban a Ce-
lidonia e o fillo do Conde.

Pediú espricaciós,
Non llas deron,
Encabuxado foise pr'a casa.

O trasno, acrequeñado aló enriba, en col
d'un volume do P. Kircher, ría...

As lapas coor de sangue dos pensamentos
homicidas, agudos lostregos con feitio de
puñal, atravesaban a envoltura aúrica do

O PORCO DE PÉ

Dr. Alveiros. Os anales akásicos conservan a impronta inmorrente do seu desexo, que Satanás, abogado da Acusación Privada, ha presentar coma proba documental o Día do Xuizo Derradeiro. (O que é o Demo, si se metera a Precurador, faciase d'ouro...)

Veleiquí o desexo:

Don Celidonio, encoiro, branco e brando, a barriga tremente coma xelatina, deitaba no banco a moreilla derradeira, berrando horrorosamente, namentral o Alveiros ll'espetaba pol-o pescozo a espada toda de Fernán Soares, deic'a cruz... En gorgullós escurios colaba o sangue por antr'os dedos do Doutor que, il mesmo, n-un desdobramento, batía aquil sangue no barreño, namentras pernexaba Don Celidonio, ata que os berros iban pouco a pouco baixando, enfeblecendo mais e mais, estiñándose n-un ronquido lastimero no que ceibaba o resido últemo da forza vital...

Satanás botoulle un brazo pol-o pescozo e dixolle garimoso:

— Si non es capás, ho, si non es capás!

O Alveiros alporizado, repetía:

Ha morrer com'un porco! Ha morrer com'un porco! Ha morrer com'un porco!

VICENTE RISCO

A Doña Nicasia o Alveiros lle non daba tino...

O día aquil, a Celidonia bailou tod'a noite no Goberno civil co fillo do Conde, os dous moi achegadiños, moi achegadiños, moi achegadiños.

Ó surtiren do baile, o fillo do Conde, do ganchete co Aser das Airas, foron por ahí adiante, e rematárona—que era moi bárbara—na casa da Mandanga, cantando abrazados a Internacional.

Por moito que pareza pol'a leitura d'esta historia, que non hai aición sen axente nen vieiro sen motivación, algo hai que deixarle sempre á casualidade, sen a que non habería novelas. Anque non sexa mais que pra pórmonos a ben cos afeizoados á reacción clasicista—que son os d'avangarda e veñen pegando—compre que lle concedamos un rol nos nosos escritos a aquil deus abismal cego, xordo e mudo, de quen aseguran qu'os gregos faguián o motor das suas

O Porco de Pe

traxedias. Eso da Hélade seica é unha cousa moi seria, e pol-o si pol-o non, mais val pecar por carta de mais que por carta de menos, por unha migia de fariña que non quede o caldo raro, e amigos todos.

Imos logo.

A mañá cedo recibiu o Dr. Alveiros unha carta do segredario da Federación Provincial Agraria, pedíndolle hora pra ir falar co-o unha comisión. Respondeu pol-o mesmo recadeiro,

Ainda estaba il na consulta cando viñeron. Eran o mesmo segredario que ll'escribira, un'abogado moi falador, furabolos, picapleitos, barulleiro e aduaneiro, comisionado pol-a Confederación Rexional, e o Presidente das Sociedades federadas do distrito de Solveira, un tendeiro *llegado residiu* con cha-jeque branco e paraguas, que tendo volto c'uns cartiños, puxo un *etablesímiento* na sua aldeia con latas de sardiñas, follas de bacallau, pan resésigo, velas de cera, tacholas, precales, alparagatas, chancas, pastas pra sopa, aceite, gas e carburo—un D. Celdonio rural que cobizou ser alcalde com'o da vila, e coma lle non deixaron metel-o fuciño no Auntamento, fundou unha socie-

VICENTE RISCO

dade agraria pra xeringar ós qu'estaban no poder, ata qu'o tiveran que tragár por forza. Viñan pregar ó Dr. Alveiros que lles deixara presental-a sua candidatura a Diputado a Cortes por Sóveira.

Dixo que si.

Así que se foron, chamou pra que limpáran o ferruxe da espada de Fernán Soares d'Albeiros, xefe dos Irmandiños de Galiza.

— Il roubar, rouboum'a moza; mais pol-o menos o artícuilo 29, revéntollo!

Cand'a espada estivo limpa, cintilante, coelleuna na mán respeitosamente pol-o puño, ergueuna co-a punta pra riba car'o teito, e co-a mán posta no curazón, ben oíredes o que lle falou:

Ven pr'acá, valente espada:
Fai conta qu'eu son Fernán
Soares d'Albeiros, o vello,
que te brandiu na sua mán,
na guerra das Irmandades
e servindo ó Mariscal.
En tal día coma hoxe,
volves limpa a cintilar
na mán do seu descendente,
coma il disposto a loitar.

O PORCO DE PÉ

Si non son aquiles tempos,
tempos millores virán.
S'eu non valgo o qu'il valía,
pra trás non hei de ciar.
Non teñas de míñ vergoña,
que xuro, a fé de cristián,
que dend'Ortegal ó Miño
heiche facer cintilar...

— — — — —
O distrito de Solveira é o punto feble d'aquela sabia orgaización telecrática, d'aquela perfeita rede interurbana de favores, servizos, ousequios, infruenzas, recomendaciós, indicaciós, ordes e consellos que abranguendo tres provincias, puña nas máns da Central istatada en Madri, na casa do Conde, Políteca, Adeministrázón, Comercio, Banca — ainda pr'o irresistíbel poder metálico do Negocio que de todo s'adonaba, dispuña o Conde de Lubrificantes qu'o fixeran servilo servíndose a si mesmo — Xustiza, Moeda, Fonsadeira, Portádegos, Alcabalas, Mero e Mixto Imperio, Repersentazón nacinal, provincial, municipal, Imprensa, Partidos d'oposición, Asociaciós obreiras, etcéte-

VICENTE RISCO

ra, etc, etc, etc, etc, etc, etc, etc, etcé-
tera, etc, etc, etc, etc, etc, etc, etc.

O distrito de Solveira é revolucionario. *Os outros* andan de cote esgarabellando. En políteca hai sempre os *outros*, e ten qu'habelos; co-iso xa se conta; o conto é que non collan forza de mais. Ten qu'habelos, porque compre que haxa en quen mallar—que serfa da Lei sen pleiteantes, da Xustiza sen non houbera quen roubara e fixera mortes, do Socialismo sen burgueses, da Policía sen ladrós, da aguillada sen boi, do martelo sen cravo, da serra sen madeira, da picaraña sen pedra, do coitelo sen carne, da navalla sen barba, do puñal sen corazón? — Cada cousa precisa da sua contraria. D'iste xeito, os *outros* poden ser calquera, tanto ten, o conto é qu'os haxa. Os *outros* responden ó principio universal do antagonismo, representado no binario cabalístico: o antagonismo simétrico das forzas que, non podéndose manifestar forza ningunha sen a sua contrario, componen o equilibrio da vida universal.

Os *outros* son unha presencia necesaria, e sobre d'iles érguese non somentes a doutrina fundamental do sistema parlamentar,

O Porco de Pr

co seu turno dos partidos, participación das minorias, repersentación proporcional, sistemas do voto restrinxido, do voto acumulado, do voto único, do voto plural, do cociente, do duplo cociente, do coeficiente, do doutor Hondt, da lei checoslovaca, e outros tantos qu'están faguendo precisa a crialón nas Facultades de Dereito d'unha cadeira de *Cálculo eleitoral*, a càrrego d'un Doutor en Cencias esautas — senón tamén, coma vemos, un verdadeiro sistema de goberno.

Os *outros* poden levar diversos rótulos polítecos, anqu'agora o mais común sexa o chamárense *agrarios*. É a moda que fan arastora, tendo ademais a ventaxe de que sendo agrario, pódese ser o que se queira, agás agrario propriamente dito.

Agora imos ver com'o Conde desenrolaba un sistema de goberno a base dos *outros*. O distrito de Solveira hai tempo que preocupa ó Conde, porque ademais, por certos auntamentos que votan co-a capital, é chave pra Diputados provincias, fora de qué, de todos xeitos, é mester conservar na concencia de todos a sensación da omnipotenza. Pol-o tanto, o Conde dou sempre o distrito de Solveira ó seu lugartenente xe-

VICENTE RISCO

ral, ata que morreu, pol-o que decideuse a traguer ó seu propio herdeiro. Pra soltel-a oposición adentro dos vieiros normais, solía traguer todal-as veces un candidato lerrouxista que s'opuñera ó seu lugartenente, pra qu'os *outros* se foran co-ll. O lerrouxista emprincipiaba a loita con moitos folgos, e sostiña o seu rol que mesmo semellaba que iba de certo, ata que por fin perdía a elección por esto, por aquello ou pol-o de mais alá. O xogo repetíase todal-as veces.

Mais agora había que ganal-o distrito pol-o 29, porqu'o Conde nin andaba en fondos, nin dispunha d'un axente provocador *bon marché* pra unha elección parcial, nin conviña qu'o herdeiro tivera oposición.

CANDO pr'o outro día o Dr. Alveiros chegou ó Novelty, ond'había unha porfia encol de Freud e da Oneirocríteca centífeca, xa o sabían todol-os da trínea. En lugar de falar'en da Libido e da Censura, botáronse ó

O PORCO DE PÉ

Doutor coma feras e ata lle chamaron *regionalista sano y bien entendido*.

O Aser das Airas tomaba a cousa moi a peito:

—Eu contaba que Vde. era arredista, e agora resulta que deserta da avangarda políteca.

—Cómo qué?

—Vde. vai colaborar co-a políteca centralista.

—Non teño outro nemigo con quen colaborar combaténdoo.

—É qu'o arredismo galego ten que ser apolítico,

—Quén cho dixo?

—Compre ir á aición direita.

—Eu non poño o carro antes qu'os bois.

—Non lle dea tino—dixo o Restituto Mendes—Vde. o que debe facer, é qu'as sociedades agrarias s'incorporen á Unión Xeral de Traballadores.

—Non lle viña mal á Unión Xeral de Traballadores—dixo o Alveiros.

—Onde se debían incorporar—dixo o Abogado coxo—é ó Sindicato Único.

—Non lle viña mal ó Sindicato Único—respondeu o Alveiros.

O Porco de Pé

—Pois nin á Uniōn Xeral de Traballadores, nin ó Sindicato Unico—dixo o Aser das Airas—en tal caso, ó Partido Comunista.

—Non lle viña mal ó Partido Comunista
repricou o Alveiros.

—Vde, é un contrarrevolucionario!

—Eu son o Alveiros.

—Por moitos anos!

—E Vdes, que os content!

—Agradecidos!

—Non hai de que!

—E en que lado se vai sentar do Congreso?

—Onde me pete!

—E terá qu'ir de cirolas...

—E voltar c'un moca pra fenderos a vós
a cabeza.

—E vosté vai xurar, ou prometer?

—Vós si que me facedes xurar.

—Sobre qué vai facel-a pirmeira interpe-
lación?

—Contr'o *cartel* e o *standard* das ideias.

—Non faga caso, Dr. Alveiros —dixo o Abogado coxo—Vde, fai bén. Eu oférzome
pr'a campaña eleitoral.

—Olle s'iba faltar iste a algún mitin—dixo
o Restituto Mendes.

O PORCO DE PÉ

—Será millor falar no café—dixo o Abogado.

—E que mais tén?—dixo o Aser das Airas
—Total todo se volve conversa.

— — —

ENANTES qu'a imprenta fixera púbrica a candidatura do Dr. Albeiros, veuno ver D. Celidonio, todo fino, todo derretido, deu-l'una aperta ó entrar e outra ó rematar, e no meio das duas —gramófono do Conde— faloulle d'iste xeito.

—Pois meu queridísimo Señor Doutor Alveiros, venho falar con Vde. porque *nos* viñeron contar unha cousa que *nos* alarmou digo que *nos* pasmou —alarmar craro que non, porque, xa comprenderá, trabuquei-me...— e pasmóu*nos* porque, crar'está, o Conde non sospeitaba que Vde. se puxera así de frente en contra *nosa*, porque o Conde é amigo de Vde. y eu tamén, e di qu'o estima moito, anque non teña o pracer de tratalo, e qu'o ten a Vde. por un sabio, e il sempre foi amigo dos sabios e dos artistas e dos

VICENTE RISCO

homes que valen... non faltaba mais... O que é, é que coma Vde. endexamais se chegou a ill, endexamais o foi visitar nin nada, pois por iso lle non puido faguer ainda ningún favor, ou sexa... vamos, coma era?... Si, que lle non puido ainda amostrar... amostrar... a sua estimanza. Iso. Pol-o demais, eu ben sei qu'está disposto —eiquí pra entre nós— a facer canto Vde. lle pida... Seino ben, porque eu e mais o Conde somos com'irmáns, xa sabe. Il está na casa, e o seu fillo, coma si foran de familia, con toda a confianza... Il ata me-dá así (pum, pum, pum) palmadiñas na barriga, e ás miñas fillas, pásalles a man pol-a cara, con moito agarimo... O fillo non, crar'está; o fillo mércalellas carambelos d'ises de chicolate por fora. Non-os merca na miña tenda, qu'alt llos non podía cobrar; vainos mercar a outra. Envoltos en papel de prata... E a Condesa e a Nicasia, Ave-Maria! danse bicos sempre que s'atopan, un de cada lado da cara... Ben, pois xa vê canto nos queren. Pois asegúrolle abofé, qu'o Conde non quer mais que, que Vde. sexa seu amigo, que vaia onda il, que lle pida o que queira. Hallo faguer con mais gusto qu'a outro ningún... S'il o que quer é ter homes listos acarón seu...

O Porco de Pê

De Vde, fala e non acaba; hai veces qu'estamos así, na casa, despois de cear, e hai xente alí: o Presidente da Audiencia, o Gobernador, o Presidente da Diputación, e todo se volve falar de Vde... E Vde nono coñece ben: dálle moito pola ilustración, e fala de cousas d'esas de que Vdes. falan... Se voste de quixera vir un día xantar conosco, xa vería coma se facían amigos... Craro, o Conde xa di que Vde, si acetou a proposta dos agrarios, foi porque tería algún compromiso; mais se cadra, nono ten... O Conde, estimando com'o estima, doeulle. Non porque lle tenía medo, que crar'está, Vdes. non poden ganar, porque o Conde ten as mesas, ten os carteiros, ten a Xunta do Censo, ten o Supremo, e que val o que teñan os agrarios?... E pra iso, vaise espór un home coma vostede? Eu coldo que Vde. meteu n'un mal negocio, e qu'o debía pensar ben... Vde. podía ganar a amistade do Conde pra toda a vida, retirando a tempo a sua candidatura... Era o millor que podía faguer, porque ó fin, n'iste mundo, o que val é o proveito de un... Craro está, os agrarios habían falar mal, mais iso logo acaba; xa sabe o que din na miña terra;

VICENTE RISCO

«La murmuración pasa, y el provecho queda en casa».

O Dr. Alveiros pasmouse de canto deprendera D. Celidonio no trato cos persoaxes de outura. De súpeto, o Demo soproulle unha ideia, naturalmente, endiañada:

—Señor D. Celidonio —respondeu— trato feito: Vde. cásame co-a sua filla Celidonia, y-eu retiro a candidatura. Agora Vde. é quen ten que responder. Doulle tres días.

D. Celidonio xa non puido dar fala. Pillou a bimba e baixou ós tombos pol-as escaleiras abaxio, com'un porco escorrentado polos rapaces, treméndoll'o bandullo e dándolle voltas a testa com'un rodicio... O Dr. Alveiros estivo pra surtir atrás d'il berrán-dolle:

—Coch! Coch!

E mais D. Celidonio chegou d'aquela ó curuto da sua mentalidade: iba aquelourrado, tan por riba do seu natural, qu'a sua y alma petaba xa nas portas de Conxo... Sudaba, bufaba, trenqueleábanll'as pernas, batfalle: pum! pum! pum! nas tempas e no carrolo, e cando se lembraba de cand'o soupera a parenta, pensaba qu'iba morrer.

Ademais, ofercéraselle co-a lêngoa peque-

O Porco do Prí

na ó Conde pr'os gastos da elección... Fora pra que Ilo agradecera e non pra pagarillos de certo, crar'está; mais, e si agora, co fracaso do articulo 29, lembrábase o Conde do seu ofercemento? Endexamais se vira o coltado de D. Celidonio n'un compromiso semeillante. Millor era qu'o trágara a terra, ou qu'o comeran os lobos ou os cás...

O Conde agardaba tamén alporizado, que tivera ruis novas de Solveira.

O Conde aparentaba coma que non sabía qu'o fillo falaba co-a Celidonia. Maquiavelo e outros moitos autores de qu'o Conde ouvira falar, aconsellaban disimulo e reserva. A reserva sirvelles ós polítecos pra moitos usos e ademais pra ocultar o que se propoñen, e pra non dicir nin pio cando se lles non ocorre ren que dicir...

Cando chegou D. Celidonio e papeou todo, o Conde buscou inspiración nos seus autores. Pra elo acariñou as barbas moi agustiño un pedazo... Os polítecos precisan levar barbas, porqu'as barbas sempre meten respeito, e logo porqu'as barbas teñen unha influenza misteriosa na polítega. A proba é qu'a polítega hespañola marchou com'unha seda namentral-los polítecos levaron barbas;

VICENTE RISCO

de qu'houbo polítecos rassurados, a xente em principioiou a perderelles o respeito, e Iles a non dar pé con bola. Os troques no adubo das faces deberan impôr un troque de políteca e o fracaso dos polítecos hespañoles foi o de quereren faguer políteca barbada indo ás desbarbados... Por fin o Conde tirou das barbas unha regra de conducta. Os autores seguian aconsellando reserva.

O Conde pensar, pensou o que lle pareceu, mais responder, respondeu moi serio:

—Non falemos máis. Imos á loita.

D. Celidonio espertigou pensando nos gastos da elección,

Rematou a conversa, e D. Celidonio calou com'un peto con D.ª Nicasia.

O Conde, á noite, chamou á fillo, e sacando o rexistro da voz humana, dixolle:

— Meu fillo: un porvir brillante ábrese dian-te de ti n-esta vida..., pra servizo dos amigos, do Partido, da Monarquía e da Patria... Lú-cida carreira, un título nobiliario, un nome coñecido, boas relaciós, muitos votos, moita mau en Palacio... Todo iso tés, gracias ós traballos, ós desvelos, ós sacrificios do teu pai. (Pausa)... Ti tés a obriga de correspon-dér os meus sacrificios seguindo o vieiro que

O Porco de Pr

eu seguin, consagrando a tua vida ó servizo dos amigos, do Partido, da Monarquía e da Patria. Tí débreste a istes... a estas... a ises... a aqueles augustos... augustos, eso é: augustos símbolos do Progreso e da Civilizazón da Humanidade. (Pausa mais longa)... Pois ben: a Razón d'Estado — si, Razón d'Estado, nada menos — é a razón políteca qu'eu invoco n'iste instante, xa que son a Monarquía, a Patria, o Partido e os amigos, son istes augustos intreses — intreses e non símbolos, com'enantes dixen trabucadamente — son istes augustos intreses os que hoxe chaman as portas do teu antusiasmo — a Razón d'Estado, digo, eisixe hoxe de ti o primeiro sacrificio, sacrificio que de ningún xeito podes refusar, si queres ser dino fillo do autor dos teus días. (Pausa moito mais longa)... A Razón d'Estado eisixe, meu fillo, que renuncies a un amor que non é propio do teu porvir nin do teu estado. (Pausa moltismo mais longa). É dooro-so, é moi dooro-so, é doorosismo, ter que dicir isto cando a eleita do teu curazón é a filla d'un amigo leal que nos acolle debaixo do seu tellado, que nos cobixa baixo a salvagarda dos seus Penates; mais a Políteca manda, meu fillo, y-eu cumpro c'unha obri-

VICENTE RISCO

ga sagrada ordenando que rífes aixiña co-a
filla de D. Celidonio, (Pausa final).

O fillo recibeu c'un silenzo respeitoso a
maxestosa oración do pai, e non reposto ain-
da do pasmo admirativo pol-a fondura dos
conceitos, respondeu d'iste xeito:

La Karaba, papá. Que yo estaba en un
plan bestial haciendo el carabao con la vás-
taga del Andova, que no digamos que sea lo
que se dice una monumentalidad pa fomento
del turismo, precisamente, ni una eminencia
astral pa fitiarla, pero que está cañi, es el
evangelio, ¡Pobrecilla! ¡Después de castigar-
la una quinceña! Cuando se lo notifique, la
diña. ¡Con lo colaita que estaba por mí! Pe-
ro, puesto que la Patria lo quiere, como
quiera que yo nunca he estao en plan for-
mal, pues jerre, i, pé!

E plantouna.

O PORCO DE PE

por M. A. G.

A torre Eiffel feita de fume que D.ª Nicásia erguera riba da testa chegando ó ceo por riba das nubes mais outas, facéndo-a parecer ás olladas hiperpsfíquicas unha Cibeles do século XX, coroada de torres, com'o Dr. Alveiros era o Orfeu, esmendrellouse, esnaquizouse, esfarelouse, desfixose, voou, desapareceu, d'unha labazada do deus abismal, cego, xordo e mudo, que pra pómornos a ben cos admiradores da Hélade tivemos a pouca precaución de deixar entrar n'esta historia, deixándolle no curazón solimán d'abondo pr'envenenalo sistema planetario.

Pirmeiro colleu á filla e fixolle escribir ó Dr. Alveiros.

Despois botouse ó home.

D. Celidonio endexamais coidou vel-a morte a carón seu coma d'aquela. Pensou que resucitara a sogra, cand'o que resucitran foran os seus arrautos. Aquelo era pior qu'unha banda de pistoleiros de Barcelona. D. Celidonio a aquela hora chegou a pensar qu'os sindicalistas eran inofensivos.

VICENTE RISCO

A Nicasia chamoulle marrau, meteulle os pufios pechados polos ollos, pola boca, polo estómago, deulle couces, e dixolle:

—Quén és tú, vamos a ver, quén és tú, pra me calares os teus manexos co-ise aproveitado d'ise lampantín? Quén és tú, que si non chegas casar comigo estabas arastora lambendo os sabañós atrás do mostrador? Quén te fixo *caballero*, se non foron os cartiños do meu pai, sinvergonza! Parvo, mais que parvo; e ainda lle querías pagal-as eleciós. Cos cartos de quén, lapón, lobishome! Heiche esmagal-o fuciño, larpeiro!

D. Celidonio, agachado atrás dunha butaca, aturaba os couces da parenta, rosmando polo baixo,

—Agora son eu quen lle derramo as eleciós a ise sinvergonza, que veu a esta casa a enchet-a barriga. Rabeara illí Volve, volve mandarlle xamós pra que poña en Madrid unha tenda coilles, coma dín que ten. S'il e mais tú e tú e mais illí, non servides mais que pra comer, gandules, señoritos da merda... Eu son mais qu'iles, porque teño cartos, e teño cartos, e teño cartos, e s'eu quero, fago Diputado ó Dr. Alveiros, e Ministro, e Papa. Iles que pensan, lapós? Si hoxe non teñen

O PORCO DE PR

pra mandar tocar un cego e por iso veñen
onda nós, ó cheirume dos billetes.

Hannos cheirar, afellas!... Todo porque
ten título e chamanlle: Señor Conde por
eiquí, Señor Conde por acolá! Qué rayo de
Conde, si os hai millores en Niñodaiga!

—Fora a y-alma, muller, fora a y-alma—
estreveuse a decir D. Celidonio.

—Tanto val a tua com'a d'il bufou apa-
renta enrabechada—non me repliques que
t'esmago!

S'houbera sabido calar D.ª Nicasia houbé-
rase posto moi por riba de Lady Macbeth;
mais coma todo se lle foi pol-o bico, foi por
fin acalmando.

D. Celidonio curouse con emprastos de
feltro bermello furados do Dr. Winter.

A rapaza esbagullou unha migia e conso-
louse,

O Demo grande iba de viaxe pra Madrid a
Barcelona, onde non sei o qu'andaría ar-
mando aquil aduaneiro. Había pouco que
xurdira unha nova sorte de pistoleiros que
mataban sindicalistas, sen qu'elo houbera
tranquilado moito a D. Celidonio, se o non
viñeran distraer estas outras cousas.

VICENTE RISCO

O Dr. Alveiros, moi dino, devolveu sen
abrla, a carta da filla de D. Celidonio.

A dinidade—o diñeiro ten a sua especial
— impuña unha alianza temporal co Conde.

A loita iba principiar.

— — —

O Dr. Alveiros foi pra Solveira dar un mi-
tin. Acodiron corenta sociedades compau-
tas co-as suas bandeiras. Falaron dend'unha
solaina,

Pirmeiro falou o Presidente da Federación
do distrito. Refireu n-un castelán compre-
temente agrario, todal-as falcatrúas dos oito
segredarios dos oito auntamentos do distrito
de Solveira, esmiuzou os repartos de consu-
mos e de cédulas, e rematou decindo que
«para ganarmos las elecciones tenderá que
haber mucha unión entre los trabagadores
del ajo, pues tenemos qu'irmos compautes
a las urnias como un solo hombre para con-

O PORCO DE PR

cluirmos con el caciquismo que es lo que nos comple a todos.»

Segundamente falou en galego un agrario d'outro distrito, que fixo rir moito os peisanos c'un fermoso discurso igual a outros moltos que tiña botado n'outras eleciós.

Terceiramente falou o abogado coxo, o qual dixo qu'a culpa de todo tñiana os cregos, os frades, as monxas e as beatas que sempre andan metidas nas eirexas e que son as que non deixan medrar o arbre do Progreso, mais qu'agora iba vir o socialismo e iba barrer todo aquelo, e o que non traballa-se, que rillase un coyo.

Logo falou o Presidente da Federación provincial, manifestando que o atraso da cidadanía ven de que en Suecia e Noruega hai unha escola por cada quince habitantes, namentras qu'en Hespaña non hai cáxeque ningunha, culpa de quén? «De los hombres de la Constitución gubernativa de la política del Estado, que no se preocupan de la ilustración de la cultura, lo cual se opone diametralmente a la civilización del progreso de los pueblos modernos» e ademais, a terra hai que regala, pol-o qual, compre combater os malos gobernos pra que s'ocupen da

VICENTE RISCO

educación e do progreso da agricultura e do milloramento das razas vacunas e cerdumas.

Por fin falou o Dr. Alveiros e dixo moi poucas verbas:

—Labregos; temos un fin próximo, un fin remoto e un fin último. O noso fin próximo é redimil-o distrito de Solveira, usurpado contr'a vosa vontade por un Diputado cuneiño e polos seus amigotes. O noso fin remoto é a emancipación dos labregos todos de Galiza pra que cheguen a pesar como deben na políteca da nosa Terra. O noso fin último é que a clás labrega chegue a ser a que gorna a Galiza autónoma, ceibe e redimida. S'estades conformes co-istes tres fins, votademe a mim; senón estades conformes, a votar ó outro. Teño dito.

Esquecêuselle dicir qu'o fin mais próximo iba ser o de perder as eleccións.

Houbo aprausos, vivas e morras. Houbo dulces, licor café e aceite d'anís, que son elementos cal non outros pra mover o corpo eleitoral. Houbo tres ou catro chispas moi boas, antr'elas a do abade de Grandimil que lle deu apertas e beixos ó Dr. Alveiros e ó abogado coxo, e querfaos levar á sua parro-

O Porco de Pe

quia a tomal-a espuela. As bandeiras acompañaron c'unha gaita e unha murga ó Doctor Alveiros ó automóvele e despedírono c'unha muñeira repinicada e tres dúcias de bombas de dobre palenque.

As bombas teñen unha aplicación políteca moi importante. Non se botan coma nas festas, por fachenda e fantesía. Son pol-a contra unha verdadeira arma ofensiva. Bótanás pra qu'estoupen no curazón dos contrarios; d'iste xeito, anqu'ó fin ganen, van rábéando xa por dediante ó escoital-as bombas, e pol-o sí ou pol-o non, sempre e bó irllas metendo unha pedra no figado.

TAMÉN o fillo do Conde deu un mitín,

Recibírono con duas murgas, tres gaitas e moitas dúcias de bombas. Nos balcóns pintados d'alumínio da casa en que falou, apretuxábanse os cregos, os caciques e os segredarios d'auntamento.

VICENTE RISCO

Primeiro falou o xefe políteco do distrito. Dixo que gracias á políteca liberal, tan acoñada polos agrarios, prantárase d'acacias de bola a estrada qu'era a vía principal da vila, botarase abaixo a ponte romana de Valdeiros, qu'era un perigo pr'a circulación de viaxeiros, e rendera mais a colleita do millo nos anos derradeiros.

Logo falou o Aser das Airas. Dixo qu'il non era, nin na políteca liberal, nin na políteca agraria, pois il era comunista e partidario da independenza de Galiza e da ditadura do proletariado; mais coma iso estaba atrás de moitas lúas, poit-a ignorancia do pobo era infinita e polo d'agora somentes uns poucos escolleitos podfan chegar a concebir tales cousas, o millor era votar a un Diputado novo que Iles viña ofrecel-as melloras materiais que precisaban polo istante.

Causou tanto pasmo com'ademiración, e tod'aquil fato de caciques matinou qu'aquil rapaz servía pra Diputado.

O Candidato falou o último. Oferceu unha políteca verdadeiramente democrática; dixo qu'os que tiveran queixas que viñeran a el en lugar de combatelo; qu'a políteca liberal era a preparación do camiño pra todos aquí-

O PORCO DE PR

les fermosos ideáis que preconizaba o seu querido amigo qu'o precedera no uso da palabra, pois il no desbotaba, non, aquiles avances do pensamento e da verdade. Coma mozo qu'era, quería ir il de cote o pirmeiro na avangarda do camiño do Progreso e da Civilizazón...

N'esto ergueuse un imenso estrondo d'aprausos e de vivas.

Cando se sereou, o candidato emprincipiou a prometer vías de comunicación, escolas, regos e pantanos, circexas e mosteiros, correios e telégrafos, estaciós de radiotelefonía, pontes, camiños, canles, portos, liñas aéreas, ateneus, granxas esperimentáis, e cantas obras de cultura, circulación, saneamento, hixiene, progreso, prosperidade, riqueza e abundancia poideran apetecer os pobos mais civilizados do mundo.

Houbo aprausos, vivas e morras. Houbo emparedados, xamón en dulce, flan, testa de porco bravo, biscoitos de Monforte, tartas d'Allariz, roscón de Trives, vica amanteigada do Castro de Caldelas, Encomendas de Bayona, boleardos de Tuy, roscas de Silleda, melindres de Ribadavia, nabos de Lugo, xerez, moscatel, tostado do Ribeiro, Porto,

VICENTE RISCO

Madeira, champán, coñac, ron, chartreux, benedictino, curaçao, kumel, Maria Brizard, cherrybrandy, ponche ruso, ginebra, ojén, marrasquino, tira pra diante, vodka, licor café, kumis, saké, café, té, mate, chiculate e habanos. Houbo dez ou doce chispas, an-tr'elas as do candidato e o Aser das Airas, que voltaron cantando alalás no automóve-le tod'o camiño, depois das despedidas, apertas, presentaciós, ofrecimentos, recomendações, queixas, contos, recadiños, emboras, parabéns, citas, müseca, gaita, vivas, aplausos e bombas da despedida.

Pro outro dia, o Conde chamou aparte a D. Celidonio, acarinhou as barbas, tragou o cuspe que lle fervía no bico, tomou un aire tristeiro e grave, e dixolle:

— Meu querido amigo: eu non sei coma pagar as moitas e finas atenciós que sin eu ser merecente tivo Vde. comigo de cote. Eu qui-

O PORCO DE PÉ

xera facer algo que lle amostrara a vostede canta é a estimanza en qu'o teño, e canta é a miña gratitud con toda esta familia.

Calou, e D. Celidonio inflou de ledicia pensando que pingaba a breva.

— As circustancias da vida, amigo Celidonio, son múltiples e variadas; moita xente maxina o que non hai, e o poder dos homes poucas veces acada onde chegan as suas cobizas mais acarinhadas. Todos temos dificuldades na vida, todos temos instantes en que non podemos dispôr do que quixéramos...

D. Celidonio pensou que pol-o d'agora non podía ser, anque mais adiante habiase realizal-a promesa qu'agora lliba facer.

— Chegou o instante, pois, amigo Celidonio, en que xa se trata de impôr á sua amistade un sacrificio que, crar'está, pra vostede non é tanto coma sería pra outro, mais non deixá de ser un sacrificio que lle non quero dicir canto llhei d'agradecer, coma s'estiman istos favores que somentes a confianza que antre nós hai, pódeme autorizar a pedirlle; lembrôme da oferta xenerosa que vostede me fixo e que tanto honra ós seus sentimentos de sufragal-os gastos da eleición do meu fillo pol-o distrito de Solveira.

VICENTE RISCO

D. Celidonio sinteu que se lle descompuña o ventre.

—Crar'está—seguiu o Conde—que somentes a título de préstamo poido aceitar tal cousa. Ainda así, nono pensaba, mais as circunstancias.

—Non faltaba mais! Non faltaba mais! Non faltaba mais!—respondeu D. Celidonio levando a mau onde lle doña—Non faltaba mais que isto!—engadeu pra contra si,

Quixo correr falar co-a multer e tívose que meter no común. Pegoulle tan forte a descomposición, que o coitado berraba:

—Qué veña o Dr. Alveiros! Qué veña o Dr. Alveiros!

Pro outro día sópose a nova: o golpe d'Estado do 13 de Setembre,

A desfeita. Xa nin eleiciós nin farrapo de gaita.

O PORCO DE PÉ

Marchou o Conde a toda presa pr'o estranxeiro. Marchou o fillo a toda presa pra Madrid. Os cregos abandoaron o Conde liberal. Os Segredarios d'auntamento e os caciques foron á cadea.

Ó pouco, todolos auntamentos do distrito de Solveira eran agrarios, e o Presidente da Federación provincial faguía declaraciós aprol do novo réxime.

O Dr. Alveiros volveu a comentalos acontecementos na tertulia do Novelty.

D. Celidonio pasou n'aquiles días por unha riola d'estados afeitivo-sentimentás ou emotivo-paixonás, positivos e negativos, que deberan ser o asunto principal d'esta historia si o seu autor fora un psicólogo coma tiñan que ser os novelistas no tempo de Bourget e no tempo de Proust e coma teñen que ser ainda no tempo de Joyce e si valera apena de buscal-o tempo que perdeu D. Celidonio, que por certo perdeu ben pouco, xa que coma imos vendo, foi das vidas mais aproveitadas que houbo n-iste mundo, e si a pouca comprepción da sua psicoloxía non fixera que si foramos por ise camiño se nos esgotara aixiña a materia.

De primeiras, D. Celidonio fóiselle un

VICENTE RISCO

peso do curazón, mediante o razonamento seguinte: «Agóra non haberá elecções; se non hai elecções, non hai gastos; se non hai gastos, non hai que pagalos; se non hai que pagalos, non teñó que sacar cartos do peto.» E aixiña qu'esto pensou, persentáronlle os síntomas da ledicia: alento fondo e pausado, normalidade circulatoria, dilatación dos vasos capilares, expansión xeral orgánica con certo aumento de volume, disposición radiada das liñas da faciana, sorriso satisfeito; o intestino recobrou o funcionamento normal.

Segundamente apareceu un novo encadeamento lóxico de xuízos no maxín de D. Celidonio: «Se non hai elecções, eu non teñó a culpa; se non pago os gastos é porque non hai elecções; logo se non pago os gastos non é culpa miña; ora, o Conde non pode pensar que eu lle non quería dal-os cartos, s' o Conde non pode pensar que lle non quería dal-os cartos, ten que pensar qu'eu estaba en darrillos; se pensa qu'eu estaba en darrillos, pensarán ben de mim; logo, quedei ben e non gastei nada.» De qu'esto pensou, a presión sanguínea rubiu, e D. Celidonio conxestionouse unha miga, at'o punto de que lle provocou a secreción lagrimal, e asomáronllas bagullas.

O Porco do Pr

nos ángulos internos dos ollos; a ledicia fagüase tenra e satisfeita.

Logo, ó ver marchar ó Conde, e cand'ouvia o run-run qu'andaba corrido, D. Celidonio discurriu d'iste xeito: «Van preseguir os antigos polítecos; eu son un antigo políteco; logo preseguiranme a mi tamén.» Co-iste pensamento, o sangue fóiselle todo pr'o curazón e encheu as duas auriculas e os dous ventrículos pondo a proba o poder de dilatabilidade do miocardio, que mesmo semellaba qu'iba reventar; contraéronse os capilares, arripiáronse as serdas da calva e incharon todolos bulbos pilosos do epitelio; a temperatura baixou da normal, e as pálpebras encolléronse pol-a súpeta contraición das fibras musculares, e deixaron ver un gran espazo branco da córnea opaca arredor do iris. Os beizos emprincipiaron a tremer lixeiramente, e a voz fixose crebada e coma tomada, e as verbas surfan c'unha articulazón pouco doada e con certa intermitenza antr'as silabas.

Iste derradeiro estado, si ben non certamente na sua forma aguda, prolongouse algúns días, chegando a revestir un feitío crónico, cuios síntomas mais carauterísticos

VICENTE RISCO

eran: un estado semi-febril, con moitos arre-guizos e unha sensación continua de friaxe; inapetenza ausoluta; ensimismamento interrumpido por espertigos súpetos cando chamaran á porta, durando ata que s'inteiraba de que non estaban a buscar.

Ós poucos días soupo D. Celidonio qu'as autoridades cargaban a mau nos sindicalistas e que asegurábase que non habían voltar os atentados sociais. D'aquela repúxose un pouco e principiaron os primeiros síntomas da espranza.

Tiña razón.

Dend'o seu viaxe a Madrid, viñeron pra D. Celidonio ises días de proba a que a vida somete ós grandes carauteres, pra que n'iles fagan brillar o seu valimento, xa que n'ises días é cand'as virtús eisáltanse, o inxenio espértase, o corpo castigase, a pacencia pró-base, o xenio sulfúrase, os vicios achántanse, as almas témpranse, o valor afirmase, a soberbia sómese, a vaidade afündese, as mágoas cánsanse, os berros detéñense, as verbas midense, as bágoas sórbense, as queixas fúrtanse, e cálase, pénse, síntese, chórase, ándase, bóbese, cómese, dúrmese...

Os místicos coñecen e describen ben istos

O PORCO DE PRÉ

estados da y-alma, e todolos héroes pasaron por Iles, D. Celidonio pasouno tamén; Don Celidonio tivo amargosos días d'anguria cando se sinteu preseguido polos sindicalistas, cand'o Doutor Alveiros o puxo no cruel dilema de darll'a filla quitándolla ó fillo do Conde ou adiantarlle ó Conde os cartos prás eleiciós, cand'a Nicasia deixándose levar das tendenzas ancestrals o breou a couces que case o esmagou trás d'unha butaca, cand'o Conde lle lembrou a promesa de pagal-a eleición do fillo pol-o distrito de Solyeira. Not levar levaba ben ganado o ceo, s'agora morrera.... D. Celidonio podía moi ben dicir con Xenius, traducindo a Rückert:

A mitja nit
he guerrejat

— Aspre batalla, ferm combat—
¡Oh, Humanitat, les dolors teves!
I no he pogut
portar-hi ajut,
a mitja nit.

E foi pol-a Humanidade pol-a que loitou D. Celidonio. Dicídes que non? E logo non foi dende que se meteu en políteca, dende

VICENTE RISCO

que D. Celidonio principiou a rabear? E polleca non ven da verba grega, equivalente a cibdade? E a cibdade, no conceito dos gregos, non repersenta o intrés xeral, o intrés púbrico, por oposición ó intrés particular? Logo, D. Celidonio sacrificouse pol-o ben púbrico, e pol-o ben púbrico sofreu os couces de D.ª Nicasia. A cousa non ten volta.

E si D. Celidonio se sacrificou pol-o ben púbrico, tiveron razón os Señores da Constitución gobernativa, coma dicía o Presidente da Federación provincial agraria, en chamato pr'a constitución da Xuntanza Cibdadana,

CANDO D. Celidonio recibeu o Besalamano, presentóuselle a sesta emoción, entrou no sesto estado sentimental dend'o 13 de Setembre. Iste seis estados afeitiivos foron pol-a sua orde: *soulagement*, ledicia, medo, espanto e espranza, os cinco pirmeiros, e agora a sorpresa, ó qual sucedeu aixiña o séptimo, que foi a dúbida.

O PORCO DE PE

Non podendo consultar co Dr. Alveiros, consultou co enxiñeiro da Diputación, que tan bós servizos lle fixera en Madrid. Vistouse — había moitos días que non surtía da casa — e foino precurar ó Casino, que tén calefaución central.

— Arrepare: recibín iste Besalamano.

— V-eu recibín outro igualíño, Olle.

— É certo, e vosté que pensa facer?

— Eu vou, E vosté?

— Pois eu non sei que faga.

— E logo?

— Home, eu non sei si lle parecerá ben ó Conde... E si dixeramos esto vai durar moitos anos, ainda ainda. Mais figúresé qu'esto vaise logo e voltan os liberais...

— Non, home, non. E ainda que voltaran...

— O Conde pódese encabuxar, e gardarma pra despois.

— Non. Vosté non tén porqué rifar co Conde por iso. Vosté ata pode ir d'acordo co il. Vosté escriballe, dicindo que lle convén pr'os seus intereses, pr'os seus negocios, que Vde. sigue ond'estaba, que sigüe sendo seu amigo, e queda cumprido.

— Vde. pensa que si?

— Craro que penso. O Conde lle non pode

VICENTE RISCO

parecer mal que cada un se defendá. Ademais, il xa está afeto ós troques de casaca. Il xa foi repubricán, liberal, conservador, maurista, e agora volve ser liberal. Non ll'hai caso. Vaia sen medo, e o Conde qu'o agarde moitos anos,

— Pois logo, vou.

— Craro que sí.

E foi.

Porqu'o certo era que D. Celidonio alampaba por ir. Il dábase coma razón o qu'os homes de Orde debían axudar a esmagal-a Hidra Revolucionaria. No fondo era que se non resiñaba a ficar aleixado da Constitución Gubernativa. Afixérnase ó poder púbrico, e deixar o poder púbrico é moito mais dooro-so que deixar o tabaco.

Cando D. Celidonio volveuse atopar no salón aquil onde pirmeiro foi Forza Viva, ante peluche verde, retratos d'etiqueta con cruces e bandas, arañas de vidro, abatidores stores brasonados e con porteiros d'uniforme en total-as portas; n-aquil salón on-d'un istante chegou a crer que non iba vol-ver entrar; n-aquil salón, o posíbel aleixa-miento do qual faguía que se considerara afundido n-un fondo desterro da vida, e qu'a

O PORCO DE PÉ

morrinha lle roera afincadamente no peito, duas imensas bágoas, redondas e repoludas, grandes coma duas peras de manteiga de ouro, cristalinas, transparentes, adamantinas, locentes, irisadas com'a lágrima de Guerra Junqueiro, globos de diamante onde ficaron prisoeiras todal-as luces do salón, faguelendo que semellaran de perto diamantes e de lonxe estrelas, com'o lume queimadoras e salgadas com'o mar, fóronlle cañdo pol-a face embaixo, buscand'o camiño mais doadó pol-as sinuosidás do seu releve, ata tombaren maxestosas pra perdérense embebidas no chaleque de calceta tutankamen que lle faraonizaba a panza prominente e manifecka.

Ô pronto, coidou que trabucara o sitio: os primeiros que víu foi o abogado coxo, o Restituto Mendes e o Presidente da Federación provincial agraria... Don Celidonio sinteuse mais que nunca *celui qui ne comprend pas*.

Tivo qu'intervir o enxiñeiro da Diputación:

Eiquí collen todos, meu querido D. Celidonio; iste non é un partido poíteco, qu'impon un programa. Eiquí non hai mais programa qu'o do goberno, pois a raza ten que

VICENTE RISCO

recobral-a virilidade, e imos criar concencia.

D. Celidonio non comprendeu, mais com'ouviu falar de concencia principiou a ensamiñal-a sua, namentres ouvia falar o orador, qu'era un señor anciano.

—O noso lema —dizia— é moralidade e xustiza...

D. Celidonio matinaba:

Xustiza... en xustiza endexamais me quisen eu ver... Moralidade, en, aquelo de Madrid... e logo, na tenda... o peso... Boeno, à libra galega lle non puña mais que duas onzas de menos, e à castellana unha e meia; mais agora total, habría que pesar pol-o kilo, e... o que se lle quitara ás pesas tiña que ser en gramos... Aquelas contas que cobrara duas veces, é certo que non estivo ben feito; mais fora pra pagar aquela letra sen andar na caixa... Dos réditos e dos pautos de retro, ali estaba o Samuel das Airas, que muito mais fixera, e mais... O dos telefonos tam poco estivera ben... e aquiles vagós de farriña... e a maneira de facerse co-a casa de D. Andrés... e o negocio das minas, cand'a guerra... e a firma que lle sorprendera á Casa Alturce... e... Boeno, boeno; e coma

O Porco de Pé

faguián logo os mais? Nin que foram santos do ceo. Os negócios, ó fin, son asina e d'unhas n-outras, quen está libre? Boeno, haber hainos; mais tamén moitos, por botárense d'escrupulosos, dan co cù no barcal. Aquil D. Laureano, aquil D. Nicanor, de que fala ba seu sogro, e pra iso, olla como remataron; outros, non: D. Camilo deixou un bó capital. Mais eran outros tempos. Hox'a vida non está pr'andar con remilgos.

Dos Celidonio volvےu seguir o *cursus honorum*. Volvےu ó concello e volvےu ser Alcalde.

O gran medo, o gran espanto, o gran arripió: os feroces sindicalistas dos que en tempos xa sintía as balas metidas no unto, dos qu'o sorriso torto o persegüía no insomnio, dos qu'as desalmadas doutriñas lle xiaban o sangue nas veas, calaran coma ratos, correran sen dúbida acochárense nos buratos

VICENTE RISCO

do subsolo d'aquela Barcelona mundial pol-a qu'il correra unha noite inteira, fuxindo en catro pernas. Estaban vencidos, c'un pé encima e non podían rebullir. A revolución social, asesina qu'iba acabar cos ricos e iba pôr todo patas arriba e cabeza abaixo, e se cadra tamén faldras arriba e pantalós abaixo—anqu'esto xa está vindo sen revolución—e con seguranza obreiros arriba e burgueses abaixo, xa non viña. Andaba alá moi lonxe, na China, que na xeograffia de don Celidonio estaba mais alá do cabo do mundo... Qu'iba a vir a revolución, si o Restituto Méndez e o abogado coxo estaban enrolados con D. Celidonio na Xuntanza Cibdiana?

D. Celidonio estaba no poleiro. A vida sorrialle, arrolábaoo no colo con doces cántigas, púñalle debaixo dos pés tépedas alfombras de branco moletón, com'as qu'outrora puñan pr'os bailes d'etiqueta do Casino, tendíalle por riba da testa arcarias de fluncho, loureiro e ramallosa, abanaba ó seu redor os mais soaves e perfumados ares, e alumábaoo co-as mais quentes e douradas raiolas de sol.

E na apacíbele tranquilidade d'aquites días

O Porco de Pé

d'orde e compostura en qu'a sombra cesárea
deitaba sobr'o pais unha serea paz de Roma
Imperial, D. Celidonio medraba y engrasa-
ba, arredondaba no bandullo a comba da
felicidade, rezumaba lurdio, ganaba kilos de
peso, e o seu ánemo inchaba com'unha vexi-
ga de porco na aura de prestixio e d'impor-
tanza que lle lubrificaba a valdade cos mais
finos e refinados aceites da ousequiosidade
e do acatamento da xente.

Mimado da situación, D. Celidonio, con
sorriso bondoso, estendía a mau por riba da
cibdade c'un imperioso xesto patricio d'om-
nímodo poder. Sintiase coma nos tempos do
Conde, fortemente, eficazmente asistido
d'Arriba, cáxeque chegaba a comprender,
co-esa lúcida iluminación que dá o mando,
o divixio rol que reperzentaba.

Ou doce vida! Ou mandiño 'gostoso! Ou
ditoso mortal que con cívica maxestade
adiantas o ventre orondo e redondo, lirondo
e borondo, pol-os camiños estrados da gro-
ria! Quén poidera contar os teus feitos!

Non adormecheches, non, coma tantos ou-
tros nos verdecentes loureiros conqueridos.
Non te deches á molicie com'o Centurión
Charcas. Non te deixaches prender com'An-

VICENTE RISCO

nibal nas delicias de Capua! Fuches todo
atividade, iniciativa, movemento, ideias...
Sempre d'acordo co-a autoridade gubernati-
va, adiantácheste ós seus desexos. Fuches
aínda mais lonxe... Dend'o teu trono edili-
cio, dend'a cadeira curul que honraches
co-as tuas nádegas, contrataches empréstí-
tos, trasladaches moimentos, discurriches
homaxes, desfixeches soportás, retiraches
retratos dos salós do Concello, maxinaches
suscricíos, cediches ó Estado edifizos e sola-
res, plantaches acacias de bola, trocaches
uniformes, clausuraches fontes, proieuta-
ches obras. As ondas crecedeiras do teu
prestixio adiantan, e van enchendo todal-as
testas e todol-os peitos. A gloria acarifa a
tua calva e precura asental-as serdas rebel-
des, mais rebeldes qu'o abogado coxo e o
Restituto Mendes que s'erguen n-ela raros
com'os chopos nas chairas da tua terra. A
imortalidade agarda ó teu nome sonoroso.
Ou ditoso mortal!

O PORCO DE PÉ

— 138 —

Os méretos de D. Celidonio eran xa reconecidos ata na tertulia do Novelty, na mesa do fondo, ó lado da porta d'espellos biselados por ond'un vai ó mexadeiro. Alí loubaban a D. Celidonio, ant'o mudo silenzo do Dr. Alveiros, que repersentaba, na alquimia social, o principio oposto ó que con don Celidonio trunfaba.

Foi entón cando se realizou unha descoberta revelada na tertulia por Xoquín Gondulxes, o Profundador. Aquela descoberta, de fonda trascendenza filosófica, era a do *Senso reverencial do Diñeiro*, e debilase a Ramiro de Maeztu.

En realidade, as ideias de Ramiro de Maeztu, en resumidas contas, viñan ser as mesmas de D. Celidonio, cando dicía:

— Si suprimen os ricos, despois, quen lle vai pagar os obreiros? Si se chega a suprimil-o diñeiro, despois, con qué se van mercar as cousas?

Somentes que Ramiro de Maeztu non as espuña en forma tan sinxela, anque por fin

VICENTE RISCO

era iso o que se viña sacar en limpo coma razón trascendental de qu'os obreiros estean millor no Norte, onde hai grandes capitalistas que non en Rusia ond'os quixeron suprimir. D'iste xeito, despois de darlle unhas cantas voltas, revoltas e viravoltas, viña resultar, coma na filosofía inversionista do Profundador Xoquín Gondulxes, que cada cousa non é cada cousa, senón ó ríves, e que os mais ruis nemigos dos obreiros son os obreiros, e os seus melhores amigos e aliados

tos burgueses traidores que nos atropellan,

qu'o réxime capitalista, lonxe de ser un réxime d'esprotación dos traballadores, é o millor réxime que se pode maximizar pra lles viviren contentos e ditosos..., si se conforman co'il e non queren mais qu'o qu'il lles vaidando.

Crar'está qu'o Aser das Airas opuña muitos reparos a esta doutrina. Dicia por exemplo o coitado, que se non podía pôr en comparanza o Norte, que hoxe está nun estado de prosperidade, que pode pasar calquera día, co-a Rusia de hoxe, en plena revolución, e onde pódese dicir qu'o rexime comunista

O PORCO DE PÉ

ainda non foi compretamente ensaiado e somentes s'está preparando, e que ó millor ó cabo d'ús anos, o resultado da comparanza sería o contrario do que saca Maeztu, e outras cousas mais. Quen lle dá tino!

En troques, a doutrina de Maeztu era cousa ben asentada. Hai que reverenciar ó diñeiro. Ó fin y-o cabo, o qu'o ten é un señor e o qu'o non tén non é naide. Por algo é, algo ten, e teno todo. É a Forza que move o Mundo. É o Deus a que se renden todal-as vontades. É a Chave de todal-as concencias. É a Meta de todal-as cobizas.

Xa os antigos adiviñaron no Diñeiro unha forza divina, pondo nas moedas símbolos relixiosos. Pra frabicalo buscáronse metáis mais preciosos, como pras imaxes dos deuses. N'il quixeron os reis perpetuaren as súas figuras sospeitando qu'elo era unha sorte d'apoteose.

O Diñeiro viveu muito tempo aprisoado nas especies materiais d'ouro, prata, bronce, nikel. Mais nos tempos modernos, o creto ceibou ó diñeiro d'esta escravitude na que, sendo xa tan poderoso, conservaba ainda un resto d'impotenza. Mais agora o Diñeiro espiritualizouse, fixose invisible, incalculabe-

VICENTE RISCO

le, caxeque'inefábele, com'os deuses das relixiós espiritualistas, e chegou ó máisimo do seu poder.

Considerai as cousas con ánemo atento, e veredes qu'o Diñeiro áchase adornado de todos os atributos da Divindade. É Pai, porque enxendra mais diñeiro, e si non qu'o digan os réditos, é Fillo, porque procede d'outro diñeiro; é Criador porque cría capital, riqueza, industria, comercio e obras públicas, porque saca da nada ós homes e convérteos en grandes señores; é Salvador porque tira a un d'apuros; é Redentor porque redime a ún da probeza, que é ben pior qu'o pecado orixinal; y-é Grorificador, porque dá ó qu'o ten honra e proveito, amigos e amantes, honores e poder. A ninguén millor cadra no mundo o ditado d'Omnipotente, e somentes ten defeuto de non estar en todas partes.

Se atales atributos xunta, o Diñeiro é un Deus, e iste Deus ten unha doutriña, ten unha círexia e ten un culto.

A doutriña dividese en tres partes: Sagrada Escritura, Teoloxía e Cánones. A Sagrada Escritura comprende catro Evanxeos; o Diario, o Mayor, o libro d'Inventarios e Balances e o Copiador de Cartas e Telegramas,

O Porco de Prata

e ademais as Epístolas que s'arquaiyan e outras Escrituras moi importantes, que son as d'hipotecas.

A Teoloxía divídese en moitas partes: os Cálculos Mercantiles, a Conta e Razón por Partida Dobre e por Partida Simpre e polo Método Centralizador, a Economía Politéca, a Economía Doméstica, o Aproveitamento de residoos, a Estadística, a Xeografía Comercial e a Interpretación económica da Historia.

Os Cánones están contidos no Código de Comercio.

A eirexa divídese en militante pacente e trunfante. A militante compónena os sacerdotes, que forman Colexios, coma na Roma Antiga e son os Axentes de Cámbreo e Bolsa, os Corredores de Comercio e os Corredores Intérpretes de Buques, certos monxes xiróvagos, que son os viaxantes, e os fieis, que son toda a caste de vendedores e cambadeiros. A pacente son os consumidores. Na trunfante siñálanse duas castes principais: os Patriarcas que son antr'outros Creso, Épulón e Midas e os Santos Padres, dos que os principais son San Rotschild, San Car-

VICENTE RISCO

negie, San Vanderbilt, San Pierpon Morgan, San Rockefeller e San Ford.

O culto é diario e constante; celebrase en todal-as casas en todol-os instantes. Mais os tempros son as Bolsas, e as festas son as exposiciós, as Feiras e os Mercados. N-iste culto todos son devotos e non hai tépedos. Hai místicos, que son os avarentos; hai fanáticos que son os ladrós; hai herexes, que son os socialistas,

Porqu'esta relixión tivo tamén o seu Lutero, que foi Caíros Marx. O socialismo é a Reforma da relixión do Diñeiro.

O Diñeiro é un deus que ten mais adoradores que todol-os deuses xuntos. A il sacrifician os bonzos e os brahmans, os chamans e os lamas, os bibshus e os fakires, os imames e os muftís, os xerifes e os ulemas, os morabitos e os derviches, os popes e os archimandritas, os pastores e os ministros, os bruxos e os feticheiros.

Comparte co Deus verdadeiro os homáxeos de cregos, frades, neófitos, catecúmenos, penitenciados, reconciliados, herexes, apóstatas, relaxados e descreídos. A sua é a verdadeira eirexa universal na qu'istes, aqui

O Porco de Pr

les e os de mais alá confessan *unum baptisma in remissionem peccatorum per secula seculorum.*

N-ela, como na outra, moitos son os chamados e poucos os escollidos, mais n-ela está a salvación de todos, coma demostra a doutrina de Maeztu, à que poidéramos chamar *O senso socialista do capitalismo*. Do capitalismo qu'está chamado a salvar o mundo da crise qu'ameazaba o capital.

O Capital ten seus héroes. Ainda s'está descobrindo agora a sinificación épica dos *capitais d'industria* —enantes se non coñecían mais qu'os cabaleiros d'industria— e se emprincipia a polos a carón dos grandes sabios, dos grandes artistas, dos conductores de pobos, dos fundadores de sectas. Lástima que Carlyle non acordara istes tempos!... Outras vidas heróicas, modelos pra Marden, e pra Atkinson, pra Samuel Smiles, cria o manexo e ganancia do diñeiro, novos *preme*, que seguen unha estreita disciplina e unha nova moral, qu'están criando a Epopea do Tráfego, a *Gesta* do cheque, a Iliada do Capital.

Ten razón Maeztu:

Maxima debetur peccuniae reverentia

Reverenciai ó Diñeiro! Nono aldraxar meténdoo en mobles preciosos, en fermosos vestidos, en xoias de prezo, que recrean a vista e distráena, arredando ó home do seu fin, qu'é producir pra vender! Non o degradar meténdoo en cadros y-en estampas, pra non fomentardes a nugalla dos qu'entreteñen o tempo faguendo cousas inúteis! Non o choer meténdoo nos arcazes onde non dá renditos!

Non esquezades qu'o fin do Diñeiro é medrar, medrar a cotío, medrar sempre, ata en cheio mundo, ata realizal-o gran símbolo de Midas.

Os capitalistas, os ricos, son os benfeiteiros da Humanidade. «Enantes ha entrar un dro-medario pol-o ollo d'unha agulla, que non un rico no ceo». Crar'está: porqu'os ricos non precisan entrar; están xa no ceo. Non o precisán ganar, porque, xa é d'iles. Son o sal de terra; quen dí o sal? O zucré!

Compre honrados. Compre pagarilles o traballíño que levaron pra ganaren os cartíños e telos á disposición da Producción Social. Quen dí qu'os detentan? Quen dí que rouban

O Porco de Pé

ós traballadores a supervalía? Non hai tal cousa. Quen eso diga é un aduaneiro, é un truhán de mala fe. Iles non son mais qu'os caixeiros e os socios xestores do negocio.

Efeitivamente, toda a produción mundial pódese considerar moi ben, c'un pouco de maximación, com'unha grande empresa cooperativa civeca da que son socios todolos homes do mundo. A división do traballo e as necesidades da orgaización, fan preciso que haxa socios xestores que teñan man dos cartos e dirixan o choyo; veleiquí a importan-tísma, e utilísma, a indispensábel función social que realizan os capitalistas, e que os qu'o non son lle non queren agradecer. Se non cometeu endexamais, no que vai d'historia, unha parella inxustiza. Hai que reparala; hai que sostel-a cooperación universal, e pra elo, compre sostel-o capitalismo.

Hai que honrar ós ricos. Hai que honrar a Don Celidonio.

E honrouse a D. Celidonio.

Choveron as honras, que cando Deus dá non é migalleiro. O edil exemplar, o espello d'Alcaldes, o politeco impoluto, o patrício destacado, recibiu o prémio das suas virtudes cívicas: ornárono e alaxárono con todas as prodigalidades do réxime.

Fixérono Presidente da Xuntanza Cibdana, Xefe Superior d'Administración honrario e Membro da Orde civil d'Alfonso XII.

Na cibdade houbo un súpeto, ledo, consolador, xeneroso, amical, simpático, xovenil, amante latejar do curazón coleitivo qu'apresurou o ritmo circulatorio de todolos cibdáns e puxo un sorriso en todolos beizos e un enternecimento en todolos ollos. Non era pra menos.

Aquiles botós, aquelas pracas, aquiles plumeiros, aquil espadín, aquiles galós dourados que d'Arriba deitaban en col do Alcalde da Cibdade, eran un refrexo somentes do cesáreo Sol que no ceo refuxente e sen nubes cintilaba con podente luz. E aquela luz alu-

O PORCO DE PE

meou todal-nas testas, e ainda as mais pechadas á craridade d'aquiles días de pacífica forza na outura e de viril renacencia na raza, viron racharse os veos da sua enconada e rebelde cegueira, e abriron á espranza as almas enantes temerosas. Si non hai xente no mundo com'a d'esta terra bendita, sempre contenta, sempre patriota, sempre alegre, sempre obedente, sempre ben mandada, sempre xenerosa, sempre simpática! Así debían ser todos, e iste mundo era unha *balsa de aceite*. Total, pra catro días qu'unha vivir, deixar que governe quen queira... Rei que nos mande e Papa que nos escomulge, nunca ha faltar!

Unha unanimidade de garimosos sentimentos apretuxou a grei arredor de D. Celidonio.

Iniciouse unha suscrición pra lle regalar o uniforme de Xefe Superior d'Administración, as insignias da Cruz d'Alfonso XII e un bastón de mando, e constitúfuse unha Comisión pra lle faguer un homaxe popular. O Concello acordou dal-o nome de D. Celidonio a unha rúa, e costear a praca de mármore e bronce do letreiro, que s'encarregou a un escultor de sona. Fíxose o programa das

VICENTE RISCO

festas: cerre do comercio, sesión solene extraordinaria do Concello, desfile dos Exploradores, entrega das insígnias, procesión cívica, descuberta da lápida, banquete popular, comida ós presos, rancho extraordinario ós soldados, merenda ós nenos das Cantinas escolares, cea ós nenos do Asilo, sobreceas ós Ancianos desamparados, reparto de pan ós probes, paseio na Alameda, té no Casino, serenata; verbena no Tennis, colgaduras nos balcóns, escudos e bandeirinhas nos postes, iluminación eléctrica á noite, dúcias de bombas, globo de colosales dimensións.

Cando chegaron as insígnias, espuxéronas oito días no comercio mais céntrico y-elegante: o uniforme nun maniquí que tiñan pra expôr gabás, e que houbo que abultar con palla; abaixo, en soberbos estuches forrados de raso branco, a Cruz e o bastón de mando. Unha cartela deseñada pol-o Professor de Caligrafía indicabá o destino dos ouxetos, e d'un lado estaba o pergamiño adicatorio, en marco de caoba, e do outro o álbum con tapas de prata ond'iban as firmas dos que contribuiran.

O Porco do Pé

Odía da festa amanheceu ridente e fermoso. Iba xa adiantada a primaveira e o sol esprendente ergueuse sobr'a cibdade risofía, adubada com'unha noiva, navegando na sua barca dourada por un ceo d'intenso azul, con grosas nubes de prata, nubes d'alegoría e d'apoteose, que semellaban irisárense co refrexo dos gaios coloris qu'enginaldaban as ruas.

Moi cedo, na mañá ainda fresquiña, can'da banda municipal e cinco gaitas percorreron a cibdade tocando ledas dianas e alboradas, xa andaba pol-a rua xente riseira e animada. Mais tarde, de que chegaron os automóveles, a xente que viña dos pobos, ante curiosos e comisiós, encheu as rúas coma na festa do Patrón.

O sol rubía, com'unha groria, antr'as nubes alegóricas, pra s'asociar ó homaxe en repersentación do firmamento, e principiou a quentar coma no vrán, contribuíndo, coa ledicia da luz refuxente e a calor animado, a faguer bulir o sangue dos cibdadáns,

VICENTE RISCO

que se botaron á rua co-as millores campas que tiñan.

Sobre das dez e meia emprincipiaron a chegar chisteras ó Consistorio. Os municipais iban e viñan atafegados. Os rurales formaban na praza grandes agrupamentos faladores. Os balcóns e as fenes estaban cheas de señoritas elegantes, e os noivos andaban por abaxo, e ás vegadas falaban co-elas. Chegaban automóveles, deixaban o cargamento de chisteras e uniformes e marchaban. As arcarias do Consistorio estaban xa cheas de señores d'importancia que falaban poñéndose as brancas quirotecas. Chegaban sociedades agrarias e obreiras cos seus pendós. Chegou o Bispo, botando bendicíos co-as maus coor do viño...

Por fin, ó dar as once, estoupou a pirmeira bomba, e os Esproradores, en orde perfeito e tamboril batendo, desembocaron na praza. Formaron d'un lado do Consistorio, e emprincipiou a orgaizárese a procesión cívica pra iren á cas de D. Celidonio, qu'estaba frente por frente.

A grea apretuñábase na praza e nas ruas que desembocaban n-ela en moltedume tan vasta, tan espesa, tan compauta, que seme-

O PORCO DE PR

Ihaba coma si o chan s'houbera ergueito por riba de metro e meio do seu nivel d'acotío, e estivera pavimentado de carautas viventes e pasmadas: era un adoquinado de testas humanas, coma si pra estrar o camiño de D. Cetidonio, as testas dos cibdadáns s'houberan volto adoquins todas a eito. Iste contauto íntimo dos corpos, que se quentaban os ús ós outros baixo d'un sol que xa iba sendo de xustiza, non somentes fai doada a secreción sudorípara qu'empapa as almillas e as camisolas, apega ó pescoco os cuellos almidonados, por disolver o sudor parte do almidón en convirtilo en dextrina—razón pol-a qual se recomendán os de celuloide—y evapórase en bafos quentes e cheirentos a queixo e a leite mazado, senón tamén dispón o circuito pr'a trasmisión eléctrica do antusiasmo, fagiendo pasar dos ús ós outros a corrente nerviosa, xa qu'o sudor, ententecendo os corpos, fainos melhores condutores. É lástima qu'a psicoloxía das greas non houbera ainda tido en conta o rol da secreción cutánea, que ten tanto na psicoloxía coleitiya, com'a secreción endocrina na psicoloxía individual.

Com'aquela grea ofercía unha barreira ó

VICENTE RISCO

paso da procesión cívica, do Consistorio surtiu unha orde, e entón os municipais sacaron os sabres, e co sabre na mau dereita e a porra na esquerda—co que se fixeron partícipes dos catro paus da baraxa: ouros nos botós, copas que levaban no corpo dende pol-a mañá, espadas e bastos—imprimiron ós brazos un movemento helicoidal co que foron barrenando a grea, e abrindo un canle por onde a procesión poidera escorregal-a sua manificenza,

E pasou pirmeiro a banda do Reximento, en uniforme de gala, repinicando un pasadoble de marcha, marchoso e marcial, d'ises que fan mover as pernas sen qu'un queira com'a frauta máxica do conto.

Pasaron atrás os Esproradores en columna d'honor, aplainando a praza con heróico pisar.

Atrás, as Sociedades Agrarias co-as suas bandeiras e comités.

Atrás, as Sociedades Obreiras co-as suas e cos seus.

Atrás, as Sociedades polítecas por iste orde:

Círculo Xaimista, Xuventú Maurista, Círculo Conservador, Círculo Liberal, Círculo

O Porco de Pr

Repubricán, Centro Federal, Xuventú Socialista, Agrupamento Sindicalista, Grupo Comunista «Viva Rusia», Ateneo Anarquista «Nin Dios nin Amo», todos co-as suas bandeiras.

Atrás, os Casinos e Círculos de Recreo.

Atrás, as Sociedades Sportivas; os cincuenta e sete equipos de foot-ball en traxe profesional, os socios do Club de Boxeo co-as suas manoplas, os do Club d'Esgrima con petos, carautes e floretes, os do Veloz Club en bicicleta, os do Aéro Club c'un aeroplano qu'iba andando.

Atrás, os nenos das escolas todas, públicas e particulares, con pequenos estandartes de papel de seda con retratos de D. Celidonio apegados con engrudo, e cantando un himno composto pol-o escolante mais antigo e con mûseca do que lle seguía en antiguidade no Pirmeiro Escalafón.

Atrás, os Coros Galegos cos seus traxes da terra, elas de manga curta con reló de pulsera, saya moi curta, e patillas ben rizas saíndo por debaixo do cachirulo; illes botando aturuxos antrémédias do estrondo das gaitas, bombos, tamboriles, ferros, cunchas e pandeiros, e co-as suas bandeiras inteira-

VICENTE RISCO

mente cobertas de fitas de talas coores, pintadas, bordadas, recamadas, estucadas, estampadas, brochadas.

Atrás o Orfeón, precedido de setenta estandartes,

Atrás, as Asociaciós benéficas: Cruz Roxa, Roupeiro de Santa Victoria, Confrencias de San Vicente de Paúl, Dispensario Antituberculoso, Represión da Trata de Brancas, Represión da Mendicidade, Represión do Desafio, Represión do Xogo, Represión da Prostitución, Represión da Brasfemia, Represión da Bebida, Represión dos Escupitaxos nos Lugares Púbricos, Liga do Bon Vestir, Liga do Bon Calzar, Liga do Bon Falar, Liga do Bon Pensar, Liga pro Lei Seca, Liga Vexetariana, Liga contr'o costume d'amostraren as ligas as señoritas cando se sentan nos paseios pra falaren cos seus cortexos, Roperillo, Boa Imprensa, Asociación proteitora d'animás,

Atrás, as Asociaciós de caraute relixioso, ou relacionadas co-a relixión: Aición Católica, Federación dos Sindicatos Católicos, Liga de Defensa do Crero, Editorial Católica, Propaganda Católica, Círculo Católico, Asociación proteitora do Enseño Católico,

O PORCO DE PÉ

Xunta de Damas Católicas, Acción Católica da Muller, Liga pro Cencia Católica, Xuventude Antoniana, Misión Evanxélica, Delegación da Sociedade Bíblica, Xuventú Anticlerical, Agrupamento librepensador, Asociación Proteitora da Escola Laica, Liga pro Enseño Neutro, Loxia Masónica «A Luz d'Ocidente» núm. 3, Rama «Gautama Buddha Siddharta Sakya Muni» da Sociedade Teosófica d'Adyar (Madras-India Ingresá), Rama «Dante Alighieri» da Sociedade Teosófica de Point Loma (California. U. S. A.), Centro Espiritista «Fraternidades».

Atrás, as Asociaciós de caraute centifeco: Sociedade Arqueolóxica da Cibdade, Ateneu «Concepción Arenal», Ateneu Obreiro, Real Academia dos Escritores Galegos laureados, Real Academia dos Escritores Galegos premiados con *accessit*, Real Academia d'Escritores Galegos non premiados, Sociedade Cultural «Adianto e Progreso», Academia local de Meiciña, Cencias Esautas, Físico-químicas, Naturás, Apricadas, Psicoloxía Esperimental e Veterinaria, Sociedade Psico-neuropaidolóxica pr'o estudo da apricación na localidade dos *tests* de Binet e Simón pr'a mensura da forza d'atención dos nenos nos

VICENTE RISCO

dous primeiros anos da idade escolar, Sociedade d'Antropoloxía craneométrica e Psico-fisioloxía físcico-química.

Atrás, un fato de fermosas señoritas de catorce a corenta e seis anos, vestidas de galegas con ramos de froles nas manas, que realzaban co-a sua presenza a brilanteza do auto, traguendo a il un perfume de xuventude e de beleza, co cintilar dos seus ollos, etc., etc.

Atrás, emprincipiaban as Comisiós oficiais: Escola d'Artes e Oficios, Escola Industrial, Escola Graduada anexa á Normal d'Escolantes, Escola Graduada anexa á Normal d'Escolantas, Seizón Administrativa de Pirmeiro Enseño, Inspección de Pirmeiro Enseño, Escola Normal d'Escolantes, Escola Normal d'Escolantas, Istituto Nacional de Segundo Enseño, Colexio de Licenciados e Doutores, Correspondentes das Reales Academias de Belas Artes de San Fernando, da Historia e Espanola, Seizón Agronómica, Xefatura de Montes, Xefatura de Minas, Xefatura de Obras Públicas, Compañía Arrendataria de Tabacos, Banco d'Espana, Cámara Agrícola, Cámara da Propiedade, Cámara de Comercio, Colexio de Corredores de Comercio,

O Porco de Pé

Abogacía do Estado, Delegazón da Facenda, Xefes e Oficiás da Garnición, Goberno Militar, Ordes Relixiosas, Crero parroquial, Crero Catedral, Colexio de Precuradores, Colexio d'Abogados, Xusgado Municipal, Xusgado de Pirmeira Istanza, Audencia Provincial, Correios e Telégrafos, Instituto Xeográfico e Estadístico, Colexio Farmacéutico, Colexio Médico, Sanidade, Diputación Provincial, Goberno civil, Cabaleiros Grandes Cruces, Ordes Militares, Titúlos de Castela, Grandes de España, Corpo Consular, Corpo Diplomático, Corpos Colexisladores...

Atrás iban cinco empregados do Concello, vestidos de frac e portando en almofadas escarlata de raso de seda ricamente bordadas en ouro co-as armas da cibdade, e catro borlas d'ouro de cañutillo nas esquinas, un o Uniforme de Xefe Superior d'Administración moi ben dobladiño, co tricornio enriba, outro a Cruz d'Alfonso XII, outro o Bastón de Mando, outro o Pergamiño adicatorio, e outro o Album co-as firmas, todo debaixo d'un fermoso palio de froles naturás, en figura d'unha tenda de campaña, rematado no cumo c'un canistrelo cheo de rosas no qu'iban su-

VICENTE RISCO

xetas duas brancas pombas vivas, levado por oito fermosas señoritas vestidos d'anxes, con tules azul páleido e ás de verdadeira pruma branca e coroadas de brancas margaridas, as quales señoritas realzaban cos seus encantos a brillanteza d'aquél auto, traguendo a il un perfume de xuventude e de beleza, etc.

Por fin, o Concello, orgaizador da impoñente manifestazón, iba o derradeiro, precedido da Banda Municipal, que tocaba un animado pasodoble, pregoeiro, heraldos, trompeteiros, alguaciles, maceiros e pendón, e levando no meio ó Bispo, ó Gobernador Civil, ó Gobernador Militar e ó Presidente da Audiencia.

O esprendor das camisolas, chisteiras, togas, mucetas, borlas doutorías, uniformes de gala, medallas, cruces, bandas, entorchados, galós, plumeiros, faixas, instrumentos de música, muzas, botinas de charol, leontinas, puños de bastón e demás chamamentos administrativos, militares, eclesiásticos e económicos cegaba os ollos das greas asombradas. O sol botaba menos luz da que rayolaban os corpos d'aquelas personalidades gubernativas, e d'iste xeito 'viuse ben qu'o sol

O Porco de Pr

do ceo val ben pouco; é unha illusión mais, xa que non é mais qu'un espello qu'alo enriba refrexa soavemente os esprendores do Poder Executivo.

A procisión detívose cand'os portadores das insinias chegaron diante da casa de Don Celidonio. Co-iles adiantou o Concello e os Señores qu'iban coit, e rubiron pol-a escaudeira alfombrada deic'o salón, onde agardaba D. Celidonio arrodeado das suas amistades íntimas, todas as quales iban todolos días ó Tennis.

De que se sentaron as autoridades e Don Celidonio, o Gobernador ergueuse e collendo da almofada correspondente, o uniforme de Xefe Superior d'Administración, púxoo ben dobradiño no brazo esquerdo, e co-o no brazo, falou d'iste xeito:

—Eiscentismo e Ilustrismo Señor; o Goberno da S. M. a quem indinamente represento n-iste auto solemnismo, tivo a ben faguer xustiza ás eiscelas virtudes cívico patrióticas de Vocencia Ilustrísima, premiando os imensos Servizos que Vocencia Ilustrísima soupo render a esta Cibdade, á Patria e á Humanidade, co-a concesión dos honores de Xefe Superior d'Administración civil,

VICENTE RISCO

co-a Cruz d'Alfonso XII. A perspicaz perspicacia do Goberno soupo descobrir na imensamente escesiva modestia de Vocencia Ilustrisma, Riscentismo e Ilustrismo Señor, a figura representativa da Era de Groria que n-istes groriosos días encomenza, non somentes pr'a nosa Patria, Riscentismo e Ilustrismo Señor, senón pr'o Mundo inteiro. Sodes a Figura, Riscentismo e Ilustrismo Señor, que s'ergue raiolante no cume ergueito da Montana qu'a Humanidade vai rubindo traballosamente, dende que surtiu do trollo primixenio, pol-o espíñento vieiro do Progreso qu'a leva car'a unha Humanidade millor da que sodes o símbolo e remate, Riscentismo e Ilustrismo Señor. O que Vocencia Ilustrisma repersenta é o descanso, despois do longo camiñar pol-o camiño da Historia. E pra que sexades Espello e Modelo pra todol-os cibdadáns, o Goberno coma atal consagra a Vocencia Ilustrisma, Riscentismo e Ilustrismo Señor. Iste pobo paciente e leal, iste pobo grorioso do qu'a resñada mansedume, patrimonio somentes dos pobos fortes e viriles, endexamais podería loubar d'abondo, iste pobo que vos ama con amor amante e amoroso, iste

O PORCO DE PR

pobo que vos ademira con admirada admiración, testemoia a Vocencia Ilustrísma a sua admiración e o seu amor, co iste homaxe grandioso que marca unha páxina sen parella na historia universal de todos os pobos do mundo, e coma proba, chi vai iso...

E entregoulle o traxe.

—Dios llo pague! Dios llo pague! —respondeu choroso D. Celidonio, con subrime sinxeleza.

E foise pr'a alcoba coa Nicasia pra ponelo.

Socedeu unha disgracia; a casaca estaba estreita, e non abotoaba de ningún xeito, por mais que turraban a Nicasia e as fillas. Tivéronlle que pôr por adentro un peiteiro que fora de Doña Emerenciana, qu'en gria estea, pra tapar a camisola.

Ô surtir da alcoba, o Gobernador prendeulle a Cruz solenemente no peito, e despois, Nicasia, fillas, autoridás, concexales e amigos, fóreron abrazando e chorando por turno riguroso. Ô rematar, D. Celidonio quería tamén apreixar á criada, mais Doña Nicasia non-o deixou.

Surtiu entón ó balcón, d'uniforme e de cruz.

VICENTE RISCO

Ô velo a xente descargou a treboada. Milleiros de milleiros de peitos comovidos pro-rumpriron en vivas estrondosos, milleiros de milleiros de pares de maus bateron rabiosamente aplausando, milleiros de milleiros de panos abanaron nos balcós e nas fenes-tras, as nenas das escolas celbaron unha enorme banda de pombas que emprincipiaron a voar por toda a praza, amostrando lazadas co-as coores nacionás, tocaron a un tempo müsecas e gaitas, e duas dúcias de bombas de dobre palenque estouparon atro-nando o ar. Imenso trunfo baixo o radioso sol, envolto en nubes d'alegoría e apoteose.

Baixou D. Celidonio, e tomou o seu posto no Concello, e a procisión seguiu a marcha; antr'aplausos, vitorys, revoar de panos e de pombas, müsecas, bandeiras, antusiasmo, loucura, tolice, delirio, soño, illusión, ebriedade e rebulicio.

Ô paso de D. Celidonio, dos balcós e das fenestras deitaban follas de rosa, espadanas e fluncho.

D. Celidonio cocido co-a casaca e o tricor-nio, sudaba de groria e de contento,

O PORCO DE PE

COUSA rara. Había algúñ tempo, os veciños da cibdade pouca importancia daban a D. Celidonio. Os coitados non sabían o que tiñan na casa.

D'ise xeito, o esprito da cibdade era un esprito disperso, espallado, escarriado, sen ouxetivo, sen motivo. A cibdade medraba e vivía sen ter pra qué... Coma tantas outras cibdades qu'eisisten somentes pol-o costume que teñen d'eisistiren, que si non fora iso os cibdadáns rematarían por frense cada un pr'o seu lado e deixaren a cibdade soita e abandoada. Ou polda tamén qu'eisistan somentes pol-o feito d'estaren pintadas nos mapas, citadas nas gufas e retratadas nas tarxetas postás. Crar'está: abandoar a cibdade sería desmintir os cartógrafos, os xeógrafos e os fotógrafos, o qual é cousa de moita gravedade; comprométese co-elo o creto da cencia. Pirmeiro, calquera cousa.

Era o caso da cibdade de que falamos enantes de ter descoberto a D. Celidonio.

VICENTE RISCO

Eisistía por eisistir, ou por ter eisistido, ou por a xente pensar qu'eisistía.

Mais agora xa era outra cousa: agora xa tiña razón de ser. Era a cibdade onde vivía D. Celidonio, onde D. Celidonio se fixera rico, onde D. Celidonio fixera a sua carreira políteca. A vida colectiva da cibdade desaparecía baixo a vida individual de D. Celidonio, da que non era outra cousa qu'o preciso sustentáculo, a base xeográfica pr' o desenrolamento do feito histórico sinificativo e simbólico.

A cibdade aquela fora fundada por Tubal, ou por Gomer, ou por Brigo, ou polos Celtas, ou polos Kimris, ou polos Gregos, ou polos Fenicios, ou polos Romanos, ou polos Suevos, ou polos Godos, ou por Alfonso I, ou por Alfonso II, ou por Alfonso III, ou por quen fora, xa qu'os historiadores non andaban conformes, namais que pra chegar a ser Alcalde d'ela D. Celidonio. Don Celidonio era o que daba *senso* à historia da cibdade. Chegar a ter d'Alcalde a D. Celidonio era o seu *síno* histórico.

A xente crar'está, estaba ignorante de tal cousa. Tampouco agora se vaia coidar que tiña d'elo unha reperzentación intelectual

O PORCO DE PT

precisa e discursiva. Mais, intuitivamente, gracias a D. Celidonio, sen il comeleo nin bebelo—millor comendo e bebendo il cousas de mais entidade sustancial—tiña agora concencia do seu ser e do seu sino histórico. E tiña tamén, ganara, concencia colectiva. E ainda mais: finalidade. Agora xa sabían aquiles cibdadáns o qu'habían faguer; centralizadas forzas sociás no erguemento de aquil Ser Simbólico que realizaba o Tipo Ideal d'Humanidade propio da Era Histórica.

— — —

Acasa do Dr. Alveiros era vella e tiña catro pisos. Soportal no baixo, balcóns de ferro nos tres primeiros pisos, galería no último.

Vivíaa toda. O baixo tiñao alugado xa do tempo dos pais unha tenda de roupa feita qu'ostentaba na lumieira unha baranda con zamarras e pantalós de pana pendurados en ringleira, que semellaban roupas de morto,

VICENTE RISCO

e ó millor éran, e abaixo outra ringleira de monifates de cartón, moi coloradiños e d'expresión moi doce, que puñan alporizados a algúns señores dos qu'ali andaban de paselo, e que xa foran ouxeto de desalmadas agresiós por parte dos rapaces e dos maiores. O Dr. Alveiros en troques era seu amigo, e saudábaos sempre moi fino ó pasar.

No primeiro tiña un consultorio com'o d'outro médico calquera.

No segundo tiña adiante un imenso salón c'unha gran alcoba, pechado sempre, ali non entraba endexamais ninguén, e sementes dend'affora sintianse correr os ratos, axentes do tempo, consumidores do pasado, múltiple incarnación do futurismo de Marinetti, de quen son os aliados pouco agradecidos. E atrás outras duas habitaciós grandes, con moitos almarios e mobles vellos postos uns enriba dos outros, e barandas de roupa, e n'unha d'elas durmía a criada tamén vella, beata e sofadora, que falaba soila, ó menos eso pensaban os vecíños, que se cadra falaba co-as pantasmas, ou falaba cos mobles vellos, ou co-as prendas de roupa, e que gardaba os seus aforros no xergón de cosco da vella cama salomónica á que falta-

O PORCO DE PRÉ

ban xa moitas pezas, e ond'aniñaban tamén os ratos.

No terceiro tiña o comedor, tan grande com'o salón d'embaixo, c'unha mesa longa com'a d'un convento e cadeiras de paucifíos torneados con asento de palla. Ali xantaba e ceaba, de cote soillo, o Dr. Alveiros, n'un dos cabos da imensa mesa, c'unha servilleta dediante onde lle puñan os pratos, os cubertos con rabo d'oso, os grosos vasos de cristal con asa, o xerro do viño, o pán de Cea, a cunca do caldo e os fruteiros co postre. Na parte d'atrás estaba a cocinha, grande, de fareira baixa, toda afumada, ond'a criada cocinhaba con leña n'un braseiro de ferro con tres pés.

No quarto tiña a sua alcoba na parte d'atrás c'outra cama salomónica e un aguamanil de ferro, e unha cómoda onde gardaba a roupa, enriba da qual había un verdadeiro altar, con santíños e lamarillas, e candieiros con cera, estampas, reliquias, rosarios pendurados da parede e libros de devoción. Adiante, o qu'abaixo eran salós, ali eran duas habitaciós, a meirande adicada á biblioteca, con alzadeiros do chán ó teito ond'había algúns milleiros de volumes novos,

VICENTE RISCO

vellos e medianos, que trouguera dos seus viaxes e qu'a coto recibía do estranxeiro, e trataban cáxeque todos lles de Meicíña, Teoloxía e Cencias Ocultas. A outra estaba adicada a quarto d'estudo, e era ond'o Alveiros pasaba o tempo.

Aquel quarto era com'o d'un crego. Unha mesa arrimada á parede, c'uns alzadeiros enriba con libros, e un nicho onde, enriba d'unha calivera auténtica, caixa preciosa do entendemento tapizada pol-a dura madre, a aracnoides e a pia madre, receitáculo do pensamento constituído pol-o frontal, os dous parietales, os dous temporales, o oucipital, o etmoides e o esfenoides, ola do saber cosida con parafusa pol-as suturas fronto-parietal, interparietal, temporo-parietal, occipito-parietal, temporo-occipital, temporo-esfenoidal, fronto-esfenoidal y occipito-esfenoidal, baúl da cencia, do que'ela non pode surtir senón pol os nervos efectores, un pequenijo Buddha de bronce programaba docemente a Suprema Coñecencia adquirida debaixo do arbre Bodhimanda, á veira do río Nairausha, despois da inxestión d'unha cunca d'arroz en dulce preparada pol-a don-

O PORCO DE PR

cela Sugata, filla do xefe da aldeia India n'unha derradeira negación.

O Dr. Alveiros sentábase á mesa aquela, non nun sillón de baqueta. Non poden ser os sillós de baqueta; fixéronse tan imposibéis com'os mobles estilo inglés. Non se pode xa ter esprito sentándose nun sillón de baqueta, sen qu'o esprito s'abaquete e non poda producir mais que cousas das que se producían cand'a literatura fataba de sillós de baqueta. O Dr. Alveiros tiña unha cadeira Luis XV forrada de peluche e montada nun groso eixe vertical con tres pés de veiador, sobr'o que daba voltas, sorte de trípode pitónico, trípode pitónico en ningún sitio mais indicado que na casa d'un mèdeco, que ten que pitonizar déificamente por forza diante do cliente.

Tiña de frente, na parede, enriba dos liros; a espada de Fernán Soares d'Alveiros o Vello, a qual non sei s'agardaría millor ocasión pra cintilar de novo, ou estaría xa aficita a vivir perpetuamente empanada na sua mortaxa de ferruxe.

Había ademais un almario antigo de quateronciños pequenos, e un sofá. No sofá pasaba moitas horas deitado o Orfeu do Sécu-

VICENTE RISCO

lo XX, e faguía bén, porque deitado nun sofá estase na gloria. Enriba do sofá, estaba o grabado alemán que representaba a Teofrasto Paracelso, arrodeado dun letreiro en latín, en letra gótica.

O quarto do Alveiros tiña por forza que semellar o quarto d'un crego. As ciencias ocultas eclesiastizan os qu'as estudan, sen comunicárenles o poder eclesiástico.

O Dr. Alveiros recibeu unha chea d'invitaciós;

«O Concello d'esta Cidade teu o gusto d'invitar a Vde. ós grandiosos autores qu'en homaxe ó escelso home público, espello de cidadans, escelente particular y-exemplar paí de familia, Eseclentíssimo e Ilustrísimo Señor don Celidonio Latas Tinajero del comercio de esta plaza e moi amado Alcalde da mesma, da que é honra e gloria, terán lugar o dia 20, dende as once da mañá, si o permite o tempo.»

«Esta Corporación da dina presidencia do Homenaxeado, en representación do vecindario d'esta Cidade, integrado por total-as clases sociales e polos demais vecíños que non pertenecen a ningunha clás social, faguéndo-se intérprete do fervido entusiasmo qu'anima e alapea a todos Iles, pregaelle a puntual asistencia.»

«O PRIMERO TEXENTE ALCALDE:
(hai unha firma ilexible)

«Sr. D. Bieito Alveiros, Médico.»

A Comisión Orgaizadora
do
HOMAXE
ô

Exmo. e Ilmo. Sr. D. Celidonio Latas Tinajero
grorioso Alcalde d'esta Cibdade

Ten o gusto d'invitar o se-
ñor D. Bieito Alveiros o colo-
sal Banquete popular qu'en ho-
milde ousequio o eximio per-
soaxe terá lugar no Parque
Municipal o dia 20 a unha en
punto.

Rosé Pérez e López

Aproveita gustoso a oca-
sión pra reiterarlle o testi-
moio da sua consideración mais
distinta.

Precio da tarxeta, 39'95 pts.

Menú

- Entremeses variados
Tiambres ainda mais variados
Ostras con limón
Langosta a Madelón
Combolo a Grand Drummond
Combo curado con xamón
Dolo o Renard
Entrecôte o Foulard
Pastel «Sarah Bernard»
Sorbeles
Café
Xarulos
Viño branco e tinto
Champán
Novo Hotel.

O Presidente do
CASINO DE CABALEIROS

A. A. M.
à S. D. Bento Almeida e ten o prazer
d'invitá-lo à

Thé Dansant

ao qual esta distinta e aristocrática sociedade determinou associarse os festeiros qui em honra do glorioso Alcalde d'esta Cidade Evomo, e Ilmo. R. D. Colónia das Cinquera, e tend lugar o dia 20 de 18.

*Peculiar Fótilas de Cuba e Dieyue
Golmores*

aprovada con gusto esta ocasião p'mo velo
muito o testemunho da sua mais distinta
consideração.

O Presidente da
Sociedade sportiva "TENNIS CLUB"

B. A. M.
à S. D. Bento Almeida e tem o gusto
d'invitá-lo a

VERBENA CASTIZA

qu'en honra do glorioso S. D. Colido-
mo Santos Cinajero seu lugaz o dia 20
de 88 no parque d'esta Sociedade.

Fernando Carneiro e López Gravim

aprovousta gustoso esta occasiōn p'ma oferecer-lle
o testemunho da sua mais distinta considera-
çōem.

VICENTE RISCO

—Inda lle van dicir misas!—pensou o doutor Alveiros.

E rachou todal-as invitacíós.

O día da festa, o Alveiros surtiu da casa ás nove da mañá e colleu un auto pra ir visitar un doente que tiña fora da cibdade e que non estaba nada bén. Tiña unha bronconeumonia grippal pouco de fiar.

Chegou á casa, baixouse do auto, rubiu, e non atopou mais qu'a criada.

—E logo os señores?

—Marcháronlle pr'a vila á festa de D. Celdonio.

—E o doente tamén?

—Tamén, si señor... Tamén foron os d'ahi abaxio, e os señores da Porteliña, e os da tenda da carretera. Eiquí non lle quedou ninguén... Si vira a d'automóbeles que por eiquí pasaron!

Con gran contentamenro do chauffeur que tamén quería volver á festa, o Dr. Alveirosolveuse meter no auto e dou volta pr'a cibdade.

Foise meter á Catredral, onde non había ninguén, nin as beatas que non saben surtir d'ela. As pisadas do Dr. Alveiros resoaban nas naves románecas coma n'unha tumbe-

O Porco de Prí

valeira. Os santiños, cheos de pacencia, agardaban nos altares estefados de pompa barroca polos derradeiros devotos verdadeiramente apegados á cirexa, e qu'hoxe non viñan. No silenzo funeral da pedra ensombrecida, sintiase ás vegadas aló lonxe toupetear os súpetos automóveles que carreaban xente pr'a festa, ou o balbor indistinto das greas qu'aló iban.

O Dr. Alveiros, cabizbaixo e aqueloutrado, cismaba nos versos de Camões:

Cesse tudo o que a antiga musa canta,
Que outro poder mais alto se elevanta!

Sentouse na basa d'un pilar, e estivo matinando.

Iba moito á Catedral. Sabía de memoria todo o que nela había e o que significaban todas as figuras dos relevos e dos capitós. Os séculos falaban co'il por meio d'aquelas figuras de qu'os arqueólogos non podían dar razón.

—Os arqueólogos—matinaba—son com'os enterradores: manexan somentes corpos mortos, com'os qu'eu atopei n'aquela cova onde me levou R. Dehmel pra desencantá-a

VICENTE RISCO

momia de Tutankamen. A arqueoloxía é a Danza Macabra das cousas, danza d'esqueletos. A y-alma non-a comprenden. Van car'a antiguidade co-a y-alma do seu tempo e con todolos prexuizos do seu tempo. Embalsaman nos Museus cadávres de cousas, pra que se recreen os Celidonios. E ainda hai arqueólogos simoniacos que comercian co pasado celidoniamente. Son a faună dos cadávres. Son os vermes do corpo dos tempos. Os arqueólogos levan ós Museus o que rouban nas sepulturas e póneno en alzaderos pechados con portas de cristais, imitados das cristaleiras das tendas; un Museu é unha ringleira d'escaparates ond'espoñen cálices e patenas coma no de D. Celidonio queixos e salchichas. O noso tempo que xurdíu pra profanalo todo, tiña que chegar a esta máisima profanación que é a arqueoloxía. A cencia deita esmoleira sobr'o Pasado ise *Requiescat in pace...*

Á mán dereita, o Dr. Alveiro tiña o sepulcro Renacemento d'un Bispo. Na parte d'adiante do sartego, un baixo-relevo representaba un porco rillando nas froitas e nas froles que botaba o corno d'Amaltea. Na tampa, o bispo de pedra de mitera enfesta

O Porco de Pé

e bágoa retorto, estarricado baixo a vestimenta pontifical e descansand'os pés n'un cadelo, sorria condescendente, coma quem, home do seu tempo, está mais aquí do mais alá dos segredos da vida e da morte. Tamén o Dr. Alveiros coñecía o símbolo aquil, que en tal día coma hoxe estaba vendo realizado.

Ergueuse e foi camiñando agustiño car'a Capela Mór, e guichou pol-a reixa. Na semi-escuridade da Capela, antr'as columnas salomónicas inchadas, envoltas en sarmentos follosos e cheos de cangas de grosos bagos pol os qu'agatunaban anxiños repoludos, baixo as cornisas partidas en complicados arcos en frontóns e surmontadas de glorias ralolantes, antr'os quentes ouros do antigo estefado e as graderías de prata labrada ond'os candieiros en formación ostentaban as velas paxizas com'un reximento que presenta armas, figuróuselle que no nicho mais fondo do altar, en lugar do Santo Taumaturgo Padrón da Cibdade, D. Celidonio delificado y-en coiro, home do diafragma prariba, porco do diafragma pra baixo, novo fauno inflado e grotesco, co corno da abundancia na senestra e na destra a vara d'Al-

VICENTE RISCO

calde, recibía a adoración que lle viña render a xente toda...

Disgustado d'aquela ocurrencia invounfaria, surfiu da Catedral. Non podía baixar pol-a rúa: aló embaixo atravesaba a encruellada a procesión cívica.

Deu volta, y-encamíñouse ó Casino deserto arastora. Rubiu á sala de leitura e pillou o pirmeiro boletín qu'atopou. Era o diario local de mais sona un diario qu'o Alveiros lia case sempre, pol-o intréspido extraordinario da pirmeira páxina, ond'antremelias de novas aterradoras en col da Cheka e do Presidente Calles, de centos de bispos e milleiros de frades afusilados, d'eirexas profanadas, de conventos quicimados e calamidás sen conto qu'as Loxias Masónicas desenredaban no mundo, viñan artigos d'outa filoloxía, onde porfiaban si s'había dicir *Alcalda* ou *Alcaldesa*, *Conceyala* ou *Conceyal*, en col do escorreito emprego do pretérrito pluscuamperfeito de xubxuntivo nas ornelás de xerundio, e contr'o penoso e tristeiro espetáculo dos galicismos qu'emporcan a pureza da fermosa fala castelán; notiza d'inventos prodixiosos, chamados a trastornal-a face do orde pranetario: camas automáticas, ra-

O PORCO DE PR

teiras con mûseca, paraguas-escopeta, impermeábeles eléctricos e agullas pra coser sen fio; longas poesías de coluna e meia adicionadas *A Ella*; acontecementos estraordinarios dos Estados Unidos; o viaxe que proieu-ta un Profesor de Harvard ó planeta Marte; o roubo d'un tren inteiro, máquenas, vagós e todo, realizado por dous ladrós montados n'unha motocicleta con *side-car*, os quales esconderon o tren n'unha cásseta de caçadores de bisontes perto do Canadá; un millonario que lle regalou á noiva dous xigantescos baobabs da África, plantados en macetas de bronce; reseña da festa do Arbre en todos os auntamentos da provincia, cos discursos do escolante, o crego, o alcalde e os himnos cantados polos nenos das escolas; artigos encamiñados a defendel-a decencia no vistir e a combatel-a moda de levaren as donas ó len as estremidás torácicas, parte considerábel das abdominás e a parte superior do torax; reseñas de bodas, baptizos e necrologías de persoas moi coñecidas na sua casa á hora de comer confeccionadas por algún dos seus familiares; *Rápidas* d'escriptores locales, e artigos de fondo da superproducción standardizada de Prensa Asociada. En

VICENTE RISCO

realidade, era prodixioso aquil xornal que surtía a cotío feito e derecho, sen a mais pequena intervención do Director nin de ningún dos redautores.

Aquel día, catro das seis páxinas viñan inteiramente adicadas a D. Celidonio, Retratos d'il, da Nicasia, das fillas, do Presidente da Comisión organizañora do homaxe, dos Presidentes das Sociedades, do Pirmeiro Tenente-Alcalde, de todal-as autoridades, das insíñas, do pergamiño, da pirmeira páxina do album, da lápida, Biografía de Don Celidonio, menú do banquete, orden dos festexos, artigos, versos e liñas de loubanza de todol-os escritores da Cibdade...

O Dr. Alveiros deixou o boletín e fuxiu do Casino. As rúas todas estaban cheas de cortinaxes e bandeiras. Atopou un amigo qu'era d'afora:

— Cómo lle vai, Sr. Alveiros?
— Ben e Vosté?
— Ben, gracias.
— E logo, dando unha voltaña pol-a vila?
— Si Señor, viñen ó homaxe. Estivo ben o discurso do Tenente-Alcalde na descuberta da lápida, non lle gustou?

O Alveiros despidese e fuxiu pr'a casa,

O PORCO DE PÉ

Xantou a presa, porque estaba desacougado.
Foi ó Café.

Non había ninguén. O mozo dixolle qu'íban todos no banquete. O Alveiros tomou café e voltou pr'a casa. No camiño, outro amigo:

— E logo, Sr. Alveiros, non foi ó banquete?

— Non.

— Eu non puiden; cheguel agora mesmo no tren, e vou correndo a ver si ainda pod'ouvir os discursos.

O Alveiros xa tolo, chegou á casa e pechou a porta con chave. A criada fóralle dar o parabén a D.ª Nicasia, a quen coñecía de cando de nova despachaba na tenda.

Na' casa gozou o Dr. Alveiros algunas horas de paz.

Paseou pol-o comedor, concluíndo o cigarro, Rubiu. Foi ó dormidoiro mexar na bacenilla. Despois arredou as cortinillas de encaixe da fenestra de meio corpo, e estivo considerando as traseiras das casas vellas, as galerías pintadas de terra roxa, cos vidros partidos sustituídos con cartós e follas de lata; as solainas sobreviventes, os ventanuchos de madeira yella sen pintar, c'unha soita vidraza pequenina no centro; as pare-

VICENTE RISCO

des de pallabarro e de tellas; os tellados cobertos d'ouricelos; as chemineias feitas de latas de gas; as albacas e os miramelindros medrando en latas de pementos, en cùs de olas, en orinoles vellos; os tendales de roupa branca esgazada ou remendada; os gatos deitados ó sol, ou camiñando pouco e pouco pol-o cumé dos tellados, cos rabos enfestos e amostrando a peseta; os testos, caixas de cartón, táboas de caixós, trapos, basoiras vellas, abandonados nos tellados; a multer de fermosos brazos qu'aparez cantando pra pechar a fenestra sen dar tempo pra verlle a face, que ben se sabe como é; os nenos qu'andan xogando na solaina mais baixa e dos que chegan eiqui os berros... Arredouse da fenestra, botou unha ollada arredor do quarto, alisou o tapete de crochet que tapaba a cómoda, servindo de mantel ó altar que nela había, e foise pr'o quarto d'estudo. O sol enchía a galería, e as moscas andaban xa por ali danzando. Pr'arredal-o pensamento de D. Celidonio, quixo coller un libro. Na biblioteca, ó azar parou diante d'un *in 4.ª* empastado en pergamiño xa moi escurio. Verdadeira xola bibliográfica, exemplar case úneco d'unha fermeza edición fla-

O Porco de Pr

menga do século XVI d'unha obra rara d'un kabilista alemán: Nicolás Hohenstein, tidoa da *Clavis historiale seu de ortu et obitu adamidae generationis libri XII.* Pegou n-ela, e ó abrila, volvou ver unha gravura pra il ben coñecida: Deitado e case envolto na terra nai, xacía Adam, e do seu ~~corpo~~ surtía un grande arbre en cuyas polas estaban figurados os patriarcas das diferentes razas da sanguinidade adamita, representando todas as nações da terra, pasadas, presentes e futuras; arriba, no cabo, na pola mais outa, estaba figurado un bacoriño.

A trunfal omnipresenza de D. Celidonio non quería deixar ó Dr. Alveiros.

Ó deitarse o sol, chamaron á porta. O doutor Alveiros tiña ainda a vella campañña que se tocaba dend'abaixo turrando por un anel de cobre dourado, e un pestillo que s'abría dend'arriba c'unha corda. Mais dérrall'a volta á chave e tivo que baixar. Baixou porque sabía qu'era a criada. Coma viña d'onda doña Nicasia, non lle falou e volvou rubir de mal xenio.

Deu luž, e pra precurar algúnsosego ó seu esprito vencido, buscou achego no pesimis-

VICENTE RISCO

mo oriental. Colleu unha vida de Buddha asegún o Buddhismo do Norte:

«En Warnachi expuxo Arda-Chiddi a sua doutrina diante da xente:

«— O estado universal de miseria é a primeira verdade; o camiño da salvación é a segunda verdade; a tentación e seduzón que s'atopan n'il, é a terceira verdade; o xeito de vencelas é a quarta».

«Dend'aquela chamáronlle Buddha, ou seña Intelixencia Suprema, e recoñeceronlo co-m'enviado divino.

«Mais ninda non chegara á perfeizón filosófica. Pra elo tiñase que someter a varias probas.

«O xenio qu'o istruía, díxolle;

«— O discípulo debe ter firmeza d'abondo pra se sacrificar por si mesmo; sin penitenza corporal, ningunha istrución pode botar raíces».

«A primeira proba consisteu en sofrir no corpo o lume de mil velas accensas. Durante esta proba o xenio dixolle:

«— Todol-os tesouros poden ser esgotados. Tod'o qu'outo s'atopa, está esposto a caír. O qu'está xunto pode ser arredado. O que vive está suxeto á morte».

O Porco do Pr

— Señor!... Ay, Señor! — berrou dend'abaxo a voz da vella criada.

— Que quer? — perguntou o Dr. Alveiros volvendo da India a toda presa.

— Cando queira, pode vir cear...

O Dr. Alveiros deixou o libro aberto c'un pisapés d'onix enriba, deu volta á chave da luz, e baixou ó comedor.

Unha cunca de caldo limpo fumegaba na mesa, e d'affora viña o balbor da grea qu'enchiá xa a praza pr'a serenata. Sorbeu o caldo, tomou douos oyos fritidos, c'unha torrixa fritida en manteiga, y-estaba pelando unha mazá, cand'estralou a pirmeira bomba.

Caladíñamente, a criada pasou por atrás d'il, e entrabriu a madeira d'unha das fenes-tras. O dar volta á testa o Doutor pra vel-o que era, abesallou pol-a fenestra a espréndida ilumiñación eléctrica que ornaba a praza con lumiosas arquitecturas d'encantamento. A mûseca emprincipiou co pirmeiro paso doble.

Estivo matinando, namentres rillaba a mazá, si coller o chapeu e marchar lonxe, onde non ouvira mûsecas nin foguetes. Mais ato pábase sen forzas. Os brazos e as pernas pe-sábanlle; estaba tronzado. Non tiña gana de

VICENTE RISCO

nada, e a nugalla iballe invadindo o corpo todo, por afora e por adentro.

Optou por rubir outra vegada ó quarto de estudo. Alcendeu e seutóuse diante do *Jata-ka* que deixara aberto. Quixo pechal-as contras da vidreira que daba á galería, mais fagaña calor e iba afogar ali dentro; dubidou; por fin deixounas abertas.

«A segunda proba foi ter mil cravos espetados no lombo. O xenio díxolle:

«— Tod'o criado está suxeto a unha fin de prorábele. Toda creenza pertence ó reino da Nada. O Universo non existe mais que na maximación».

O balbor da grea iba baixando mais e mais, e por fin, no meio d'un silenzo ausoluto, emprincipiou a cantar o Orfeón. Cantaba ben, mais dend'eli enriba, nos pianos perdíase moito.

«Na terceira proba, Arda-Chiddi entrou n'un forno ardendo, qu'os anxos apagaron aixina...»

Unha ovación estrondosa e longa premeaba ó Orfeón, e cand'os aplausos calaron, volveu rubir outra vez mais e mais o balbor indistinto da grea.

O PORCO DE PR

«Entón revelousell'o camiño da Santidade,
que consistía en...»

O ceo alumouse co-as xemas cintilantes
da pirotecnia.

Fogos de remosquete, d'asubío, de chuvia
d'ouro, de chuvia de prata, de chuvia d'estre-
las, de «suspiro», de tres estralos, de silen-
zo, d'escondite, de luces, de dobre subida, de
xirândula, de morteiro... Un cubo estoupoes-
trépetostrondante pechou aquela parte, e a
múseca emprincipiou a tocar furiosamente.

Despois cantaron os Coros galegos.

O Dr. Alveiros, co libro diante e os ollos
perdidos no espazo, lonxe do mundo de Ma-
ya, matinaba na inanidade de todal-as cou-
sas...

De súpito sinteu unha man peluda que lle
acariñaba o pescozo. Deu volta un pouco
asustado: era o Dèmo.

O Demo sentóuse no sofá, e dend'eli es-
preitaba ó Doutor cos ollos fosforescentes.

—Co-esa maneira de ser, non vas pra nin-
gures, Alveiros. Ti non te querés correxir, e
así ch'andan as cousas...

O Alveiros estendeu a man pra cortarll'a
palabra.

—Non, non te poñas comigo d'ise xeito,

que non tés porque. O que non tés ti é pacencia; se tiveras pacencia, xa m'o dirías. Escoita unha migia. Vasme dicir que verme che picou pra non fres ó homaxe a D. Celidonio...

O Alveiros deu volta na cadeira xiratoria e púxose de novo frente ó libro qu'estaba lendo. O Demo seguío falando:

— Pois non vexo porque non habías ir... Seica ch'iban cair os anillos? Pois outros mellores qu'a ti foron, e non foron perdendo nada con iren... Tampouco ti ibas perdendo nada... Ver si perdes con non ir... Mais ti, crar'está, moi soberbio, moi teso, moi «yo me lo soy»... E total, qué? Estaste lucindo, afelias!... Por onde lle foi dar a iste, despois das que ten pasado n-iste porco mundo, agora que ningüén lle dá tino, querer vir pintando a cana verde. ora si que m'amolas!... Cabezudo és coma ti soilo! Ves que van todos: o Aser das Airas, ise xa; mais o Restituto Méndez, o abogado coxo, Gondulles o Profundador, o pintor d'avangarda, e ti tan campanete... S'ainda dixeramos non tes ren qu'esperar d'll, ainda, ainda... Sempr'era unha des cortesía, unha malerianza que non sei a que ven, mais pase... Mais s'un se pon a pensar

O Porco de Pr

que... si foras un home con ocurrencia, e con man esquerda, e con gramática parda, coma non és... ainda, aind... vaites, vaites... alí da podías casar co-a filla...

O Alveirosolveu dar volta de súpeto e púxose de car'o demo.

—Coidas que non? Pois ainda podes, s'o sabes facer, que non saberás... Ora, si te pôs n-esas pose de rispito e de soberbio, crar'está que non. Fixeches moi mal, moi mal en non ir ás festas de hoxe. Non sabel-o que perdeches... Porqu'ademais, non me tés ciuí a min, disposto a estar decote a favor teu?... Xa ves que che veño avisar, e todo. Mais ti non sabes leval-as cousas, non tés pacencia e pérdeste. Por calquera cousiña de nada, xa t'encabuxas e perdel-o siiso e botas todo pol-a barrouca. Non hai que ser así... Porqu'a Celidonia sendo a tua nolva, andava en amores con outro, xa te sulfuraches todo, coma se fora un crime. E si fora tua muller? E total, aquelo, qué? Cousas de rapaces, hoxe feitas mañá desfeitas. Es ben burro, abofét... Eu de min a ti, o que fraguía agora era por me a millor roupa que tivera, baixar as escaleiras, e un pé tras d'outro, irme á casa de D. Celidonio... Non sei si chegan a trinta pa-

VICENTE RISCO

sos os qu'hai d'eiquí alá... Deseguida chegas,,, Dirfalle qu'estivera doente, que non poidera ir ás festas, mais que non quería deixar pasal-o día sen irlle manifestal-a miña amizade, sen irlle dar unha aperta... De camiño vias á rapaza, e,,, por algo s'empeza. Agora tí farás o que che pete, mais olla o que che digo: mais val que vayas hoxe, que non qu'agardes a precisar de veras d'il e terlle qu'ir pedir calquera cousa... A qué te comprometes con ir? Ti és un amigo da casa e namais. Quen che vai dicir nada? Boeno, alá ti; eu voume que teño presa. Que che vaia ben.

Com'outrora, o Demo falaba que daba xeito. Aquela era a verdade crúa, dita sen retóricas nin filosofías, fundamentada incompromisamente nos datos imediatos da concencia. Non tiña volta.

O Porço de Pé

O Alveiros pechou o *Jataka* e foino pousar no alzadeiro. Matou a luz. Foise pr'o dormidoiro, alcendeu, mexou, abriu o caixón d'abaxio da cómoda, tirou d'alf un pantalón de raias, un chaqué, un chaleque con tira branca na abertura, e deitounos no leito con coidadinho; abriu outro caixón e sacou unha camisola branca e unha cravata de plastrón, que puxo a carón do traxe. Logo alcendeu unha vela e foi a un quartuxo d'alf ó lado, e trouxo unhas botinas de charol e gamuza gris. Así qu'o tivo todo disposto, lavouse con xabón d'olor, deu brillantina no cabelo, retorceu lixeiramente o bigote, e mudouse de traxe. Despois colleu un pano perfumado e uns gantes crema, meteu o chavín na alxibeira, e baixou tan composto que semellaba un polo case pera.

Cando surtiu á rua, a mûseca tocaba un fox-trot, e debaixo dos soportáis, escurecidos pol-o exceso de luz das fachadas, que daban car'o centro da praça, bailaban muitas parejas agarradiñas, apretuxadas, achegadas,

VICENTE RISCO

entrambilicadas... Outros mozos e mozas rían e parrafeaban cheos de ledicia. Pol-as duas bandas da praza había un paseo onde iban os noivos pegadiños, as señoritas latrando, señores co abrigo por riba dos hombreiros, e paseando e parados tanta xente, qu'ô Alveiros custoulle chegar á cas de don Celidonio.

No portal de brillantes azulejos, había dous municipás, e unha mesiña enriba da qual, unha gran bandexa de prata recollía centos de milleiros de tarxetas, dos que non tratando a D. Celidonio; se non estrevian a rubir á casa.

Rubiu o Alveiros pol-a escadeira de mármore alfombrada de roxo con barras de metal dourado, adornada de palmeiras en testos de madeira con aros dourados, alumeadas con potentes plafons en todos os descansos.

Ô pirmeiro que viu enriba foi o Aser das Airas c'unha chispa que non revolvía a lingoa. O Aser das Airas agarrouno d'un brazo, e dixolle:

—Doutor, verdá que Lenín foi o salvador do mundo? Verdá que foi il o que trouxo a xustiza social? Verdá que trunfa o proletaria-

O Porco de Pe

riado?... Diga comigo: Viva a Terceira Internacional!

E levouno d'afrastro ó comedor estilo hespañol, ond'estaban as persoas de respeto, arredor da gran mesa onde campaban imensas tartas, colosais brazos de xitano, pasteles enormes, montañas de pastas, pastés, masas, froitas escarchadas, emparedados, empanadillas, roscas, biscoitos, melindres, almendrados, galetas, bombós, cakes, roscos, merengados, ametralladoras, turros, serpes de mazapán, sandwichs, ovos moles, toucinhos do ceo, manteiga doce, mel, carambelos, almibres, mermeladas, arroz en dulce, guindas en augardente, chiculates, orellas de fraude, figos pasos, dátiles, bananas, piña d'América, namentras nos aparadores había un exército de botellas de xerez, tostado, porto, champán, coñac, benedictino, chartreuse, ron, anís, curação, xinebra, kummel, e caixas de cigarros.

O Aser das Alras púxose a discutir co gobernador, o bispo, e o presidente da Audiencia en col dos catorce puntos de Moscú. O Atveiros púdeo deixar, e caeu por fin nos brazos de D. Celidonio qu'o apreixou chorando.

VICENTE RISCO

—Veño agora, meu querido D. Celidonio, porque non quisen deixar pasal-o día sen virlle dar unha aperta... Eu houbera ido á mañá, mais en tod'o día non puiden: estiven de purga; duas onzas d'aceite de ricino, xa vê...

O Alveiros botou a purga. Mussolini ceais pra botala de modernista...

D. Celidonio aprexouno chorando, e dixo-lle:

—Non sabe? Tiven un telegrama do Conde... moi garimoso... Véña velo!

O Alveiros sintía unha emoción moi especial, coma s'houbera levado un gran peso no lombo e se lle quitara de todo. Unha satisfacción, un contentamento de si mesmo, unha dozura que lle remexía as entradas. Asina debe sel-a emoción dos arrepintidos, dos reconciliados, dos conversos, das ovellas escaariadas, dos camiñantes perdidos na noite ó voltaren atopal-a verea, do fillo pródigo voltó á casa do seu pai, do qu'esperta despois d'un soño ensarrillado e vólves'atopar na realidade, da bruxa que volve de Sevilla, da y-alma en pena que volve ó lugar de descanso. O Dr. Alveiros sintía qu'o seu reino voltaba ser d'iste mundo. Xa tocaba con fir-

O Porco de Pe

meza a terra cos pés, xa o seu entendemento collía o vieiro normal, xa tiña arredor de si materia palpábele... As botinas de charol, que o mancaban un pouco, axudaban moito á sensación de realidade.

Comeu pastés, bebeu copas, alcendeu un cigarro, e foi saudar as Señoras. A Celidonia acolleuno co seu sorriso parvo e doce. Fóróns'animando, e com'había qu'arranxar aquil choyo, surtiron os dous ó balcón.

Na xente había un movemento estrano. Algús emprincipiaron a correr car'a parte d'ala. O Alveiros quixo perguntar e non lle fixeron caso. A xente seguía correndo. O balbor iba medrando por instantes... A xente semellaba que non sabía se marchar ou quedarse... Sinteseu unha campaíña, e o auto-

VICENTE RISCO

móvele dos bombeiros atravesou a praza co
m'unha centella, antre sustos e carreiras...;

Alguén entrou no salón de D. Celidonio e
dixo:

— A Biblioteca Municipal está ardendo!

A mûseca emprincipiou outra tocata,

FIN

Non deixe
de mercar as publicacións «NÓS»
Real, 36-1.º A Crúa.

Están á venda
en todal-as boas libreirías:

HISTORIA SINTÉTICA DE GALICIA	
por Ramón Villar Ponte	5 pesetas.
DIBUXOS EN LINOLEUM	
por Xosé Prada	2'50.
ESTRIBIO	
novela por Xosé Lesta Mato	2'50.
A ROSA DE CEN FOLLAS	2'50.
poesías por Cabanillas	
MARGARIDA A DA SORRISA D'AURORA	2'50.
conto por Evaristo Carrea Calderón	0'50.
A TOLA DE SOBRÁN	
comedia n'un acto por F. Porto Rey	2'80.
TRÍPTICO TEATRAL	
por Antón Villar Ponte	2'00.
A FACHADA VALDEIRRA	
comedia por Rafael Dieste	2'50.
DE CATRO A CATRO	
poemas por Manuel António	1'50.
OS CAMIÑOS DA VIDA	
(Novela en tres partes por Ramón Otero Pedrayo)	
Primitiva parte OS SEÑORES DA TERRA	2'50
Segunda parte A MAORAZGA	2'00
Terceira parte O ESTUDANTE	2'50
CONTO DE GUERRA	
texto e dibuxos por Camilo Díaz	2'00
O PORCO DE PRÉ	
novela por Vicente Risco	2'00.

VAN APARECER

PELERINAXES, por R. Otero Pedrayo; O GALO, — obra póstuma de Amado Carballo; ESCOLMA DE CONTOS, por Rafael Dieste; TRADUZON D'UN DRAMA DE YEATS, por P. R. Castro e Antón Villar Ponte; A ESCADEIRA DE XACOB, novela por E. Blanco Amor; BRÉTEMA, ISILADOS E ARMENTEIRO, por R. Suárez Picallo; O MARISCAL, por Ramón Cabanillas e A. Villar Ponte; O BUFOÓN D'EL REY, drama por Vicente Risco; A VOLTA DO HIERGANTISÁN, por Xesús San Luis; CÁNTIGAS E VERBAS AO AR, por Xullo Signenza; MARÍA ROSA, comedia por Gonzalo López Abente.

FUNDACIÓN
VICENTE RISCO

ALLARIZ

**Rematouse de imprentar
en "NÓS" o seis
de Xulio de
M C M X X V I I I**

1928

Prezo 3'00 pesetas.